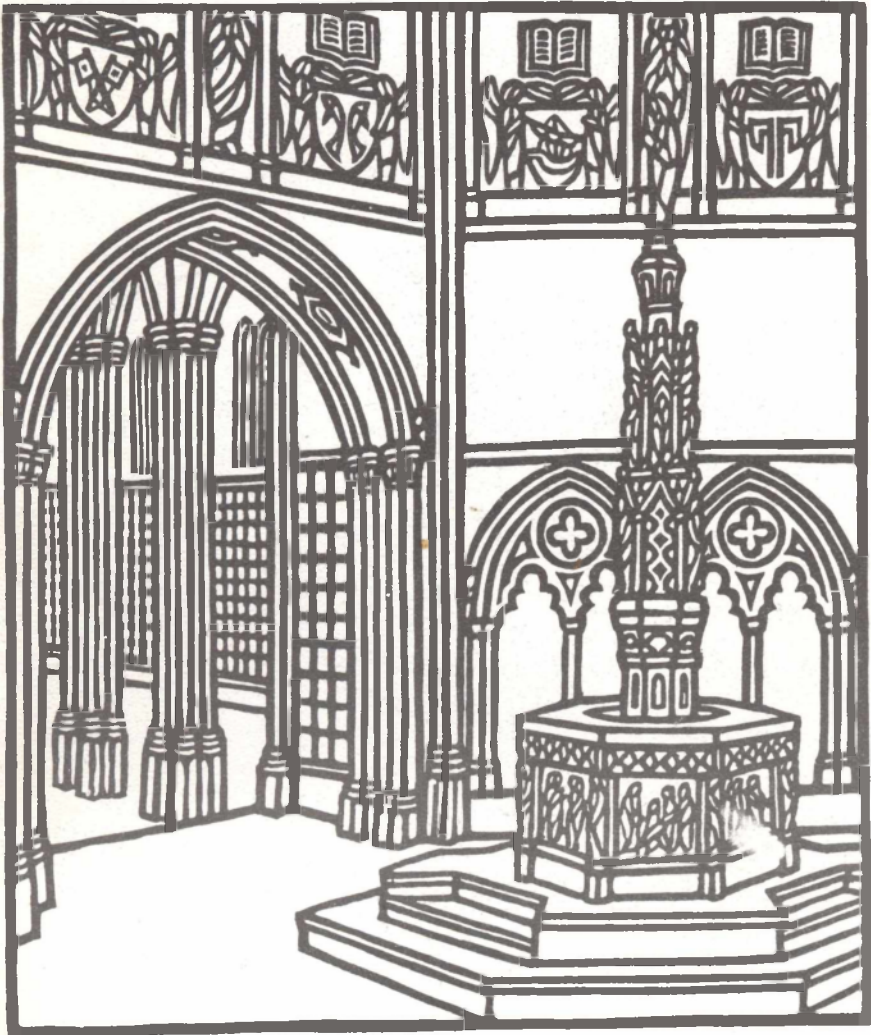

Ч. 2 (133) Р. XXXI

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДИ

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

ДВОМІСЯЧНИК, ВИДАЄ
ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

VANGUARD – bi-monthly

Official Press Organ of the Ukrainian
Youth Association in Exile

AVANTGARDE – bimestriel
Revue de Jeunes éditée par le
Comité Central de l'Union de la
jeunesse ukrainienne en exil

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ Й АДМІНІСТРАЦІЇ

«AVANTGARDE»
72 Bld Charlemagne
1040 BRUXELLES
Tel.: 734.04.82

КРАПОВІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

Вел. Британія:
KU SUM
«Tarasivka»
Old Cliff House
Weston-on-trent, Derby's

Австралія
Mr. J. Kutnyj
7 Dale street
Maribyrnong 3032, Vic.

Аргентина
W. Zastawnyj
Soler 5039
Buenos Aires

Редагує Колегія з членів Центральної Управи СУМ

Головний Редактор – Андрій Гаїдамаха

*Редакційне листування й матеріяли
надсилати на адресу Редакції.*

*Це число зредаговано в Секретаріаті ЦУ СУМ
при співпраці Редакційного Гуртка Дружинників СУМ
Графічне оформлення: Графік Яків Гніздовський.*

УМОВИ ПЕРЕПЛАТИ НА 1977 РІК

КРАЇНИ	ОДНЕ ЧИСЛО		РІЧНО	
ЗСА	дол.	2.00	дол.	10.00
КАНАДА	дол.	2.00	дол.	10.00
ВЕЛ. БРИТАНІЯ	ф.ст.	0.80	ф.ст.	4.00
АВСТРАЛІЯ	авст.дол.	2.00	авст.дол.	10.00
БЕЛЬГІЯ	бфр.	60.00	бфр.	300.00
ФРАНЦІЯ	ффр.	8.00	ффр.	40.00
НІМЕЧЧИНА	н.м.	4.00	н.м.	20.00
АВСТРІЯ	шіл.	25.00	шіл.	125.00
АРГЕНТИНА	пезо	60.00	пезо	300.00
БРАЗИЛІЯ	круз.	10.00	круз.	50.00

В 60-ЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

В цьому році відзначаємо 60-ті роковини Української Національної Революції. 1917 рік, що був третім роком першої Світової війни, розпочався заворушеннями в колишній царській Росії. Був це прямий наслідок загнивання перестарілої феодально-імперіальної московської системи, що держала у своїх кігтях завойовані народи та власне зубожіле експлуатацією робітниче населення. Війна показала всі слабості тієї системи і дала пригожжі обставини для вибуху.

Вибух наступив у Петрограді 8 березня 1917 р., а йому сприяла наявність там чотирьох українських полків: Волинський, Семенівський, Єгерський та Ізмайлівський, що повнили службу охорони царя і належали до елітарних частин російської армії. Прибійна царська гвардія відмовилась стріляти до демонстрантів, а навпаки ще й зміцнила революцію, організуючи власні українські маніфестації з вимогою свободи для України. Під синьожовтими прапорами, а не під червоними соціал-комуністичними маршували вулицями Петрограду українські полки разом з тисячними масами своїх земляків українців, що перебували тоді в російській столиці. Подібні маніфестації національного українського характеру відбулися також у Москві з тими ж вимогами волі для України.

Під синьо-жовтими прапорами пройшли великі маніфестації по всіх більших містах України. Вся Україна пробудилась, як весною пробуджується природа до нового життя. Треба було тільки відповідної політичної сили, яка зуміла б цю народню стихію спрямувати в державницьке русло своєї власної держави. Та Україна була задовго під чужою окупацією, щоб дати в той час потрібну провідну верству, свідому свого завдання і рішену брати долю свого народу в свої власні руки.

Українські політичні партії того часу були соціалістичного напрямку, пов'язані з московськими соціалістичними течіями. Українська Народна Партія, Товариство Українських Поступовців, що об'єднували в себе частину української свідомої інтелігенції були чисельно слабі, щоб протиставитись модному тоді соціалізмові. Вже 17.3.1917 дійшло до порозуміння між політичними партіями і була створена Центральна Рада, яка й випустила свою відозву «До Українського Народу». Була це перша декларація, яка була подихом волі й бажань, але ще не з'ясувала політичного «вірую», не показувала контурів державної будови України.

З кіл українських самостійників-націоналістів, яких очолював Микола Міхновський, було скликувано військовиків з-поміж залоги в Києві

і приступлено до організації власних збройних сил, без яких не можна було уявляти собі повної самостійності і волі України. Створено також Український Військовий Організаційний Комітет, що його очолював полк. Глинський, а в його склад увійшов пор. М. Міхновський, та інші. У відозвах до українських вояків, що перебували в гарнізонах та на фронті говорилось про потребу власної військової організації та творення своєї армії, щоб закріпити державну незалежність України. Таким чином міг відбутися Перший Всеукраїнський Військовий З'їзд, що відбувся 18.5.1917 р. в Києві. В цьому з'їзді взяло участь 700 делегатів, що репрезентували 1.500.000 українських вояків у російській армії. Це був імпазантний з'їзд, де проявився національний гін до волі і державної незалежності, всупереч забороні Російського Тимчасового Правительства щодо творення національної армії. Основним рішенням того з'їзду були приступити до «негайної націоналізації армії на національно-територіальному принципі», відділення всіх українських старшин і вояків в окремі українські частини, надаючи їм виключно українського характеру в команді і в побуті. Так відбувся також Другий Всеукраїнський Військовий З'їзд в днях 18-23.6.1917, мимо заборони його Російським Тимчасовим Правительством (Керенський). На цей з'їзд прибуло 2.500 делегатів, що репрезентували 1.700.000 українських вояків. На тому З'їзді впала вимога відділити остаточно Україну від Росії. На закінчення цього З'їзду Українська Центральна Рада, як найвища політична репрезентація України того часу проголосила свій Перший Універсал, який хоч і патріотичний своїм змістом не пішов поза вимоги автономії України в рамках Росії. Майстрами цього Універсалу були соціялісти, які вірили в «соціялістичну справедливість» своїх колег з Петрограду і не мали бажання виступити проти Росії, як носія імперіялізму. Соціялістичні партії в Україні були тільки філіями загальноросійських організацій, що провадили свою діяльність на підставі єдиної програми й тактики для цілої російської імперії, як це ствердив один з лідерів українських соціялістів Ісаак Мазепа. («Україна в вогні й бурі революції» ст. 8). Прикро, що до тих виконавців волі російських соціялістів-неділимців належав по своїй партійній приналежності і проф. Михайло Грушевський і Володимир Винниченко, а також спочатку й Симон Петлюра. Вони й завинили в тому, що пробуджена національна стихія України не знайшла свого належного вияву, а стала відтак полем для засіву ще гірших від соціялістичних, бо большевицьких ідей та анархії. Інакше поступили напр. польські соціялісти, що від самого початку поставили карту на незалежність Польщі і так добились своєї держави.

Учасники події 1917 року стверджують, як при всіх нагодах, коли самостійники підносили справу державної незалежності України, соціялісти виступали з протиаргументами «автономії й федерації»,

називаючи все інше «безглуздям». А Винниченко, головний демон українського соціалізму, з приводу рішень військового З'їзду у «Робітничій Газеті» (12.4.1917) писав: «Не своїй армії нам соціал-демократам і всім ширим демократам треба, а знищення всяких постійних армій.» Очевидно, що з такою настановою в тодішніх керівників відповідальних за долю українського народу не могло ніщо добре вийти. Коли ж Керенський зі своєю делегацією в липні 1917 р. побував у Києві на розмові з проводом Центральної Ради і настоював на «нероздільності Росії», то Центральна Рада видала Другий Універсал, в якому відійшла навіть від принципу «бути господарем на своїй землі» та від «вільної України», а запевнювала своїх петроградських колег, що «рішучо відкидаємо проби самочинного здійснювання автономії України до Всеросійських Установчих Зборів». Не допомагали нічого протести і навіть повстання Полуботківського полку, тодішня Центральна Рада залишилася вірна Москві.

Тим часом большевицька розкладова машина діяла серед армії, довершуючи її деморалізацію і розкладу, підготовляючись сама до жовтневої революції. Коли вже в листопаді 1917 р. Третій Всеукраїнський Військовий З'їзд поставив вимогу перед Центральною Радою проголосити Українську Республіку, бо різні анархістичні сили вносять розклад серед населення і серед вояків, то Центральна Рада пішла назустріч тій вимозі, але не порвала з Москвою, проголосивши Українську Народну Республіку «не одриваючись від республіки російської», тобто залишаючись у федерації з Росією. Це все діялося вже після большевицького перевороту і усунення Тимчасового Правління. Ніщо, отже, не стояло на перешкоді до повної незалежності Української Держави. Це її використали большевики, щоб на наказ Леніна піти ордою на Україну і її собі підкорити. Заки це сталося, в Києві загітовані червоні полки зробили спробу перевороту для захоплення влади (13.12.1917), але це їм не пощастило, бо перебуваючі там українські військові одиниці попередили їх і розбріали та у вагонах поїздами відправили на північ. До повного відокремлення від Росії прийшло аж тоді, коли банди Муравіова перейшли український кордон. Тоді щойно 22.1.1918 р. Центральна Рада проголосила Четвертий Універсал, що став історичним актом української державності. Та, як відомо, через антимилітарне наставлення соціалістичної верхівки, замість сильної армії на захист української державності виступили молоді студенти, що згинули героїською смертю під Крутами.

Відзначаючи 60-ті роковини Української Національної Революції, мусимо підкреслити з повною рішучістю цей очевидний факт, що без самостійницького політичного проводу і без власної збройної сили, держави збудувати не можна. Річниця Української Національної Революції буде нам завжди пригадувати, що революцію мають робити революціонери з політично-революційним проводом на чолі, а не полі-

ВОЛОДИМИР ГАНДЗЮК

На Захід наспіли шість самвидавних документів про долю українського політичного в'язня Володимира Гандзюка з Івано-Франківщини, учасника українського визвольного руху. Гандзюка вперше заарештували в 1950-их роках, після звільнення він був заарештований вдруге в січні 1964 року і засуджений на 12 років позбавлення волі та три роки заслання. Тепер він перебуває на засланні. Його адреса: с. Подгорное, Томская область, Лаинский район, СССР. Стан його здоров'я дуже поганий. Йому потрібна негайна матеріальна допомога. (ПС ЗПУГВР).

Російська діячка руху в обороні прав людини, Мальва Ланда, яка живе в Москві і є відома в світі з мужніх виступів в обороні політичних в'язнів, збирала важливіші інформації про В. Гандзюка, а також п'ять його листів, які як вона пише, «знайшлися у мене випадково» і які тепер поширюються в самвидаві.

В останні роки ув'язнення Гандзюк перебував в Уральському таборі ч. 35 Пермська область, Чусовський район, присілок Всесвятское, установа ВС-389/35. У тій самій «виправо-трудовій колонії» перебував до травня-червня 1974 року Володимир Буковський. Тепер там ще є ув'язнені Іван Світличний, Ігор Калинець, Семен Глузман, Степан Сорока, Василь Підгородний.

На заслання Гандзюка відправили 5 січня 1976 року. Перед етапом забрали у нього всі адреси, включно з адресами його родичів і знайомих в Канаді. В етапі він перебував разом з кримінальними злочинцями, які ограбували його. До села Подгорное привезли його 20 січня і залишили без будь-яких засобів для існування.

М. Ланда залучує п'ять листів Гандзюка, адресовані до невідомого «друга Івана» та до іншої невідомої особи, датовані 4 лютого, 16 лютого, 7 вересня, 20 вересня та 8 жовтня. Листи були писані українською мовою і М. Ланда переклала їх на російську. Вона пише, що вважає своїм обов'язком поширити ті листи і довести до відома Міжнародної Амнестії, людей доброї волі та **Українців** (підкреслення її), які турбуються долею своїх земляків.

Ці листи Володимира Гандзюка увійдуть до збірки самвидавних документів, яка готується до друку. Тут подаємо в цілості перший лист і винятки з чотирьох наступних, пропускаючи часті повторення, з яких видно, що автор не був певний чи адресат одержує листи та чи знає про те, що Гандзюк писав до нього попередньо.

← *тичні спекулянти, чи наївні науковці. Ця наука коштувала й коштує наш нарід великі гекатомби жертв. Було б, отже, крайнім безумством, коли б сучасна українська молодь пішла на підшепти новітніх «петроградських» центрів з їх ідеями неділимства і непередрішенства, щоб відтак стати жертвою чужих комбінацій. Тільки власна політика сперта на сили свого народу може бути успішною гарантією Української Національної Революції.*

Доброго здоров'я, друже Іване!

Розповіді Тобі дещо про себе. Хоч, понищо, нічого певного і конкретного написати не можу.

5 січня мене забрали зі зони, вночі завезли на поїзд і 6-го по полудні я вже був у Свердловську на пересильному пункті.

Сидів у загальній камері, разом з тими яких скеровують на «хемію» (в'язні, яких посилають на працю до заводів і фабрик) і на поселення. Це контингент з таборів, але є також багато відразу з підсудної лави. Переселенчі пункти страшенно переповнені; в камеру на 20 чоловіків заганяють 80, а то й більше людей, сидять покотом, всюди – на нарах, під нарами, в переході до самої параші; нікуди ногою ступити щоб підійти до кормушки (віконця), щоб отримати баланду. Бруд, галас – одним словом жах!

Вночі 11 (січня) забрали нас на етап до Новосибірська. Перед ревізією і виданням харчів, посадили нас в страшну загальну камеру, де сиділи кримінальники з таборів суворого режиму, яких перевозили з одної зони в другу.

Ми сиділи там 15 годин, заки нас почали виклимати. І ті шакали обрабували й мене і тих «хеміків». В мене забрали більше як половину цигарок, хоч самі мали їх багато, цигарницю, яку мені дав Середжук (?) і сплетені на хуторі рунавиці, які мені в бандеролі прислала жінка 31 грудня. Я просив її прислати мені які-будь флянелеві рунавиці, а вона хотіла кращі, подбала, а користи мені немає. А «хеміків» роздягнули – вони мали цивільний одяг, який десь собі в дорозі виміняли. Я почав був огризатися, але що я один міг проти 30-ох, а може й більше шакалів, та ще з моїми силами? А «хеміки» – здорові як бики – стоять як вівці, наставляють свої мішки для обшуку; роздягаються. А що я? Один шакал схопив мене за груди, другий замахнувся, а третій схопив палицю. Та палицю я вихопив у нього; правда, не вдарили мене.

13 січня приїхали до Новосибірська. Як везли нас у воронці, думав, що віддам духа. В маленькому воронку запхали 30 осіб; їхати прийшлося через півміста, а може й даліше.

Мене посадили в загальну камеру, бо в боксах були жінки.

18 січня привезли нас до Томська. Тут я вже сидів не в загальній камері – ще з двома іншими в'язнями, яких везли на заслання, одного з табору, а другого за аліменти. Той з табору поїхав до Каргасоку, там де є Андрій. Хлопці, нічого собі, допомгли мені нести мої речі, матраці і т.п.

22 січня, з Томська до Колпашево везли нас воронкою цілей день. Правда, воронка була більша, не дуже кидало. Це 80 км. Грубка була зіпсована. Змерз як поганий пес, мало що душі Богу не віддав!

Але потім конвоїр дав мені кожуха і я трохи прийшов до себе.

Там переночував в нарцері, трохи гріли, тепло було, – без матраца.

А 23 січня приїхали з того Подгорного і забрали мене. Подгорное лежить 80 км. від Колпашево. Сюди мене спрямували в-цей Лаинский район. Район Лаинський називається від річки Лая, яка тут пливе, а районним центром є села Подгорное.

Ось тут і буду, тільки ще невідомо де, в Подгорному, чи може пішлють до якогось радголісу чи у лісове промислове господарство. Спочатку говорили, що може залишать тут, в Подгорному, а тепер виглядає, що відшлють в якийсь радгосп.

Покищо ще не працюю, бо не можуть знайти мені роботи відповідно до стану мого здоров'я. Гуртожитку тут немає, а без грошей і без роботи на помешкання ніхто не візьме, та, взагалі, знайти житло важко. Це ж село! Ось така була моя дорога.

Вже тиждень, себто до 30 (січня) сидів в міліції, в КПЗ (камера попереднього ув'язнення), бо ж куди мене подіти без грошей і житла?

Здорових відразу скеровують до радгоспів або лісових промислових господарств. Там відразу забезпечують житлом і на роботі виплачують аванс.

А мені хто випише аванс?

З табору моїх грошей ще не прислали, хоч в понеділок минув вже тиждень відколи комендант у цій справі туди звернувся.

І вони мають зі мною мороку і мені так, що й годі! В камері лежав на нарах без матрацу (бо тут не дають), на бушлаті – так, як в ув'язненні. Одне добре, що бодай не зимно, в грубці палять непогано.

26 і 27 січня посилали мене в поліклініку на рентген і до терапевта. Лише роздягнувся, а рентгенолог каже – тут і без рентгена видно, що деформація суглобів, – всі дивляться. Кажуть – до чого довели, гірше як з Бухенвальду!

А в міліції питаються, чого мене сюди привезли, такого «мощного трудягу»! Тут, як правило, всіх засланих скеровують на важку роботу, а мене куди пішлють? В мене деформуєчий остео-артрит, про що я і сам знав ще в таборі. На тазобедрих суглобах є якісь кроваві ... (неясно), одним словом, справи мої сумні й невеселі, або як кажуть Німці – «справа – швах!»

Та я не розпачаю, бо що зроблю? Хіба тут щось нового для мене, я ж вже до гіршого звик. Не вішатись мені. Ось тобі «здорові кістки», як написав той собака і різник Скриндин з Мордовії. А Ярунин (начальник санчастини уч. ВС-389, майор Ярунин, Пермська область, Урал – М.Л.) сказав мені – «Та я спокійний і задоволений, що кістки у Тебе здорові, а все інше, я думаю, від хребетного стовпа» – хоч бачив як у мене викручені колінні суглоби, хребет деформований в кількох місцях і чотири чи п'ять хребців цілком злучені.

Лікарі в міліції дали мені посвідку, що до важкої роботи, а також такої, яка вимагатиме багато ходити – я не здібний! Хай шукають якусь роботу під мої сили, а також мешкання, бо, тому, що я не працюю, то вишу в повітрі! А покищо, що вирішать і яку роботу для мене найдуть – не знаю.

Може до суботи щось тут вирішать і вияснять, тому покищо не пишть мені, бо точної адреси не можу Вам ще подати; як буду вже кудись приділений, тоді знову напишу. Покищо подаю адресу «до запитання».

30 січня комендант виповнив анкету і видав мені посвідку замість паспорту та відпустив з міліції. Дав мені власних п'ять рублів, до понеділка, себто 2 лютого і сказав – «Більше грошей покищо не можу дати, іди до готелю і перебувай там до понеділка!»

В КПЗ годували бодай раз денно, на обід, горячою баландою, а тут і на снідання і на вечерю давали чай і пайку хліба. Ранком чай солодкий. Тут все вже купую сам. За готель треба заплатити 78 копійок денно. А готель, це тільки голосна фраза. Насправді це стара зруйнована стодола в дуже поганому колгоспі! Холоднеча собача, ні ванни, ні бані, ні репродуктора; умилка одна на два поверхи, убиральня надворі – у нас в таборі була краща, бо чиста, а тут!?... На все Підгорное – районний центр – одна їдальня, а ціни в ній – прямо жах! У нас у ресторанах – дешевше. Капусняк або огіржова юшка – 40 копійок,

сйянка компоту – 10 коп., котлет – 40 коп., гуляш – 79 коп. і т.п. А в крамниці – буханок білого хліба (1 кл.) – 32 коп., 1 кл. сала – 3.90, одне яйце – 14 коп. і т.д. Перечислити все годі, та й сам ще всього не бачив.

Ось так живу вже майже тиждень в готелі. Гарячої страви не їм, бо нема за що купити. Купив трохи рибних консервів до хліба та їм їх раз на день, бо більше не можна.

Правда, належить подяка Андрію Карабаню. 27 січня я написав йому листа, якого комендант відправив і попросив у нього 10-15 рублів, заки прийдуть мої гроші. Потім віддам.

2 лютого у мене залишилося всього 10 коп. і я вже журився. Пішов в міліцію довідатися чи щось там вже вирішили, а тут якраз надійшов листоноша – приніс 15 рублів від Івана. Правду кажучи, коли я писав йому, я мав деякі сумніви, мовляв, чи вийде щось з того. Але сумніви виявилися непотрібними. Андрій – молодець! Поміг відразу, без затримки.

Вчора пішов поголитися, бо заріс як дідько. Зробив собі також знімку, бо треба для довідки і для анкети. Правда, замовив три знімки більше, разом 9 штук, бо хочу післати дітям, вони ж мене не бачили вже п'ять років. Тепер для документів новий формат знімок – 5x6 см.

Заплатив за готель до 5 лютого; купив тютюну, 4 булочки по 9 коп., два квашені огірки, рибних консерв за 49 коп. і 200 гр. ковбаси – якась польська по 5.10 – іншої немає. Ще купив пляшку жигулевського пива, з посудом 36 коп., дуже захотілося, адже не коштував його вже п'ять років.. Увечері випив за здоров'я Андрія! А позатим п'ю зимну воду.

Ще в БУРІ (внутрішня таборова тюрма – М.Л.), розписуючись під довідкою про звільнення, мені сказали (спецчасть Римко) підписати, що мені виписали 25 рублів з фонду звільнення. Але, як я вже писав, грошей ще не прислали. Я все ще чекаю. На сьогодні, грошей від Андрія маю ще 4 рублі.

В моїй справі немає ніякого рішення. Що буде далі – не знаю.

До лікарні покищо йти не можу, та і не приймуть мене поки я не буду мати роботи і постійного місця замешкання. І взагалі, можуть вимагати, щоб я попрацював бодай місяць і щойно тоді йшов до лікарні. А хто його знає де мені прийдеться бути і чи буде можливість добратися до лікарні. З транспортом тут дуже погано. Автобусів тут курсує дуже мало, і вони, як говорять, страшенно переповнені. Якщо я залишуся тут в Подгорному, то бодай лікарня на місці, а як запроторять на село в якийсь радгосп, де дідько каже добраніч? Правда і Подгорное село, але бодай районний центр.

2 лютого прибув сюди директор з якогось радгоспу «Жоломинського» з села Гліви, кажуть віддаленого 42 км. звідси. Він говорив зі мною. Йому сказали, що я електрик, він втішився і рішив подивитися на мене і побалакати. Та побачивши в якому я стані, його радість згасла, бо ж я не можу лазити по стовпах. Який з мене тепер електрик? Але він сказав, що підшукає мені роботу в майстерні слюсарем, або кочегаром. Я сказав йому, що якщо треба підносити якісь тягарі, або працювати лопатою, я не можу. Він відповів, що сам бачить, та обіцяв потелефонувати ще вчора, або сьогодні і сказати чи возьме мене. Котельню там опалюють оливою, треба влучати помпи, слідкувати за котлами, терелівати оливу (солярку). Я сказав, що це робити я зможу. З тим він від'їхав. Я навідувався сьогодні до міліції. Комендант сказав, що їде туди з якоюсь делегацією, то сам розвідає.

Ось такі покищо у мене веселі справи!

Друже Іване, пригадую ще раз які мені потрібні ліки. Може Ви забули їх назви, або у Вас забрали всі папери, подібно як у мене (при звільненні). Так ось: 1. Каноміцин, 2. Мономіцин, 3. Пантокрин – це все в ампулах. Також вітаміни: В-6, В-12, В-15 та, цей новий препарат – протитуберкульозну вакцину – винахід французької медицини «ВЦЖ». А може знаєте ще якісь добрі ліки – розпитайте в лікарів. Було б добре поговорити про це з добрим спеціалістом фізіотром. Що можна зробити у моєму випадку, щоб стримати процес деформації суглобів? Щоб бодай трохи стримати процес деформації на якийсь час.

Діагноза: деформуєчий остеоартрит, застарілий, запущений. Подаю це, бо Ви мене просили про це. ...Може можна щось зробити, щоб вирвати мене звідси – зі заслання – з огляду на критично-поганий стан мого здоров'я.

Мені необхідне серйозне лікування і зміна клімату. А може Ви знаєте когось, хто міг би зайнятися моєю справою? Тут потрібні добрий адвокат і лікар, які могли б приїхати сюди, оглянути мене, подивитися на рентгени в лікарні. Якщо б це можна було зробити, то на підставі медичних даних, може вдалося б звернутися куди треба, щоб відмінили мені заслання на підставі критичного стану мого здоров'я. Подумайте про це. Добре?

Якщо будете посилати ліки, то будьте такі ласкаві пришліть мені машинку до голення, помазок і з дві пачки жилеток, бо не маю чим поголитися, а машинок тут немає. А може, якийсь светер? З табору я маю все старе і подерте, нового мені нічого не дали. Сердяня сказав переодягаємо тих, які виходять на волю, а тобі де візьму!..

А як Ваші справи? Бажаю всього найкращого. Вітайте всіх. Тисну Вашу руку.

Володимир

3. Красівський

З України наспіли вістки, що зимою цього року з психіатричної лікарні у Львові на Кульпаркові вивезли Зіновія Красівського і примістили його у Бережнівській лікарні стрийського району. Це – частинна полегша для Красівського, за яким довгі роки перебування у спеціальній психушці в Смоленську, де його насильно «лікували», вимагаючи відречення від своїх поглядів, а також довгорічне ув'язнення у в'язницях і концтаборах СССР.

З. Красівський народився в 1930 році у Львівській області. В 1947 році його, разом з батьками, вивезли на Сибір. Звідти він утік, був арештований вдруге і засуджений на 5 років концтаборів. Після звільнення працював у шахтах Караґанди. Там був важко поранений, в результаті чого його визнали інвалідом другої кляси.

Повернувшись до дому, він студіював філологію у Львівському університеті і написав ряд дослідних статей. Красівський є теж автором роману «Байда»; він склав бібліографічний показник понад сто томів «Записок Наукового Товариства ім. Шевченка».

В 1967 році Красівського арештували разом з групою інших українців і обвинувачували в утворенні організації п.н. Український Національний Фронт, що видавав позацензурний журнал «Батьківщина і воля», та згодом передруковував давню літературу ОУН і т.п. Красівського

засудили на 5 років в'язниці та 7 років таборів суворого режиму.

Його держали у Владимирській тюрмі. Там, а згодом у таборах, Красівський писав разом з іншими політичними в'язнями звернення, петиції, протести до партійних та урядових чинників, в результаті чого його перевезли «на лікування» до Смоленської психіатричної лікарні, а весною 1976 р. до Львівської.

Слід додати, що мати і молодший брат Красівського, який в роках 1945-1957 був позбавлений волі в Норильську Красноярського краю, живуть в Караганді. Красівський одружений і має двох синів.

В. Барладяну арештований

З України наспіла вістка, що в перших днях березня органи КГБ арештували Василя Барладяну, історика мистецтва, колишнього завідуючого кабінетом мистецтва при Одеському університеті та викладача етики й мистецтва в Одеському інституті інженерів морської Фльоти. Барладяну відомий зі свого «Звернення до всього християнського світу, до всіх людей доброї волі», яке він написав в червні 1976 року і яке було поширене у самвидаві та стало відоме теж за кордоном.

У «Зверненні» він повідомляв, що його звільнили з праці та обвинувачували «в українському, румунському та навіть в давньоболгарському націоналізмі». Насправді, причина репресій проти нього була інша, а саме, як він писав:

«Аналізуючи твори Маркса та його послідовників, я прийшов до висновку, що в мене і до мене подібних відібрані всі людські права лише за те, що ми не вміємо і не хочемо стати безбатченками, що ми неспроможні відмовитися від національних здобутків, від святинь та історії народів, дітьми яких ми є. Така логіка марксизму».

Під час обшуків на квартирі Барладяну, органи КГБ skonфіскували самвидавну літературу, Євангеліє, Життя святих та інші релігійні книги.

Ірина Стасів-Калинець у... Львові

В половині березня ц.р. Ірину Стасів-Калинець перевезли з табору в Мордовії до Львова. Вона була засуджена в 1972 році на 6 років таборів та 3 роки заслання. Причина перевезення її до львівської в'язниці невідома, проте існує побоювання, що у відношенні до неї вживають тих самих методів переконування і тиску, якими «впливали» на її чоловіка, Ігоря Калинця.

Його теж возили на короткий час до Львова в лютому 1976 року. Як відомо, Калинець відмовився тоді міняти свої погляди і його відіслали назад до табору. Слід згадати, що подібним експериментам піддавали органи КГБ українського політичного в'язня Степана Сапеляка, якого возили до Тернополя в травні 1975 року, показували «щасливе життя» та давали різні обіцянки за ціну покаяння. Але й тоді КГБ не мав успіху.

Оксана Попович важко хвора

Згідно з одержаною вісткою, стан здоров'я Оксани Попович, довголітнього в'язня московських тюрем і таборів, зовсім погіршився. Навіть при допомозі милиць вона вже не може ходити. В грудні 1976 року її зір так погіршав, що вона не може читати і мало що бачить. Через постійне недоїдання і концтабірне незадовільне харчування вона дістала хворобу гнилець – загальне знесилення організму, кровотечі з ясен і горла, випадання зубів. Хвороба ця, на яку колись хворів Тарас Шевченко в ув'язненні, спричинена недостатчею вітамінів і солі в їжі.

Оксана Попович з родини відомого українського письменника Леся Мартовича, народилася в 1928 році, відбула 10 років ув'язнення (1944-1954) за участь в українському визвольному русі. В часі арешту, в листопаді 1974 р., вона була повним інвалідом і могла ходити лише при допомозі милиць. На суді, який відбувся в лютому 1975 року, її обвинувачували в розповсюдженні українського самвидаву і збиранні допомоги українським політв'язням. Її засудили на 8 років ув'язнення і 5 років заслання, що є найжорсткішим засудом жінки в ССРСР в післясталінських часах. Зараз О. Попович перебуває в жіночому таборі ч. 3 біля Барашева в Мордовії.

Олексій Тихий

4-го лютого ц.р. разом з Миколою Руденком був арештований Олексій Тихий, один з основників Української групи сприяння виконанню Гельсінських угод у ССРСР. Його арештували органи КГБ в Донецьку. Про нього відомо, що він був ув'язнений за свої переконання від 1957 до 1964 року та що з того часу не міг одержати праці за своєю професією.

Уперше прізвище Тихого згадується в позацензурному журналі «Хроніка поточних подій» (ч. 41, серпень 1976). Там повідомляли, що в квартирі колишнього в'язня сумління Олексія Тихого в селі Іжевка (Донецька область) 15 травня 1976 року влаштовано обшук і забрано рукописи з історії української мови.

У листопаді 1976 року в Україні постала Група сприяння виконанню Гельсінкських угод і серед членів-засновників подано прізвище Олексія Тихого. У першому меморандумі української групи знаходимо скупі біографічні дані про нього. Тепер наспіли такі докладніші інформації:

Олексій Іванович Тихий народився 1929 року на хуторі Іжевка, де він жив до свого ув'язнення разом з літньою вже матір'ю.

Його домашня адреса: 343262 Донецька область, Ал-Дужковка 5, Хутір Іжевка, УССР.

Олексій Тихий здобув вищу педагогічну освіту з української мови й літератури, і плекання рідної мови він вважає завданням свого життя. Таким подвижницьким й активним людям не легко влаштувати особисте життя. Тихий працював завідувачем навчальної частини у середній школі.

У 1956 році його викликали до райкому партії і попросили відповісти

на ряд питань щодо української національної проблематики, наприклад, чи треба поширювати мережу українських шкіл тощо. Тихий дав щирі відповіді. Наслідком цієї розмови було обвинувачення його в націоналізмі. А в 1957 році відбулася судова розправа над Тихим; його засудили на 7 років ув'язнення за «антисоветську пропаганду й агітацію».

Після звільнення Тихий влаштувався на роботу в бригаді монтажників, яка працювала на об'єктах у різних областях України. Попри це він пірнув з головою у мовні та педагогічні проблеми. Хоч Тихий знає дуже добре російську мову, з принципу він говорив і писав заяви виключно по-українському.

Тихий разом з іншою учителькою готували до офіційної публікації збірник на тему національно-культурної шкільної проблематики. Починався збірник добіркою цитат насамперед з Леніна, Толстого, а далі з діячів української культури.

Хоч Тихий багато їздив по будовах України, а також кореспондував з колишніми в'язнями або з їх родичами, якщо вони не були дуже залякані, він почувався осамітненим. Дехто з друзів дораджував йому переселитися до Москви, бо там і кращу працю знайти легше і поліцейний нагляд не такий суворий. При ініціативі й енергії Тихого це було б неможливе. Але Тихий не погодився, бо, як він казав, «не хоче відірватися від України».

Олексій Тихий діяв виключно легально, в рамках «правозахисної доктрини», але в національно-культурному аспекті. Незважаючи на це, кагебісти стежили за ним весь час і шукали якогось приводу, щоб його заарештувати.

Василь Стус

ЯК ДОБРЕ ТЕ, ЩО СМЕРТИ НЕ БОЮСЬ Я

*Як добре те, що смерти не боюсь я,
І не питаю, чи тяжкий мій хрест,
Що вам, судді лукаві, не клонюся
в перечутті не довідомих верств.
Що жив-любив і не набрався скверни
з ненависти, прокльону, каяття,
Народе мій!
До тебе я поверну,
і в смерті обернуся до життя
своім стражданим і не злим обличчям,
як син тобі доземно поклонюсь
і чесно гляну в чесні твої вічі,
із рідною землею поріднюсь.*

Ідеологічні Темі

Роля та необхідність ідеології в національно-визвольній боротьбі

Роман Зварич

ЧОМУ ІДЕОЛОГІЯ?

(Закінчення)

Людина не може існувати в якомусь замкненому вакуумі, тим більше думати в ньому. Серед таких умов ідея стає інертною. Людина не лише мислить про політику, вона мислить в самому ядрі тієї політики. І тому ідея постійно розвивається і знаходиться в стані динамічної діалектики. Політична ідеологія це віра й дія («Ідея і Чин», Горновий) в політиці. Політичні вірування та чини взаємно в'яжуться і переплітаються своїм обсягом і змістом. Ідеологія – це ідеї в дії, і тому вона вибухає як нове політичне явище з кожним разом свого конкретного вияву. Ідеологія не може бути лише інформативним інструментом, але, передовсім, формативним явищем. Властиво, ідеологічний фермент є найбільш запальний в такому суспільстві, яке знаходиться в фатально нестерпимих обставинах (напр. в СССР). Ідеї мусять постійно розвиватися, щоб одержати запальну динамічність ідеології.

Успіх кожного бойового змагу, чи політичного руху, включно з українським національним рухом, його сила та історична роля, залежить від динаміки його ідейного підкладу і людських кадрів. Так як ідеї творять тривалі вартості, найкращі ідеї не спроможні формувати життя, доки не знайдуться їхні носії, апостоли, шляхетні борці, люди сильних характерів, віри, запалу, посвяти і чину, або за висловом Валентина Мороза, тих «одержимих» «аристократів духа». Ідеї є незмінні, а людські кадри стійкі. Динамізм даного руху виявляється в його спроможності постійно поповнювати ряди свого членства новим активним приростом. Це є ґрунт для дальшого розвитку того руху, що має першорядне значення зокрема для революційно-визвольного руху, який постійно знаходиться в обставинах боротьби та поносить великі втрати в своєму людському складі.

Чим більш жорстока боротьба, тим більше жертв і тим більше якість характеру, субстанція одержимості, цілковита відданість справі стають рішачими. Але виринає питання, як саме здобути такий високий рівень відданості? Ось власне, чому ідеологія! Революційний рух мусить бути насажений сильно пориваючими ідеалами, високим ідейним напруженням, «апостольським горінням» (Мороз, «Серед снігів»), а не лише порожніми фразами. Ідея мусить перетворитися у віру і тому ідеологія.

Як це вже вище було згадано, Маркс, первісний представник т.зв. матеріялістичного комплексу ідей і течій, твердив, що «домінуючі ідеї кожної епохи все були ідеями її домінуючої класи... А ці ідеї були остаточно визначені особистими інтересами» («Німецька Ідеологія», 1846 р.). Але цілу свою філософічно-економічну систему Маркс спер на системі «діалектики» німецького філософа та політичного мислителя Гегеля, якого сьогодні визнають, як передового представника «ідеалістичної» течії, яка зовсім суперечить якимнебудь матеріяліс-

тичним теоріям. Ось який дивний парадокс – матеріалізм збудований на ідеалістичному підложжі. Це ж явний абсурд.

З ідеалістичної точки зору, на питання, що є мотором історії, Гегель дав таку відповідь: Історія твориться та перетворюється невблаганим процесом конфлікту ідей. Це конфлікт, чи т.зв. діалектика ідей, або, як це Гегель представляє, протилежне відношення між тезою й анти-тезою витворює нову та вищу «ідею саму в собі» або синтезу. Логіка синтези перевищує виключно наукову логіку аналізу. Історія це низка революційних процесів, кожний з яких починається з «потенціальністю, яка намагається себе зреалізувати». Ця потенціальність знаходиться в постійному русі та стремить до того, щоб «себе розвинути дійсно до тої міри на яку дозволяє рівень цієї потенціальности». («Філософія Історії», 1825).

Такий постійно-пориваючий процес провадиться аж поки неминучо дійде до остаточної максимальної ідеї, а саме ідеї нації, а що більше, нації завершеної в державній системі. Національна держава є духовим втіленням, за словами Дмитра Донцова, національної «волі до життя» чи «волі до влади». Донцов очеркнув цю «волю» як стихійну нерациональну силу, «безпричинну» й «безмотивну», «ціль в собі, рух, що не залежить від об'єкта, але шукає його собі» («Націоналізм», 1926 р.). Слід зазначити, що Донцов запозичив це поняття «волюнтаризм» від німецьких філософів, Ніцше і Шопенгауера.

В результаті, суб'єктом всієї історії є нація – феномен одночасно унікальний та об'єктивний. Кожна нація має свій окремий, самостійний дух, який є виявом індивідуальности та окремішности тієї нації. Дух нації це ознака співзвучної єдности її культури, її релігії, філософії, творчого мистецтва, й моральности, які взаємно співдіють. Це є той чинник який надає ясний напрям кожному суспільству вже в його зародкових стадіях. Цей основний елемент є вирішальний до тої міри, що він творить суспільство. Цей дух спрягає усі складові елементи нації в одну органічну цілість від якої залежить життя і форма тих елементів. Тарас Шевченко добре зрозумів цю вічну органічність нації, коли писав своє «Послання – до живих, мертвих, і ненароджених земляків». Цей вислів вперше вжив англійський політичний мислитель Бурк і французький філософ Руссо. Політично-філософська думка Руссо була одна з головних підстав французької революції в 1789 році, яка є широко визнана як кульмінаційна точка першого етапу в розвитку націоналізму в Європі. Пізніше німецькі філософи Гердер і Фіхте перебрали цю ідею та далі розробили теорію «органічного націоналізму». Гердер в своїх творах поставив особливий натиск на необхідність «культурної різноманітности» в світі, а Фіхте, в своїх «Зверненнях до німецької нації» видвигнув тезу «національного самоздійснення»; що кожна індивідуальна «воля» мусить злитися з самою «волею органічної нації – держави».

Спираючись на певні заложення Фіхте, Донцов твердив, що національна ідея складається з двох частин:»з ясно сформульованої мети, з образу ідеалу, до якого стремить національна воля і з самої волі, з чуттєвої сторони, з національного «еросу», емотивности» («Націоналізм»).

Не можемо уникнути цього чуттєвого елементу «емотивности» в душі нації. Відомий жидівський сіоніст Ахад Га'ам заявив, що нація є «те, що кожна особа відчуває в своєму серці». Кожний знаходить якусь виїмкову рису в своїй нації, якою може гордитись. Мацціні вказував на деякі унікальні географічні ознаки Італії; Тілак в Індії наголошував посвяту індійського народу для їхнього бога – Калі, а Блайден в Західній Африці наголошував аспект «чорноти і духовости» африканців. Виринає питання – чим може гордитись український нарід? На це

Валентин Мороз відповів так:

»Для нас вже стало традиційним нарікати на свою слабкість.

Насправді ж Україна показала унікальний приклад сили. Інші народи в наших умовах давно зникли стали Провансом. А ми – витримали! Яка ще заборонена мова дала таку багату літературу?... Це й є основою дивовижної української твердості знаходити силу і надію в собі, бути незалежним від зовнішніх джерел сили і надії. Заповідь Григорія Сковороди – «шукай все в собі!» – знову і знову оживає в українцеві.» («Серед Снігів»).

Національна ідея, як твердив Донцов, не може бути якимсь штучно сфабрикованим наслідуюнням чужих зразків та не може бути абстрактною побудовою-теорією чи доктриною. Подруге, ціла нація, як органічне тіло, не є спроможна формувати свою національну ідею. Властиво це важливе завдання спадає на «ініціативну меншість» в кожній нації. Словами Донцова, «...суть цієї меншости та її роля в усіх громадських гуртових одиницях та сама. Це група, яка формує не ясну для неусвідомленої маси ідею, робить її приступною цій масі і, нарешті, мобілізує народ до боротьби за цю ідею.» («Націоналізм», 1926).

Кожна нація мусить розгорнути свій унікальний вклад як складовий чинник в остаточному довершенні людської цивілізації. Шлаєрмахер, німецький філософ 19-го століття, твердив, що сам Бог «призначив для кожної нації окреме завдання на світі». Нація сама себе визначає. В даному моменті історичного процесу вона переходить в період самосвідомости. А кожна людська істота черпає свою власну самосвідомість із повновистачального джерела національної свідомости та на основі того формує і реалізує своє «я». Словами сучасного українського поета, Миколи Кульчинського – «Пісне моя українська! Моя муко, моя любо, моя згубо. Ти народила на світ мою свідомість, випестила і понесла в безкраї страждань і радощів. Почувши тебе на чужині, линув на твій поклик, бо то був поклик крові. Завмирав і найдрібнішим нервом всмоктував твою жагу, твій смуток, твій біль і твою впевненість. Довкола зникло все, бо у всьому була ти. Я жив тобою, кохав тебе і віддавався тобі. Ти дала мені хвилини, що стануть моєю вічністю, стала сенсом мого існування.»

Перебіг життя кожної нації це постійна боротьба за своє існування з ініціативи самої нації. За словами Мороза – «немає ніяких прогресів, які автоматично гарантували б нації право на існування. Нація може жити тільки тоді, коли є люди готові за неї вмерти...» («Мойсей і Датан»). Активною боротьбою нація підноситься до вершин та досягає максимальний рівень своєї потенціальности. З приходом державности, нація здійснює себе в повноті своєї унікальности. Щойно тоді кожна особа, яка є складовою часткою нації, може стати дійсно вільною тому, що її воля стає виявом волі її незалежної національної держави. Протягом свого завершення, на грані самодержавности, кожна нація вносить свій питомий вклад в довершенню вищого світового духа, а що більше, коли так ставимо справу, треба нам зрозуміти, що культура відобрає ролю політичного чинника, зокрема для поневоленої нації, яка ще на дорозі до само-довершення. Звідси й велика потреба плекати національні традиції тому, що вони є найкращою зовнішною ознакою вічности та непоборности кожної нації.

Дотримуючись стисло вищеподаного постуляту, що новий світ ідейних цінностей перемагає перестарілий ідейний комплекс лише з приходом великих неминучих потрясень, доцільно було б тепер поставити таке питання: як це все стосується до національно-визвольної боротьби українського народу? Чи наш визвольний рух, за словами Петра Полтави, має бути «епілогом минулого, яке відмирає, чи прологом майбутнього, яке лише народжується і перемагає і якого жодна сила не зможе зупинити на його шляху вперед аж до повної перемоги.»

(«Концепція Самостійної України і основна тенденція політичного розвитку сучасного світу, 1955).

Безсумнівно, найбільш рушійною та потрясаючою ідейною силою в сучасній історичній епосі є ідея нації, яка під кожним оглядом зовсім суперечить будь якій загальній імперіялістичній течії чи то буде Метерніха система т.зв. великих держав чи система «балансу сил» Бісмарка, чи теж тоталітарно-терористична система Сталіна й Гітлера, чи врешті політина «відпруження» і «мирного співжиття» Хрущова і Брежньєва або «детант» Кісінґера. Дійсно довгий цей список. Однак, кожна імперіялістична потуга мусіла нарешті поступитися перед сильним тиском поневолених народів, не зважаючи на матеріяльні чи фізичні засоби чи збройні сили цих імперіялістичних потуг, на розвинену техніку їхньої імперіялістичної машинерії. Великі імперії, просяянуті націоналістичними ідеями, не змогли втримати перестарілий, репресивний, та реакційний «статус кво» і так розпалися процесом розкладу знутри, хоч матеріяльних засобів народи поневолені майже не мали, коли не враховувати самого людського потенціалу. Отже, ідейна якість духової сили виказалася більш сильною, потужною зброєю в порівнянню до виключно мілітарної.

І так англійська, німецька, французька, еспанська, португальська, і австро-угорська імперії мусіли капітулювати, бо так вимагав тодішній «цайтґайст» – дух часу, ознакою якого була ідея нації. Осталася лише одна, а то й мусово остання, проте найбільш жорстока, народовбивча імперія в світі – московсько-большевицька. Це є одинокий залишений анахронізм сучасної доби історично-політичного розвитку людства, який вимагає остаточної розв'язки.

У зв'язку з тим, Україна та візія Вільного Києва представляють в собі найсильнішу, рушійну, революційну силу, якою є українська національно-визвольна боротьба, що містить в собі найбільший потенціал, як каталізатор неминучого розвалу цієї ж «останньої імперії».

Україна не лежить на якихось переферіях ширшого укладу світових сил. Наша доля не рішатиметься в результаті змагу між великими суперпотугами за панування над рештою світу, а мабуть противно: Воююча Україна сьогодні вибухає в самому ядрі зудару двох діаметрально протилежних світів. Та що далі, Вільна Україна є суть самого того ядра. Вона під сучасну пору є найвищою апотеозою ідеї нації. Україна, за словами Мороза, це є «квітка, що виросла серед снігів», «квітка ломи-камінь». Поет-шестидесятник, Василь Симоненко, відмітив це в своїй поемі, «Задивляюсь у твої зіниці», де він пише так:

*Україно, ти моя молитва,
Ти моя розпучка вікова...
Громотить над світом люта битва
за твоє життя, твої права.*

Ясна ж річ, що сучасна московсько-большевицька імперія це вже високо-розвинений кольос, і не легко його розвалити. Але нам треба присвоїти та вже врешті збагнути вповні, що цей кольос-імперія є збудований на досить слабому, багряному, чи радше, скривавленому фундаменті тому, що це є тюрма багатьох поневолених народів на чолі з Україною, в яких вже є посаджена іскра волі. Полум'я цієї іскри загриває серця кожної національно свідомої людини. Але, характерне такої іскри те, що вона жевріє та далі живе своєю постійно зростаючою ясністю та жаром. В такому стані постійного «апостольського горіння» (Мороз), в якому тепер знаходиться ССРСР, лише є потрібний сильно-потрясаючий грім, щоб видав з себе одну тільки іскру, а з неї спонтанно спалахне великою пожежою революція. Зударні хвилі цього грому відчуватимуться по цілому світі. А ця іскра це візія Вільного Києва; цей грім це Вою-

юча Україна; ця пожежа це спонтанні одночасні революції поневолених народів СССР. Внутрішніми, вже зпочаткованими, революційними процесами, на основі візії Вільного Києва, система СССР, цей кольос-імперія, ця «остання імперія», моментально розпадеться на самостійні, національні держави.

Однак, московські тирані взяли тепер за спосіб. Щоб втриматись, вони зрозуміли, що мусять вести ідеологічний наступ та психологічну боротьбу проти всього вільного світу, проти національної ідеї та національного правила життя. Вони маскують цей підступний наступ неприродним «советським комунізмом» завитим у порожні клявзулі «советської конституції» та «демократичного соціалізму». Висновком цієї замаскованої психологічної офензиви є сучасна політика «відпругнення» або «детанту». Саме тут для нас і для нашої визвольної справи відповідь на питання, чому ідеологія. Тому вона, щоб матеріалістичному, фальшивому світоглядові, воюючому безбожництву протиставити, на грані вирішальної смертельної боротьби, національний примат організації світу, ідею нації, героїчне християнство і шляхетну духовість Воюючої України. Іван Дзюба в своєму творі «Інтернаціоналізм чи Русифікація» (1965) писав так:

«Бувають епохи, коли вирішальні битви провадяться на площині соціальної моралі, громадської поведінки, коли навіть елементарна людська гідність, опираючись брутальному тискові, може стати важкою, бунтівною, революційною силою. До таких епох, на мою думку, належить і наша епоха... Ось чому, може, ніщо інше не має зараз такого значення, як висота громадської поведінки.»

«Київ проти Москви» – це є боротьба між двома діаметрально протилежними світами. Ідея нації переможе лише тоді, коли буде проінята, за висловом Донцова, духом «романтизму», духом, що ставить як примат життя кожного українця, бути завжди готовим на самопожертву і до змагу духового і фізичного за власний світ, «за власну вічну правду». Це «національна місія» кожного з нас. Щоб перемогти ідея «мусить перетворитися в почування», стати «предметом віри». Валентин Мороз поставив це так: «Апостоли! Апостоли потрібні сучасній Україні, а не ситі пристусованці – «реалісти» з їх аргументами! Ні один духовий переворот не відбувся без апостолів. Сучасне українське відродження також на можливе без них.» «Українське відродження потребує людей нової якості, аристократів духу. Ми звикли по-плебейському реготати над словом «шляхта» і забули, що від нього походить також «шляхетність». Найбільше лихо України в тому, що постійні лихоліття зробили з нас націю плебеїв. А будівничі елітарні якості може мати тільки аристократ.» («Серед Снігів»).

Ідея постійно розвивається і знаходиться в стані динамічної діалектики. А щоби українська ідея знайшлася в такому пориваючому стані, вона мусить бути проінята духом віри, «палахкотінням одержимости», «апостольським горінням» (Мороз). Українська ідея, візія Вільного Києва, це сьогоднішня революційна дійсність розвитку могутніх сил у світі. Словами Івана Франка – «ми пролог, не епілог».

Українська молодь – на перехресті двох шляхів

(Закінчення)

VIII. Український народ – спрямований до вартостей духа.

Іншим не останнім і не менш важливим моментом, який у значній мірі визначає рішучу стійкість релігійної направленості в нашому народі є його суттєва прикмета; а саме, що він, своєю натурою та своїми схильностями, тягнеться більш до того, що є цариною духа, аніж до того, що можемо назвати виявом матеріальності. В кожній людині, в кожному народі перехрещуються ті дві нахили, один з яких хилить їх до матеріальних та позитивних, практичних та зокрема користолюбних об'єктів, скажимо – униз, а другий спрямовує їх до вищих духовних цінностей, тобто вгору, до висот духа. Перевага елементів одного чи другого нахилу вказує, якою питомою направленістю позначається даний народ.

Між особливими рисами, які характеризують наш народ, ми відмічаємо два види, дві групи. До першої ми зачисляємо, перш за все, оту прегарну ознаку, якою є почуття великої любові до своєї рідної землі, прив'язання до своїх близьких та туги за всім своїм рідним. Поруч небуденного чару таких почуттів, ставляться прикмети, як братерство, побратимство, дружність, а передусім гостинність, добросердечність та щедрість, які дають, не дивлячись на рівновартісне вирівнання, не очікуючи заплати, що, між іншим, виявляє меншу жадібність матеріальних дібр у нав'язування їм малої ваги та відсутність егоїстичної легальності, ніж це буває у інших народів. До цього мусимо долучити оцю самовідданість, жертвенність і навіть геройську самопосвяту, доказами яких рясніє так сіра буденщина нашого народу як і пишуться світлі сторінки великого нашого минулого. З другої сторони ми зустрічаємо в нашому народі такі прикмети як шукання правди, вимога справедливості, жага волі та ота настанова, яка, прагнучи свободи для себе, полишає свободними інших та не чинить насильства над другими. А передусім те все, що український народ розуміє під багатозначним для нього поняттям «слава».

Саме оця спрямованість до чогось шляхетнішого – духовного, оця склонність до мистецьких трансцендентальних цінностей, відмова від насильства, певна байдужість до матеріального, оце більш давати аніж брати, вміти терпіти, переносити злидні та, притому не зневірятись, а безперестанно змагати до кращого, очікувати більшого та не переставати проти всякої надії надіятись на щось несподіване та ошасливаюче, – відрізняє наш народ від інших народів.

Але, водночас, мабуть, оці властивості української душі, поєднані з незаперечними хибами й недоліками, які, зрештою, часто є скрайним перебільшенням або неправильним пересуненням чеснот і позитивних черт, становляться до певної міри виясненням, чому ми позбавлені цієї свободи, яка є нашою основною журбою та зав'язкою найбільш плеканих мрій, та без тих прав, якими сьогодні навіть найбільш упосліджені і зовсім недорослі народи утішаються.

ІХ. Свідчення свідків та їхній виклик.

Наостанку, як промовисте потвердження і як переконливе засвідчення наших доказів, стають перед нами живі дійсні конкретні свідки, якими гоїно рясніє наше минуле та променисто лисніє наше теперішнє. Наголошена духовість, глибока релігійність та щільна пов'язаність нашого народу з Церквою зродили бо і надалі збуджують безліч небуденних героїв, богатирських борців, великих мучеників, які перехрещували в собі любов до батьківщини з любов'ю до Бога, та для яких саможертва ради свого народу стає визнанням віри в Бога правди, справедливости та волі. Вони більш за все інше й перш за всіх інших вказують і доказують, на чому й як український народ повинен улаштовувати своє життя і будувати своє майбуття. Український народ, в дійсності зрозумів, як слід, справжнє значення та властиву вагомість своїх найвеличніших синів, бо вони є його найвірнішим висловом. Тому вони не тільки живуть у його вдячній пам'яті, в відданому серцю та в щирій пісні, але передусім вони провадять його як найпевніший дороговказ та постійно визиваючий примір.

Проте зокрема богатири саме нашого часу, останній випуск нашої безсмертної епопеї, мученики нинішньої години, гігантські чемпіони сучасного мартиролога, не менші в своєму мученицькому запалі за найбільш славетних свідків християнської старинности – нескорені та одержимі роблять очевидним, що давня настанова українського люду завжди актуальна та та своєчасна, що ідеали та цілі минулого і в наш час значущі й вагомі, що прадідівська постанова віковічно тривала, не переводиться, не міняється. Вони бо, стаючи на прю за правду, волю і рідний край проти пекельної змови, що бундючиться міццю свого убійчого заліза, – озброні тільки безприкладною жертвенністю, цілковитою самопосвятою та даром свого життя, – становляться найкращим втіленням християнсько-українського ідеалу. Як, з однієї сторони, вони, відновлення лицарської слави та продовження одчайдушної хоробрости, – сповіщають, що козацькому роду немає переводу, так з другого боку, віра, яка є джерелом їхньої духової постави та надія, яка дає їм насагу до самовідданої любови, – вінчає їх блискучим ореолом християнського мучеництва. Хоча не судилось зустріти Христа на їхньому шляху в ясності свідомости, бо прийшлося їм жити в душності неприродної обстановки, віддихаючи зіпсутими випарами безбожницької отрути, – то, все одно, дух, який оживляє їх, веде їх до джерела їхнього героїства, до Божественної Любови, опромінюючи їх, у остаточному висновку, сяйвом Христової правди. Любов, якою вони жертвують себе на вівтарі батьківщини ради своїх ближніх, є вже сама собою християнською любов'ю та найбільш достовірним і найбільш знаменним виявом віри в Бога, якого об'явив Христос, чинячи їх, таким чином, справжніми християнами.

Наші нескорені, отож, кличуть нас усіх, а зокрема закликають нашу молодь, аби ми встали сміло та гідно під пишне майоріння славетного та непереможного стягу, на якому видніє напис – «Бог і Україна». Щоб ми об'єдналися та оживились під тим нашим одвічним девізом, який вони, неначе живі палаючі смолоскипи, осявають осліплюючим блиском їхнього нинішнього зачаровуючого богатирства і до якого вони нас завертають силою свого притягаючого непоборного прикладу.

Х. У заграві досвітніх вогнів – на ясний шлях побідоносної боротьби.

В такому розумінні та в такому освітленні клич – »Бог і Україна« набирає зовсім іншого значення. Бідніють усі неясності, зникають різні сумніви. Перед нами виринає уся його велич та вагомість, зарисовуються нові перспективи та появляться надійні шляхи. Ми бо відчуваємо з прозорою переконливістю, що, якщо ми проймемось шляхетною красою цього гасла та обіймемо його з запалом радісної самовідданості, – ми визволимось від наших блукань та освободимось від нашого відчуження, яке нас переслідує. Віднайдемо саме те, чого ми так розпачливо шукаємо в нашому житті, чого ми не знаходимо в безпорядку різних зваб.

У цій програмі, на яку нам вказують наші найближчі, наші батьки, свої, а не чужі, які можуть нас обманити, – криється толк нашого життя, ми одержуємо відповідь на наші настирливі питання. Ми знаємо вже про що йдеться у нашому житті, пощо ми страждаємо, боремось, прямуємо вперед, премагаємо труднощі та йдемо в далеке й велике невідоме. Бо довірити гаслові »Бог і Україна« та посвятитись йому усвідомляє нас, що існує щось шляхетніше та щось вище, що дає глузд нашому буттю, і без якого наше життя не мало б сенсу. А посвятитись ідеалам, до яких закликає нас оцей клич, дасть нам самозадоволення та самопевність, що ми надаремно не жили, бо напрям, який ми дали нашому життю не переривається різко та не зникає невіділично, але спрямування оце веде нас у безкраю далечинь, у неограниченість, у безконечне життя, до якого ми покликані.

Однак, хоч ця програма така гарна та приваблююча, така повнозначна та велична, то вона – й нелегка, пригноблююча та відразлива. Вибрати такий шлях значить іти проти течії, бо такі ідеали сьогодні немодні, суперечні сучасному світоглядові, протилежні процесам, які заходять в нинішньому людстві. Рішитись на таку настанову означає відмовитись часто від приємности вигод, від блимання кар'єри, від призовів спокійного життя. Слідити вірно та послідовно барви такого прапору, остаточно, звучатиме – боротись проти себе самих, проти нашої недолужности та кволости, проти хибних склонностей та недоладних пожадливоростей, тобто зрентися себе. А зрештою це самозрозуміле, бо встановити такі ідеали програмою свого життя не тільки нині, але завжди вимагало відкритись до чогось більшого, що перевищає нашу буденну дійсність. Аби могли здобутись на риск, яким довіритись неозорому – безконечному та спромогтись на відвагу, якою пожертвуватись самовіддано, безкорисливо – доконче особливішої сили волі. Тільки рішуче та різке звернення – навернення нашого життя, що значить дійова чинна віра в потойбічного Бога, дасть нам можливість стати справжньою людиною, яка, поєднуючи земське з небесним, вміє службу для батьківщини спрямувати до глибин прадідівської віри та в ній віднайти свою національну тотожність. Ота віра, яка дозволить нам віднайти себе, та сенс нашого життя, вийти з зачарованого кола, з затьміння та розгублення.

Проте в цьому важливому ділі та в цьому важкому зусиллі ми відчуваємо потребу особлившої помочі. Ми оглядаємось навколо себе, аби доглядити, звідкіля вона нам може прийти. Ми звертаємось з порадою до наших предків, саме тих, що випровадили нас на такий шлях та заохочують нас простувати ним до нашого набожного люду. Й вони нам вказують на гору, де тремтить синій омофор, де мерехтить сяйво непорочної діядеми. Це омофор Пресв. Богородиці, це сяйво Ясної Пані. Сяйво оце – істина життя, омофор цей – наш захист. З дитинним довір'ям та з щирою любов'ю прибігаймо під цей покров з нашими недостатками й скорботами, з нашими сумнівами та недо-

лужностями.

Вона, наша небесна Ненька, допоможе нам простягнутись нашими почуваннями, стремліннями та думками до безмежного Бога.

Вона, Непорочна Діва Марія, дасть нам змову черпати силу ризику та відваги з незглибимих криниць Божої ласки та проникне нас вихром любови.

Вона, – Мати милосердя, стане для нас Провідною Зорею, аби ми не збились з нашої дороги та аби ми не загинули марно на роздоріжжях та на розпутьях зводливого й зрадливого світу, а йшли за сьйвом правдивої надії.

Отак клич »Бог і Україна« стає для нас дійовим та повнозначним, коли він – опромінений світлом материнської опіки Богоматері, Цариці України. Шукаючи праведних та шляхетних шляхів, ми не сміємо оминати нашої помічі, нашого покрову, нашої небесної Матері. Бо наша Ясна Пані – Переможниця, і кожен, хто при ній, переможець! Такою вірою жили наші батьки, й інакше не може бути й для нас. Сам бо Христос, який є основою та об'єктом нашої віри, хоче, аби ми, ведені рукою Пресв. Богородиці, крокували до Нього.

Отож, у відповідь на скорботний стогін, який доходить до нас від нашої поневоленої батьківщини, не відвертаючись від жалісної просьби, яку нам шле наш уярмлений український народ, та відгукуючись на заклик, яким нас визивають наші нескорені та одержимі, – станьмо спільно, дружньо, станьмо юно. Станьмо до дії, оживлені такими почуттями та такими настроями, скріплені таким розумінням та такими переконаннями, проинянні таким духом та таким запалом.

Під лагідним поглядом Небесної Матері, під Її могутнім покровом, разом з нашими одчайдушними героями, піднесім потужний бойовий клич »Бог і Україна«! Зрушмо велику побідonosну, переможну, торжествуючу революцію! Революцію духа проти матерії, де добро перемагає зло, де насильство кориться любові, де правда торжествує над неправдою, де відвага розгромлює підлість та боягузство. Оту революцію, яка проходить у нутрі нас самих, зрушуючи нас до самих глибин нашого буття, та яка є революцією проти нас самих, нашого відчуження, проти нашої не-любови. Щоб нас завернути до Бога та поєднати з Ним. Щоб стати борцями за свою батьківщину, без стадних прикмет у своїй душі, без страху перед масою, без вічних вагань, без паніки в обличчі невдач, без жаху перед благородним ризиком. Аби не бути плазунами, що повзають по низах життя та кохаються у щілинах та розколинах дійсности. Але щоб бути вершниками духовного життя з виростованими й твердими хребтами, що зі стременими в своїх життєвих рейдах. Аби бути подвижниками духа й оборонцями закону духа, в яких закон тіла в їх світогляді та в їх житті завжди буде підчинений законові духа, та яких манитимуть тільки кичері й верхи, а не провалля і пропадні віку.

Як безстрашні вершники життя піднесім воєнне знамено хрестеносного походу й змагу на – Вавилон, на тих, що засліплені власною гордістю, будують вавилонські вежі, на тих, що опронидують Бога та вбивають людину! Підім у велику боротьбу: за християнську духовість українського народу, за його християнську поставу до життя, за Боже царство на землі, за те, щоб Бог повернув модерний Вавилон у ніщо, як Содому й Гомору!

Так, тоді, у цей наш час, у це наше »врем'я люте й плачу достойне«, коли новий Вавилон, п'яний кров'ю замучених людей, цей страшний Вавилон, вином своєї фальшивої науки напоює народи, та коли людство котиться у безодню духової порожнечі, потопає у пропадні моральної інерції та розбивається у

д-р Степан Зошук

ЧИ ПОБЛАЖЛИВІСТЬ НА ЧАСІ?

(Закінчення)

Наші вороги обкидають наших світочів, героїв і національних діячів всякими клеветами з метою осмішити, головню в очах нашої молоді, українську правду, українську сьвята-святих, українську державницьку ідею, український націоналізм, а «дядьки отечества чужого», таки наші «рідні» земляки повторяють за ними ті самі клевети ба навіть «перевиконують» (і до тих клевет належать, між іншими, такі: фашисти, буржуазні націоналісти, антисеміти, але й «мазепинці», «бандеровці» і подібні). Ті земляки, які обкидають наш нарід, наших світочів, наших націоналістів, подібними прозвами є «дядьками отечества чужого» і супроти них не вільно мати ніякої поблажливості, ніякої толеранції.

Коли наші вороги обкидають Петлюру, Донцова, Бандеру і інших наших світочів всякими несотвореними свинствами, а деякі з українського походження виказують ту саму ненависть до них, то тим самим вони себе поставили в табір наших ворогів і супроти них не можна бути поблажливим, ні терпимим!

Якщо вороги наші незлюбили Донцова то це зрозуміло чому, але не є зрозумілим, чому то частина наших таки землячків дихає такою ненавистю до нього? Відповідь легка: недоросли, бо плебейська душа від уродження з позему плазуна ніколи не може бачити того, що бачить орел! Частини таки свідомо вислугуються нашим ворогам. Байдуже однак з яких спонук, глупоти чи зі зради, вони є «дядьками отечества чужого» і супроти них не вільно, мов проти пістряка, бути поблажливим, дарма, що їхні уста можуть говорити, що вони є «самостійниками»!

Ми не потребуємо ніяких «ідей» від чужинців, отже ніяких соціалізмів, неомарксизмів, суперталмудизмів і тим подібних ізмів, ми маємо свої ідеї, свої програми, своїх Богів, своїх світочів, свою землю і свою історію! Хто однак з-поміж нашої спільноти говорить інакше, той ставить себе поза дужки української нації, дарма, що присягатиме на всіх святих з талмуду: супроти тих

проваллі ідеологічної розгубленості, – український народ, витвержений у багрянній купелі свого горя від страшного й дивоглядного похмілля, здвигнеться до нового життя. У віковичній великій борні, яка точиться між світлом духа та силами темряви, він, на чолі зі своїми найкращими бійцями, а разом з ними й наша вибрана молодь, стане в ряди тих, хто будує новий кращий світ, появиться авангардом тих, хто бореться за любов, за правду, за волю. Та постане нових людей плем'я, що гряде, що простує до духа.

В заграві зловіщих революцій, у вихорах неспокойних шукань та на роздоріжжі непевних доріг, українська молодь догляджує свою путь: вірою у Бога вона здобуде волю для України, а боротьбою за Україну віднайде справжній змисл свого життя та зрозуміє, що її життя має своє незаступиме завдання і своє невідворотне призначення, ради якого вартує жити. Що більше, – ними життя стає одушевляюче та ощаслиблююче.

Вона, розпалена жаром великої любові, вивершить тризуб святоволодимирським хрестом та піде потужним духовим походом на свою батьківщину, аби на київських горах застромити наново святоандріївський хрест. Аби дочасне вивершувати вічним, у смертнім закоринювати безсмертне, людське вінчати Божим!

землячків «теж самостійників» не сміє бути ніякої пощади-толеранції, мов проти чуми чи прокази!

Не вороги наші при допомозі їхніх вислужників серед української спільноти будуть нам говорити кого і що ми маємо почитати, а кого ні, хто діє в змислі «високої» культури духа, а хто ні, чи ми маємо відмежуватися від наших світочів, таких, як Мазепа, Петлюра, Донцов, Коновалець, Бандера, Чупринка-Шухевич, Мельник, Стецько і стільки інших, а поставити до нашого пантеону Сахарова-Солженіцина-Плюща!

Всі ті з-поміж нашої спільноти, які діють у такому змислі наших ворогів є «дядьками отечества чужого» і супроти них не сміє в нас бути ніякої терпимости мов проти клітин пістряка!

Зі сказаного Ви бачите, як неповажно звучить Ваш закид Вашим батькам, мовляв, вони лише сваряться поміж собою, або гніваються один на одного зза переконань! Не все є золотом, що блищить, а й не завжди золото блищить! Треба конче знати хто на кого «гнівається» і зза якої причини? Таке окреслення, як «ізза переконань» нічого не говорить про дійсну причину! Можливо Ви читали, або чули про ученого отця-єзуїта, Тайярда де Шарден. Він образиво представив три головні роди типів серед даного суспільства: гурт молодців вибирається на прогульку, в гори; мають здобути шпиль гори. Ще заки вирушили, дехто роздумав і не підуть на ту гору, бо, кажуть, ніби чого туди полізуть! Решта рушила... по довгім марші опинились серед чудового краєвиду, прекрасна природа, зелень, запашні квіти, прямо рай, втома уже далась відчуті,... частина рішає далі не йти на ту гору, тут так гарно, чому не насолодитись, але решта рішила, що піде далі аж на той, ген далеко, шпиль! Так воно і є в житті, є лише споживачі, по яких, як казав Леонардо да Вінчі, лишається лише повні потребники, є пристосованці задля вигод і приємностей чи хвилиної користи, але й є якась частина у нашому суспільстві, які прямують до вершин, без огляду на труд, особисту вигоду чи матеріальну користь, це ті характерники-ідеалісти. Це з їх рядів нація черпає своїх провідників, тих духових провідників, героїв, світочів, святих. Ніхто не відкидає ніякої з тих груп, що кожна з них на своїй місці в драбині даного народу причинюється своєю працею для добра цілості. Кожний признає, що провід тут можуть мати ті найідейніші, найхарактерніші, ті відважні мужі, духовий провід. Як довго воно так є, так довго організм-нація є здорова. Хвороба починає з тою хвилиною, в якій, серед безпеки і добробуту, ті з попередніх двох гуртів вимагають участі у провіді, хочуть рішати, а в дійсності, занюхали, що з позему тих при владі, там вгорі, вони можуть мати кращу нагоду до зисків. Коли їм це не вдається, то зараз творять партію і стають жертвою ворожих даній нації агентур. Серед недержавних націй це ворожі агентури організують серед даної спільноти всякі «партії», «секти», «організації», «купецьні підприємства», масонські льожі, вербують неопітів, навіть поміж тими іноді, що є у провіді (бо й деякі поміж ними з часом виродніють) і... коли серед таких умовин, одна частина батьків, які самі є чесні зі собою і стоять на сторожі нашої правди і нашої ідеї бачать як другі з глупоти, а чи з лакімства, вислугуються ворогові і «гніваються» на них, то самі Ви мусите, в ту мить, стати по стороні тих дійсних патріотів а не їх, в чамбул, ганьбити, ставляючи їх в один ряд з хрунцями, вислужниками і зрадниками. Ви мусите найперше збагнути правду, щоб бути справедливим супроти своїх батьків, отих дійсних патріотів і їм помагати, а не науки давати, до того ті «мудрості» ідуть до Вас з чужих джерел, які не завжди є корисні нашій правді. І ще одне, Ви і Ваші товариші, ще нічого для України і української нації не зробили, отже, годі критикувати тих, що іноді ціле своє

життя посвятили Україні в найкращому розумінню! Добробут і вигода, серед яких живе Ви і ціла наша спільнота у т.зв. вільному світі, не сприяють розвиткові характерів. А як воно було у добу між обома війнами? На ЗУЗ, де поляки так дощентно не вигубили нашої молоді, як це вчинили москвини-руські на СУЗ, вся молодь горіла українським націоналізмом. Романтика боротьби, ризику і змагань манила сливе кожного. А було чим ризикувати; за найменшу необережність грозили в'язниця, побиття і муки в часі допитів на поліції, а іноді втрата власного життя. Такі умови є виховними, бо все слабе, боязливе, відпадає самочинно; за те виробляється самопошва для друзів, для організації, для нації, стійкість, праця над собою, лицарськість, завзяття, витривалість і муравлина працьовитість і т.д., а все те іноді при порожньому шлунку, або з куском кукурудзяного хліба у кишені! Все горіло нашим націоналізмом. Організація, а особливо д-р Дмитро Донцов у своїх неперевершених наукових працях зі суспільно-політичної ділянки, дали нам підстави, докази і напрямні на шляху життя, якого цілком мала бути беззастережна праця для української нації, дали нам знання нашої правди і навчили нас не робити більше тих самих помилок, які й довели до провалу нашої державности. Проти помилки говорить д-р Дмитро Донцов у кожній своїй статті, в кожній науковій праці, теж його співробітники, як наші поети: О. Теліга, Мосендз, Маланюк, Ольжич, але й Дарія Віконська та другі. У «Вістнику» д-р Д. Донцов давав нам невичерпне знання для боротьби з нашими відвічними ворогами й відкривав нам очі на підривну роботу замаскованих ворогів поміж українською спільнотою, яких ми не бачили нашими недосвідченими очима. Ми поволи почали інакше дивитись на світ довкруги нас, а серед нього ми почали розрізняти дійсних патріотів від замаскованих; до тих замаскованих «дядьків отечества чужого» українські націоналісти не мали поблажливости.

Колись так обстоювана поблажливість в ділянці виховування дітей, дістала в лоб, навіть сам її основник, сам лікар, покинув її, як побачив у своєму власному синові скінченого хулігана.

Поблажливість-толеранція, де б вона не була, підриває і руйнує підстави самого життя. Ось один з численних голосів у цій справі: проф. правничого відділу, у Франкфурті, Фехнер пише: »поблажливе відношення законодавства і законотворчества до затій обнижжування людської гідности аж до позему речі, досягнуло свій вершок в тому, що людське здоров'я стало жертвою жадоби зисків«.

Творець збудував світ, сперши його на безпощадній боротьбі, а не на терпимості.

Поблажливість веде до виродіння, а нетолеранція належить, між іншими до відруху самооборони.

З цього виходить, що поблажливість-толеранція, не може бути доказом вищої культури духа, як Ви це твердите, а навпаки. Сенека каже: »живи по законах природи, тоді ніколи не зблудиш«. І якраз це є вершком духової культури!

Боротьба це на є лише оборона, але головно наступ. Всі народи, що лише бороняться, як прим. українці, є жертвою тих народів, які боротьбу уважають наступом і вони наступають на нас прямим (вистрілюють, виголоднують, висилають в кацети, і т.д.), і непрямым робом, як це є в т.зв. вільному світі, при-норовляючи до нашої спільноти т.зв. психологічні засоби.

Пригляньмось тим психологічним способам ближче:

Ми вже нераз чули про таке крилате речення як »троянський кінь«. Чи ворог послуговується ним супроти нас, нашої Трої? Без сумніву, що так! А як воно

виглядає у нашій дійсності? Троя це наша самотність, наша правда, наша ідея, це наші міти, які є муrom так твердим, що ворог не має ніяких виглядів влізти до нашої Трої. Отже ворог уживає підступу, будує якогось «коня», і підсуває нам його під сам ніс, прикрасивши його прим. синьо-жовтим прапором, або, особу з ореолом мученика, що несе «грудку землі з України» і подібні на перший мет ока невинні, а то й припадні цяцьки; ніхто навіть не підозріває що за тою поверховністю цяцьки, криється підступ. Тимбільше, що ворог скрився, нібито його уже немає. Однак горе тим нетямущим, які на мить забули б, що це ворожий підступ! Нашим завданням є завжди про це думати і у всьому, що від москвинів-руських приходить, без найменшого сумніву, уважати за підступ (прим. Сахаров-Солженіцин є таким троянським конем з написом «демократія» і братерство народів», «катованих режимом, КГБ, комунізмом», при чому справу так ставлять, що носіями режиму, КГБ і комунізму не є московсько-руський нарід, навпаки, москвини-руські є першими жертвами режиму, КГБ і комунізму.

Якщо так, то «Ми народи, москвини-руські, українці, білоруси і т.д., які терпіли і терпимо від тих: «режиму», «КГБ», «комунізму», мусимо разом стати проти тих поганців, а потім спільно заведемо справедливий лад, прим. «демократичний», де кожний нарід буде мати «рівні права», «привілеї» і «право на плекання своєї власної пісні, гопака і носити вишивану сорочку (подробиці, кажуть, обговоримо пізніше) якщо хахли повірять, підступу не пізнають, бо забули, що тому 60 літ ті самі москвини-руські в особах Керенського, Леніна і т.д. точнісенько те саме говорили, то підступ вдався, троянський кінь сповнив своє завдання. Очевидно, що з появою такого «троянського коня», в самій Трої пускають в рух сильну пропаганду, щоб заглушити голос остереження Ксандри, яка одинока пізнала підступ ворога. Отже кажуть своїм сексотам (секретним сотрудникам) писати в троянських часописах на прославу «ідеї миру», «небезпеки немає», бо «сам великий русський нарід, перша жертва режиму і т.д. з нами!», так, що всяка оборона зайва, коня можна і треба увести до Трої... Сексоти ворога поміж Троянцями це власні таки земляки, а інші підлабузники трудяться в ділі розголосоу, розхваляючи полід небеса «чемпіона» «за правду і справедливість» «доктора Сахарова», «нобелівського лавреата», «мужнього» борця за волю людства..., надіючись в нагороду отримати з рук ворога дулю або бодай пів дулі.

Коли однак Троянці з недовірям зустріли Сахаровсько-Солженіцинського коня і ворог це запримітив, що цей обман не піде, то давай цього коня відсувають назад сцени, пригтовляючи інший підступ. Одного ранку Троянці побачили перед мурами міста Трої дивного коня; кінь помальований на червоно з білими цятками, а голова нібито людини «з людським обличчям», з правого переднього копита повівала рожева хоруговка з написом «неомарксизм». Цего «кентавра» підсунули дуже близько воріт Трої. В самій же Трої пустили в рух пропаганду при допомозі сексотів та інших сотрудників у всіх майже троянських часописах, роблячи з цієї потвори надлюдину зі всеобіймаючим знанням від математики до психіятрії.

Коли б підступ з кентавром не вдався то висуватимуть інших «троянських коней» аж одного дня... засурмлять ерихонські труби» так сильно, що оборонні мури розваляться від їхнього звуку!

Що це таке ті «Ерихонські труби»? Це черговий психологічний спосіб, яким послуговується ворог супроти українців.

З біблії знаємо, що майже цілу Юдею здобув ворог і обляг твердиню Ерихон. Ворог не може здобути міста, бо мурі його незвичайно міцні. Отже без

підступу не обійдеться й тут! В біблії читаємо, що ворог без найменшого спротиву вдерся до міста, пощади не було! Як розуміти цю притчу? А так, що мури міста це одержимість народу власною ідеєю, власною правдою, рідними містами, це їхня віра в духа їхньої старини, це духовна єдність нації, це рішучість не допустити до ніяких ухилів, сумнівів, поблажливості супроти тих, які хотіли б відвернути нарід від тої сильної віри в їхню правду, ідею і мету. І як довго та єдність серед народу існувала і вони карали всякі прояви розбивання тої єдності рідними таки земляками, то мури (їхня духовна відпорність) стояли твердо. Ворог не міг здобути міста. Але ворог береться за підступ; він висилає до міста свою 5-у колону, своїх агентів під різними видами: ось бачимо, до міста сунуть «паломники», «побожні» «духовники», «співани», «хори», «танцювальні з'єднання», ба й «утікачі», що то «чудом» спаслися, не бракує й учених «матиматиків», «торговельних представників», «дипломатів», «подорожуючих», «дослідників талмуду», «адвентистів», «письменників», які попали «у неласку», а ось і «снатовані і до краю виснажені в кацетах», ба й «жебраки», «сліпці» і «каліки» і т.д. Всіх їх нетямущі Єрихонці впускають до міста, одних «з милосердя», других «з любови до мистецтва», «до науки» і т.д. Що кожний з них ніс зі собою і чим займався «приватно» тим Єрихонці не цікавились, а тимчасом вище згадана 5-та колона розгорнула широку підривну роботу про страхіття «режиму» ворога, але й про велику його потугу, так велику, що ніхто їм не дорівнює, отже «реальніше» було би «по доброму» не ставити занадто опору, тоді й ворог стане ласкавішим до мешкамців і... не треба так кріпко триматись «перезитих» ідей, а головно позбутись тої «виключности» і непримиримости супроти ворога і його ідей, виховувати молодь у поблажливості-толеранції до всіх Єрихонців, інакше думаючих, бо, мовляв в цілому світі молодь захоплюється ідеєю ворога, тобто комунізмом-марксизмом, отже на часі було би пристосуватись, заздалегідь і до тих лівацьких ідей прихитритись, так що й ворог примириться й «шляхом еволюції» занехає свої займанницькі дії супроти Юдеї і одного дня звільнить Юдею і відступить від облоги міста. В той спосіб, поволі, защеплювали вони Єрихонцям заразу змінювочинства, не супротивлялись злу, поблажливість всесвітянські ідеї, «прогресивні», позасновували всякі партії, сенти, товариства «патріотів», «самостійників», аж до прямої співпраці з ворогом. В часописах, які колись стояли на сторожі власної правди, ідеї і нашого Бога та викривали найменшу спробу деяких слабодухів відступити від них, вимагаючи гострого покарання за хуняїду і зраду духові нашої давнини, тепер щораз зухваліше почала розповсюднювати дефетизм, зневіру у власні сили, «не тратьмо сил, треба реально думати, іти з «духом часу», бути «прогресивним», «толерантним, бо це є доказом, нібито «високої культури духа» і тим подібні підривні гасла. В цей спосіб одержимість власною правдою заникала, а тих, що ще далі трималися своїх традиційних вірувань, мітів, святощів і ідеї, власні таки земляки, з глупоти, чи з наказу сексотів ворога, висміювали фашистами, буржуазними націоналістами, антисемітами, реакційною наволоччю, і ворогами народу ерихонського (юдейського); всі книжки світочів колишніх позникали і їх прізвища ніхто навіть не згадував, патріотичні колись організації народу Єрихону, щоб примилитись чи пристосуватись до вимог ворога вирікся своїх мойсеїв, заховав перед суспільством, а головно перед молоддю, скрижалі їхніх світочів, щоб, мовляв, не дразнити ворога, бо хто знає чия візьме. І в цей спосіб зруйновано всякий духовий спротив Єрихонців (мури міста Єрихону), так що ворог без труда вривається до міста і пощади не було нікому, ні вислужникам, всяким сотрудникам ворога, ні тим решткам дійсних патріотів. Скажете: «це фантазії!». На жаль ні, моя подруго! Все це істина сьогодні серед нашої спільноти, лише треба зміти все це бачити.

Якщо завчасу не спам'ятаємось і в пору не відокремимо отих «дядьків отечества чужого» від здорової ще частини, то час той недалекий, що й нашу країну і нас самих перетворить у те суспільство, про яке згадував Джим Морей, Генерал Мек Артур і часопис «Америка». Сурми Єрихону, це ворожа пропаганда як вище.

Життя мов сцена, на якій відбувається заздалегідь написана і кожному артистові призначена дія-роля. Кмітний цікавиться однак і повинен цікавитись тим – хто написав дану штуку і хто є режисером, але й не переочити артистів!

Якщо Ви кажете, що маємо бути непоблажливими лише до наших ворогів (москвинів-русских і мафії у т.зв. вільному світі, що співпрацює з ними) то тут треба включити все те, що в який небудь спосіб чи під яким небудь видом (підступом) виходить від тих ворогів. Відомо, що москвини-русські не випускають зі свого «раю» у «гнилий захід» нікого без особливих завдань, поручень чи доручень! Отже й більшість того, що «передістається» у т.зв. вільний світ (вістки, самвидави, навіть знімки) зі сьогоднішнього царства москвинів-русских переходить через руки відповідних чинників безпеки московської колоніальної держави. Затим все це має свою ціль; навіть тоді, як воно виглядає в некористь москвинів-русских, воно все ж таки вийшло від них; їхня держава є дуже щільно зачинена так, що без їх відома і наміру нічогосьенько не може передістатися на Захід. І в цьому сила москвинів-русских, які крім цього є добрими психологами.

Ось випустили на сцену «дисидентів», ролі були заздалегідь вивчені, грали так знаменито, що деякі хахли аж прослезилися і гру взяли за щирість-дійсність. Однак режисери зауважили, що помимо знаменитої гри, більшість не була належно захопленою, бо... всі «артисти» не є ерихонської національності! Так давай їм когось з «єрихонською» національністю, хай і не ерихонця з крові і кости! Штуку уже давно передтим відповідно розголосили, перуку, шмінку і одяг дібрали, а головне ролю втяли: куртина підноситься і на сцену вибігає артист, убраний в тогу мученика, до краю виснаженого, що прямо хитався і тратив притомність, на лобі мав червону кокарду з написом «нео-комунізм», а під тим «соціалізм з людським обличчям». До ролі належало представитись, що він є «української національності» і в останню хвилину наказали не забути показатись толерантним супроти «традиційного антисемітизму» українських фашистів, не сміє забути, нагадували, подякувати за труд у ділі його «визволення», бо хахли й так не доглупаються, що всією «визволительною» акцією кермували а й затіяли, щоб надати всій тій штуці найбільшої правоподібности, самі ж таки режисери. Надіялись режисери, що й «національність українська» зрозуміють «фашисти» як цього треба режисерам. А, щоб відобрати хахлам загрозицею всякий сумнів, що до щирої гри, то має показати грудку землі з України і визвати всіх її не забути, присягаючи, що його діти й він сам цієї землі не забудуть (тут присутні хахли розплакались). Має заявити, що він навіки розійшовся з московськими «демократами-неділимцями», бо вони не бачать жакливої русифікації в Україні, вони не є за тим, щоб Україна була відокремлена від Московії-Росії, і т.д. Як перед появою артиста, так і тепер, в часі появи, в цілій Юдеї іде нечувана до тепер пропаганда. Всі секоти та інші сотрудники ворога серед юдейців, в Єрихоні, отримали наказ счинити реївах довкруги артиста. Чужинецькі організації, ті на шнурку обох «вибраних» народів, усюди його вітали, жалували і подивляля його «геройську» поставу супроти «ворогів» і носили його мов месію, що виведе світ з блудної вулиці і т.д., а все з метою додати поваги і значення артистові, щоб тим способом почували собі за велику честь, всі Єрихонці, що таке чудо не водохреще є «української націо-

нальності» і повірили в його щирість. Деякі сотрудники навіть перевиконали наказ возхваляючи його попід небеса. Деякі віщуні писали, що особа артиста є міжнародного значення, є міжпланетарною знаменитістю, є особою, яка відіграє в ближчій і дальшій майбутності незвичайну роль, особою, довкруги якої розіграються численні проблеми міжнародного значення, особою, яка є міжнародною проблемою, яка є першим українським «резистентом», «самостійником», що «вийшов на волю» і яка виведе нас «з прокляття», за що вся Юдея і весь юдейський нарід будуть йому вдячні, а історія залише це її як чергову «велику» заслугу, бо між юдейцями нема такої «геніяльної» людини!

Віщун у віщому надхненні відтворив в уяві прямо неймовірні обставини, серед яких математик «просто тратив притомність» і віщує йому, що в нагороду, стане другим Мойсеєм юдейського народу. Вправді, каже віщун, математик є нео-марксистом, але це, мовляв, пустяк супроти того, що він є «українським компатріотом», українським «патріотом», до якого Морозові і Чорноволові де-де братися; віщун взиває юдейців прислухатись до авторитетних слів «самосамостійника», а саме що юдейці тому прогавили свою самостійність, бо їхній провід замало присвятив уваги справі суспільного порядку, так що вороги їх тірямо «переліцитували» (а не, як фашисти твердять, що москвини-русні величезною армією окупували цілу Україну), далі авторитетно заявив, що вся молодь, у цілому світі, в тому й українські діти, горнутья до марксизму, то чи варта нам далі триматись перестарілих і полинялих ідей «буржуазного націоналізму»? Чи не пора будувати мости до лівих, прим. до «емнесті» і подібних? – Чи не краще сприяти «братньому» народові і «вибраному» народові і Україну перемінити на «дім великої дружби народів» (польський політик, Дмовські, назвав це «публичним додом» (Далі авторитетно заявив, що він готовий вивести Україну «з прокляття» і очолити «український резистенс» (рух опору, не боротьби, бо там кулі лігають, а ми є «пацифісти») під умовою, що сучасний Визвольний Рух стане толерантним до всіх «самостійників», яких би не були вони переконань! Далі, якщо «прогресують» тобто залишать такі заботони, як Бог і Церква, буржуазний націоналізм, і відпекаютья раз на завжди від таких «антисемітників» як: Хмельницький, Петлюра, Коновалець, Бандера, Донцов, Стецько та другі. Далі заявив, що він не вживає української мови тому, бо в українській соціалістичній республіці нарід «добровільно і спонтанно» прийняв мову «великого братнього» народу, всесвітню мову міжнародного спілкування; на кінець потішив усіх Єрихонців, що незадовго «випустять» йому до помочі ще дальших «українських» патріотів і «самостійників», таких як: Померанц, Фінкельшuft, Сардіненшванц і других «ширих» «нескорених»! Гарна була моя назка, чи ні? На жаль дійсність.

А ось нижчий психологічний підступ, а саме «спів сирен»: з Енеїди Котляревського знаємо, що «Еней був парубок моторний...» Еней був духовним провідником для народу корабля, мав свою ціль і безстрашно прямував до неї. Але одного дня переливаючи попри один острів вся залога почула дивний спів Сирен, мешканок острова; спів був напричуд принадний... але Еней знав що це підступ: заманити і знищити! Мерщій наказав розпустити всі вітрила і помчав у напрямі протилежному до острова. Еней, свідомий свого завдання вірний своїм ідеям, не дається ніким і нічим збити зі шляху! А ми? Чи не співають нам москвини-русські та їхні союзники у т.зв. вільному світі про райдужну сахаровсько-солженіцинську «демократію», про «справжній марксизм», спротив до «московського», про плющоманію, про «нео-марксизм» міжнародної «знаменитости», про «соціалізм з людським обличчям, про людяність, людські права, непередрішенство, за нашу і вашу волю, про дружбу народів, і т.д.? Та ж все це співали нам уже тому 60 років, на жаль тоді наш корабель не мав

Енея, а як прочуняла залага, то було уже залізно, Україну сирени скупали в морі крові... Сьогодні нащадки цих самих сирен далі співають цю саму пісню... йдеться про те, щоб як не вдасться затримати Україну, в «братньому» союзі, то не допустити до України християнської і національної, а створити з неї те, що Дмовські назвав «публічним домом», який є тотожний з тим, який описав Джім Морей, часопис «Америка» і Генерал Мек Артур. Як розумів Дмовські цей «публічний дім»? А ось як: весь провід і ключеві місця в державній адміністрації аж до урядників будуть обсажені обома «вибраними» народами, а українці будуть тим мотлохом, «шабес-гоями», нарівні з тягловим бидлом, до послуг обом «герренфолькам», до підрядного корита допустять лише шабес-гоїв і хахлів, а цілком безхребетних допустять і вище, але лише дуже обмежене число. Це буде «модерна» панщина, де українцям дозволять ласкаво бути «худобою»!

І. Франко докоряє «Кому ти, Іване, безрідний лише не вислугував»? Такі слова нагадують, читаючи статтю О. Жд. (Новий Шлях, 1976 ч. 17-18, стор. 2 і 5, передрук зі «Самостійна Україна, 1976, ч. 1.12.). Ось такої «самостійної» хочуть наші Івани! Вже сьогодні живуть в Україні яких дванадцять мільйонів москвинів-русских, більшість жидів з цілої московської колоніальної держави жиє в Україні, при чому, як завжди, жида в Україні співпрацюють зі займанцем, а не з українцями. На добавок, янби такий «публічний дім» постав, всякі «емності» і подібні вишлють цілу армію «знавців» для «цивілізації» країни, при чому ті «знавці» походитимуть лише з «вбраного» народу; для українців, які б хотіли повернутись в Україну, уряд не дасть візи! Право повороту отримають лише шабес-гої і хахли і то на підрядні становища.

Скажете може, що все це уроєння хворої голови? – На жаль це дійсність! Римська пословиця каже «Товпа хоче, щоб її обманювали, отже її обманюють!»

Призадумайтесь добре над психологічним тлом «Лиса Микити», при чому там не вивів Франко тих рафінованих підступів, яких уживають новочасні лиси!

«Терпимість», яку Ви захищаєте, у добрій вірі, не може принести нам користи, що я у попередньому з'ясував, ще й тому, що всяка терпимість є рівнозначна зі спокоєм. Молодь ніколи спокою не прагне. Наш поет І. Франко так пише: «Супокій – святе діло в супокійній часи, та як в час війни та бою, ти зовеш до супокою, зрадник або трус еси!». А сьогодні доба «голодна мов вовчиця» (д-р Д. Донцов), іде на всіх відтинках, а головню на психологічному, завзята боротьба за владу над людиною, не лише на українському відтинку.

Студійуйте, отже, ходи психологічного наступу москвинів-русских і їхніх співробітників між українською спільнотою у т.зв. вільному світі і викривайте шашелів, дядьків отечества чужого, хрунів, татарських людей, замаскованих вовків і лисів, діяволів, що убрались у фелон і хвостом на Службу Божу дзвонять, відкривайте тих усіх непередрішенців, круглостільників, «поступових», і «прогресистів», тих, що обкидають нас клеветою, і бийте на сполох на саму згядну солженіциних-сахарових, плющоманії і т.д. замість журитись про рожі тоді, коли лиси горять.

Дороговказом нашої молоді може бути лише шлях Крут, Базару, українські націоналісти в московських кацетах, в тому Юрко Шухевич, син Генерала Шухевича-Чупринки, який міг би, як Ви студіювати, як би пішов на підшепти ворогів зрадити наш Київ, нашу правду, наші міти, а прийняв примітивний марксизм! Шлях молоді вназували в новіших часах С. Петлюра, Коновалець, Бандера, Д. Донцов, Стецько і багато інших. І так має бути й на будуче!

Поезія · Проза

О.К.

ЗИНОВІЙ КРАСІВСЬКИЙ, ПОЕТ-В'ЯЗЕНЬ

Про Зиновія Красівського відомо, що він народився в 1930 р. в Моршині, біля Стрия. Під час масових депортацій в 1947 р. його вивезли з усією сім'єю до Казахстану. По дорозі він мав утікати і включитися в ряди УПА. Відтак попав у руки КГБ і провів п'ять років у концлагерях, а тоді був засланий до Казахстану до копалень вугілля, де став інвалідом другої кляси.

Як інвалід повертається в Україну, одружується, закінчує філологічний факультет Львівського університету, опубліковує декілька бібліографічних праць та пише історичний роман «Байда», про заснування Запорізької Січі. Цей роман однак ізза арешту в 1967 р. не був надрукований. З. Красівського суд звинувачив за участь в підпільній організації Українського Національного Фронту та за випуск підпільного журналу «Батьківщина і воля», якого вийшло 16 чисел. В журналі використовувано матеріали крайового проводу ОУН (гляди «Вісник» ч. 1). З. Красівський дістав 12 літ позбавлення волі, в тому 5 років в'язниці і 7 років концлагерів суворого режиму. Сім інших товаришів з тієї самої справи одержали вироки від 11 до 18 років позбавлення волі.

Будучи у Владимирській тюрмі З. Красівський підписав заяву разом з Л. Лукіяненком, М. Горинем та іншими до ООН, де було написано:

»Нас, українських патріотів, радянська влада покарала за те, що не хотіли байдуже дивитися на сумний стан України і виступали з критикою проти узурпації демократичних прав і свобод, проти безправного й тяжкого стану селян і робітників, проти русифікації, знищення національно-духовних вартостей гальмування розвитку національної культури«...

З. Красівський не перестав писати і в тюрмі. За підготовку збірки поезій «Невольничі Думки», а зокрема за поему «Апокаліпсис» він був додатково переслідуваний і засланий до психолікарні, де його оголосили божевільним. Поему «Пересторога», яку тут друкуємо, З. Красівський мав прочитати перед «прихятричною комісією», яку очолював кагебівський психіатр проф. Снежневський. Моттом до збірки «Невольничі думки», яка мала охоплювати понад 300 поезій є поезія – афоризм, що її тут наводимо, яка свідчить про незламність поетового духа:

Зиновій Красівський

*Трудно відсидіти вік у тюрмі,
Трудно на нарах тюремних
 умерти,
Та сто раз страшніше – гибіти
 в ярмі,
Рабом на колінах діждатися
 смерти.*

ПЕРЕСТОРОГА

*По черепах, кістках, на п'єдестал,
Закуті в злість, брехню і догму,
Ви йшли, прийшли, та часу шквал
На вас роздер червоку тогу.*

*Розвінчасні життям до наготи,
В ідейнім мотлосі, в лахмітті.
Людське прокляття вам нести
І в порожні іти по світі.*

*І буде з жаху горбитись земля,
І під ногами вашими горіти,
І той народ, що вас прокляв,
Лякати буде вами діти.*

*І буде йти від вас сморід,
І буде вас самих душити.
І ви з'їсте свій мертвий плід
І з ним підете в землю гнити*

Автор поміщеної тут поеми «Предтеча Волі» – Р. Володимир (д-р Р. В. КУХАР), відомий читачам «Авангарду» з рецензій, які ми містили про його твори (гляди «Авангард» ч. 1/117 1974). Він є професором славістики й германістики в стейт-овому коледжі в Кензас Сіті і співредактором літературних журналів «Світання» та «Оріджінал Воркс». Він належить до визначних сучасних українських поетів і літераторів на еміграції, маючи за собою декілька збірок поезій, перекладів і оригінальних творів, есеї, повісті й оповідання та критичні статті.

Д-р Роман Володимир КУХАР

ПРЕДТЕЧА ВОЛІ

*Під омофором світлої блакиті,
Ласкавим сонцем заколихана,
Наллята медом-молоком, у квітті,
Здавен красою славилась вона.*

*Дорідний ґрунт, холодні водопої
Сади вишневі, золоті лани —
Нема країни другої такої,
Де б дух земний так тіло полонив.*

*Нінащо звівся буйний рід людини —
Господь бо їй лежнем жити не велів,
Упав той край, щедротний та гостинний,
Що називали раєм на землі.*

*Було колись, минулося...
Жирує сарана,
Країна волі збулася,
У рабстві порина.*

Вже й не згадає прадідів свободних
Нащадок безталанний, без мети,
Пішли в непам'ять влада, звичай гідний,
Одна турбота в нього — вижити.

До чого довели старі незгоди,
Бійки, свавілля, зради, розбрати —
Посіли рідний дім чужі народи,
Беззахисним ярмо в нім двигати.

Розшарпана, зневажена, порита,
Лежить страшна руїна в попелі,
І рвуть її наїзників копита —
О, де ти дівся, раю на землі?!

В тім домі бачив пекло я —
Як онімів народ,
На світ прийшло святе хлоп'я,
Сам Бог послав з висот.

Йому всього тринадцятий минало,
Коли прозріння нагло пройняло,
Погідний день потьмарило від жалю,
Із серця голос болю вирвало.

В розлогу ниву, батьківську — не нашу,
Пірнув народ без краю й імени,
Ним поганяють, б'ють і кривлять душу,
І все він стерпить, Йов той праведний.

Весь люд, старе й мале, закріпостили,
Батьків з дітьми назавжди розняли,
Дочку, на глум, повією пустили,
Безбатченка в солдати віддали.

У гніві кидає катом:
Я на сторожі всім —
Німим, знедоленим братам,
Поставлю слово-грим.

Та двоголовий змії підводить груди,
На трупах жертв своїх пучнявіє;
Від молдаван до фінів — німо всюди,
Гримить одне самодержавіє.

Заслань і тюрем мало супостатам,
Плачу не досить матерів, сиріт —

*Опанувала мрія чванькувата:
Народу-богоносцю цілий світ!*

*Тож государ убивство душ заводить,
Аби в усіх постав єдинорос —
Безглуздий злочин знищує народи,
Росте гібрид нікчемний — малорос.*

*Тоді пронісся дужий клич:
Пізнай батьків своїх! —
Душі народу не нівеч,
За те — закуто їх.*

*Батьківщина велична в нас бувала,
Про неї світом слава пронеслась,
Христовій вірі шлях уторувала,
Поганським ордам муром довелась.*

*Хто меч на книгу й думку проміняє,
Тому на хресну путь стрімкий ісход —
Шляхетний Краю! Не твоя вина є,
Що й ти пішов мандрівкою чеснот.*

*Петро розп'яв, цариця доконала,
Чуже сміття і грязь паношаться —
Поріддя виродків, щоб не діждало!
Забуло ж матір, зрадило отця.*

*Я так безпам'ятно люблю
Мою батьківщину,
За неї душу погублю,
Прийму її вину.*

*Прийнявши всіх вину й жалі на себе,
Пророчим духом правду відкривав —
Катів ганьбив, взивавши кари з неба,
Людей до служб вітчизні закликав.*

*Дарма, що кидали його по світу, —
З народом жив, свідомив і навчав,
Гірким трудом здобувши й сам освіту:
Працюй, учись та не забудь меча!*

*Коли сатрап наклав на нього пута
І посадив за кутими дверми,
Нарешті певен, що позбувсь поета,
То віщий заклик вийшов і з тюрми:*

*Борітеся, поборете!
Сам Бог pomoже вам —
Жадання волі є святе,
А правда все жива!*

*Щоб нарид вільний був — свободу втратив,
Зазнав знущань і мук і каторги,
Та не спинили дум його крилатих,
Не вбили духа волі вороги.*

*Пісні пророка борвієм ширяють,
Неправду, тьму з лиця землі метуть,
Вогні запалюють по всьому краю,
Борців до зброї, до повстання зуть!*

*Наклали кару на співця велику —
Писать не сміє! Створене порвем!
Зламали й тіло, вкоротили віку,
Та непохитний дух його живе:*

*Як поховаєте мене,
Вставайте, пута рвіть,
Від ката волю йміть вогнем
І кров'ю окропите!*

*Велебний Батьку наш — прийми обіти:
Твій віщий заповіт ми здійснемо!
Малого брата хочемо огріти,
Науку правди в світ понесемо,*

*Гордитимемось завжди словом нашим,
І меч підняти — Господи, звели!
Бо тільки гідри пащі відрубавши,
З неволі рідну неньку визволим.*

*Тоді, могутній правдою святою,
Засяє край наш авреолею —
В поході, при мечі та з корогвою,
По всій землі покотить волею!*

*Унуче! Господа моли,
Щоб жив Тарас повік!
Щоб вільні мати й син були,
І жінка й чоловік!*

ТВОРЧИСТЬ АНАТОЛЯ ГАЛАНА

Між живучими в діаспорі українськими літераторами видніє ім'я Анатолія ГАЛАНА, що знаний також під літературним псевдом Іван Евентуальний, а якому в 1976 р. минуло 75 років від народження. До його гарної вже колекції творів, між якими бачимо оповідання, повісті, драми, спогади, новели, сатиру в прозі і в віршах, гуморески тощо долучилася найновіша збірка новель «Життя», що вийшла накладом Видавництва Юліяна Середяка в Буенос Айресі, Аргентина, саме в 75-ліття Автора. Обкладинка оформлена мистцем Ярославом Стеців.

Не зважаючи на свій вік, Автор виявляє незвичайну спостережливість і всупереч прийнятому переконанню, що старші люди живуть радше споминами з минулого, як сучасністю, Анатоль Галан обдарував читача найсучаснішими новелями взятими живцем з дійсності. Тому то назва «Життя» дуже добре гармонізує з цілістю сюжетів і тематики.

Читаючи ті новели, чи то з життя підсоветських людей, чи з еміграції, вичувається персональність Автора, що обдаровує своїх героїв глибоким людським чуттям, або загострює конфлікти, надаючи силам зла питомої їм єхидности, злоби й підлості. В центрі уваги Автора виступає українська людина з її гарними прикметами, але також з її довірливістю і бажанням творити добро. Противні сили, це ворожа система з її диявольськими методами нищення людей, їх упереджування і ломання характерів, а той просто тип перевертнів, зрадників і негодяїв. Новели Анатолія Галана носять відбитку сумовитості, але не безнадійності. Вони радше заохочують до побороування життєвих труднощів і вливають віру в існування справедливості, бо злочини вкінці будуть виявлені і покарані.

Всі без виїмку новели читаються дуже легко і залишають по собі зацікавлення, що діялось далі. Вартість тих новель є саме в їх лаконічній мові, де нема зайвих сцен і діалогів, а тільки те, що є суттєве і що дає змогу збагнути зразу те, що автор бажає висловити і що читач беззастережно сприймає за вірні. Тому ці новели промовляють

ТУРИСТИЧНА ПОДОРОЖ

Вже все було готове: віза в кишені, речі спаковані. Трохи непокоїли сім туго набитих валіз (чи пропустять на кордоні?), але зі слів попередніх туристів виходило, що пускають, тільки старанно вишукують, чи нема в речах якоїсь антисоветської пропаганди.

Катруся не бачила рідних точно двадцять п'ять років. Коли забирали до Німеччини, було їй п'ятнадцять, хоч цьому не вірили, думали, що затаїла пару років. Але Катруся нічого не затаювала, просто була добре розвинена фізично й скидалась на цілком дорослу людину.

Проте особливих змін у Катрусі не було й тепер. Така ж ставна, білозуба, кучерява. Хіба в синіх очах загіздила мудрість життєвого досвіду, уповільнились рухи, зменшилась експансивність характеру.

Праця в Німеччині спливала з Катрусі, як з гуски вода. Здоров'я витримало дванадцятигодинне вистоювання біля варстату, напівголодну пайку і німецьке брутальне »Льос, льос!« Потім кінець війни, одруження з американським українцем, цікава дорога за океан.

Катруся та її чоловік, Марко Сулима, власники 800 акрів землі, великого овочевого саду й вілли з дванадцяти кімнат. Жити можна. Два сини й дочка вчаться у високих школах, ось-ось стануть на власні ноги, себто, не зовсім на власні, бо батьківське господарство теж вимагає спільного догляду. Добре, що старший син якраз уподобав фермерство, вчиться на агронома, буде помічником батькові.

Вже десять років, відтоді, як советська влада дозволила листівні зв'язки з ріднею, допомагає Катруся своїм »пхати життєвого воза«. Пакунок за пакунком з цінними речами пливли в Україну, а звінди злива подяк і благословень. Давно запрошували приїхати, подивитись на родинне гніздо, на менших братів і сестер (Катруся була старша в родині), поговорити... Але все якось не виходило з-за тої постійної господарської метушні. Нарешті дочка сказала:

— Мамо, я заступлю тебе на місяць, а ти їдь, не відкладай надалі, бож так і життя мине в тому відкладанні...

І ось Катруся їде з так званою »турою«, з зупинками в Москві, Києві, Львові. В літаку вражень обмаль, хіба розмови з колегами подорожі, з отими безжурними мандрівниками, що сьогодні тут, а завтра там, що, маючи вільний час, мусять його зужити для розваги.

Українців у літаку, крім Катрусі, було тільки двоє: старша жінка і старший чоловік, що їхали в середньоазійську республіку – відвідати дочку. Вони були неговіркі, але довірочно признались Катрусі:

— Оце їдемо й боїмось, чи пустять нас назад...

* * * * *

◀ *безпосередньою щирою мовою і не залишають по собі посмаку штучності чи сумніву. Як зразок, друкуємо тут одну новелю взяту з цитованої книжки.*

— А чому не пустять?

— Та... чоловік працював за німців, був бухгалтером в одній господарській установі.

— Ну, й що?

— А те, дорога пані. Ви ще молода й не знаєте, наскільки прискіпливі більшовики. Вони не подивляться, що чоловікові 75 років, пришлють «коляборацію» з ворогом і посадять...

— Так уже й посадять?

— А що ви думаєте? Хіба не садили зовсім старих і німецьких людей? Хіба для них закони писані?

Катруся тих «законів» не боїться, бож батько був на війні, мати, хоч і лишалась під окупацією, але ніде не працювала, крім свого городу, дочку ж вивезли примусово, і тепер вона повноправна американська громадянка, її не мають права затримати.

Нарешті советський аеропорт. Митниця. Колючі очі урядовців.

— Что то вы, гражданка, много барахла возьмете... Не спекулировать ли задумали?

— Ні, я спекуляцією не займаюсь. Це подарунки для рідні.

— Харошіє подарунки, дорогіє. Вы что ж, капиталистка?

— Фармерка.

— А! Что это у вас за книга?

— Гемінгвей в англійській мові...

— Хемінгвей? Книжку ми пока задержим. Получите при возвращении, а тепер можете іді.

На щастя, місцевість, де жила Катрусина родина не була «забороненою зоною», недосяжною для туристів, і Катруся дісталась до неї без перешкод. Ось і селище, таке рідне і разом таке тепер чуже. Все тут несхоже з блискучою Америкою. Печать зубожіння лежить на кожній будівлі, нема старанно побілених хаток із зеленими, чи синіми обіконницями, садки не садки, а окремі нечисленні дерева, дуже мало собак, бож собака – це розкіш, зайвий рот, куди треба щось кинути...

Вдома зібралися всі. Приїхали заміжні сестри з дітьми, приїхав брат інженер з Росії. Молодший, 25-ти літній брат, якого Катруся ніколи не бачила, бо народився вже тоді, як Катруся була на чужині, працював недалеко, в районному центрі, і часто відвідував батьків.

— Катрусенько, — щебетала радісна мати, — таж ти така, як була. Ось одягни свою дівочу суконку і кожен скаже: Це Нечипуренкова Катря. Правду я кажу, батьку?

Батько, інвалід війни без лівої руки, відходив на бік, як фотограф, що «прицілюється» когось увічнити на картці, примружував очі, хвилинку уважно дивився й відповідав:

— А правда. Зміни нема. Тільки убрання не тут шите. Ну, як там, дочко, ваші фармерські заробітки?

Катруся ніколи не писала про розмір свого маєтку. Отак, мовляв, маємо трохи орної, трохи городньої землі, сіємо пшеницю, садовимо огірки й помідори, продаємо і з того живемо. Це в листах. А тут, у своїй родині, чому не признатись? Хто винесе те на люди?

— Тату, — відповіла Катруся, — наші заробітки такі, що за рік праці можна купити пів сотні отаких хат, як у вас, і ще лишиться на без-

бідне життя...

Старий заморгав очима.

— Ти хочеш сказати, що...

— Ми маємо 800 акрів землі, наймаємо сезонних робітників на час посівної й збиральної пори, а заробляємо, мабуть, стільки, що не заробить великий ваш колгосп.

Молодший брат почервонів.

— То ти, значить, капіталістка?

— Ніяка не капіталістка. Наше господарство вважається за середнє. Є фермери, що посідають до трьох тисяч акрів, мають власні фабрики, для консервування овочів, навіть безпосередньо торгують із закордоном.

Мати аж перехристилась.

— Катрусенько, борони тебе Бог розповідати комусь із чужих про свій маєток. Нам можеш, ми свої, а чужому завжди заздрісно, коли б ще не доніс властям...

— А що мені зробить ваша власть? — самовпевнено відповіла Катруся. — Я громадянка Америки.

— Так воно є, але бували випадки, що й до американців, роджених тут, прискіпувались. Один чоловік із сусіднього села, такий же молодий, як ти, похвалився десь на людях своїм життям у Канаді, то його негайно вислали й сказали, щоб більш у советську державу не приїздив...

Цієї теми вже ніколи в родині не торкались. Катруся згадувала своє далеке дівочтво, ходила в ліс по гриби, допомагала матері господарювати на тих нужденних 15 сотках землі, що ними влада милостиво нагородила своїх громадян.

— Мамо, — казала Катруся, — коли б я могла взяти вас усіх до себе. Мій чоловік дуже добрий, з рідні має тільки одну сестру, і він мені говорив: — Привозь хоч і всю родину, їсти й пити вистачить. Але ж я знаю, що це неможливо.

— Неможливо, доню. Ми й так не знаємо, як тобі дякувати. Таж твої пачки утримують не тільки нас, старих, а й твоїх сестер з родинами, навіть нашому інженерові стають у великій пригоді... Що ж, судилося нам жити нарізнь, але, Богу дякувати, вже не смикають нас так, як колись, не загрожують різними жахіттями. Ну, розуміється, ми мовчимо, ані пари з уст, отак зустрінешся з кимсь і: «Добридень, як себе почуваєте? Що нового?» Інших розмов нема.

Ще лишалось Катрусі провести три дні в родинному колі, і раптом викликали її в районний КГБ. Зустріли там ввічливо, навіть запропонували кави з тістечками, пожартували, що Катруся аж ніяк не схожа на американську даму, а скоріше на дівчину з їхнього ж міста, а потім уже офіційним тоном зауважили:

— Ось тут, громадянко Суліма, у своїй анкеті на дозвіл відвідати батьків, ви вказали свій маєтковий стан: дім, і 8 акрів землі. Для чого ви затаїли ще два зера? Ми вашої землі не віднімемо, але за неправду покараємо тим, що ви більш ніколи сюди не приїдете. Оце й усе. Бувайте здорові!

Кінець туристичної подорожі був отруєний. Родина в пригнобленому настрої прощалася навіки з Катрусєю, в родини відняли надію, а це чи не найбільша втрата в людському житті.

Але хто ж міг донести, хто? Не хотілось Катрусі запідозрювати когось із своїх, але мимоволі приходив на пам'ять ленінський каннібальський заповіт: ніякої пощади клясовому ворогові, будь то батько, сестра чи брат.

Страшна, ненормальна держава! Ті «вороги» їй ввижаються скрізь, скрізь обмеження, скрізь неоправдані заборони.

Могутній літак плив над океаном, віддаляв Катрусю від рідної землі тепер назавжди, без права повернення. Вже, очевидно, не можна сподіватись й на те, що пустять когось із близьких відвідати Катрусю. Капіталістка... О, будьте ви прокляті з вашим соціалізмом, і з тим беззаконням, якого нема навіть у фєвдальних країнах, де ще існує поділ на касти.

Так роздумуючи, Катруся почала шукати чогось у своїй торбинці і раптом натрапила на якийсь, досі небачений, короткий лист. У листі було написано:

»Дорога сестро! Прости мені, якщо зможеш. Я нештатний співробітник КГБ, як у нас кажуть, «осведомітель», і моїм обов'язком було поінформувати ту нашу установу про твій справжній маєтковий стан. А коли б я не поінформував і довідались би поза мною, я мав би сувору кару аж до тюрми. Ще раз прости і, ради Бога, не говори про це нікому з наших. Твій брат Сергій«.

Катруся втерла сльозу, що непрошена викотилася з очей, і... не знайшла в собі сили, щоб осудити братову зраду.

* * *

В МОЇМ СЕЛІ...

*В моїм селі із роду діда-прадіда
Казать неправду – то найтяжче зло.
В моїм селі брехливе «бабське радіо»
Ніколи у пошані не було.*

*В мого села два береги любові:
Свята земля і чесний житній хліб.
Тому і сіють у моїм селі
Зерно і слово – чисте, без половини.*

Віктор Лінник – журналіст
нар. 1946 р. с. Судилкове, Шепетівка

Наука · Культура · Мистецтво

КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Борис Антоненно-Давидович

(Продовження з ч. 131)

Чекати, дождити, ждати, сподіватися

Дієслова *чекати* й *дождити*, *ждати* є абсолютні синоніми, між ними нема ніякої значеннєвої різниці, тільки й того, що перше характерне переважно для говорів Правобережжя України, а друге й третє – здебільшого для говорів Лівобережжя, але в літературній мові їх однаково широко вживають: «Олександра давно вже зварила вечерю і *чекала* чоловіка» (М. Коцюбинський); «А мати спати не лягала, дочку вечерять *дождити*» (Т. Шевченко); «Не на тебе *ждать* я буду» (Л. Українка). Надарма не в міру ретельні працівники редакцій часом виправляють дієслово *дождити* на *чекати*: у цьому нема ніякої потреби. А от між дієсловами *чекати*, *дождити* й *ждати* та дієсловом *сподіватися* є деяка семантична різниця. Якщо візьмемо дві фрази: «Я *чекала* на тебе» і «Я *сподівалася*, що ти прийдеш», – то враз відчуємо певну відмінність у змісті. Якщо в першій мовиться лише про дождання, то в другій, крім дождання, вчувається ще й надія на прихід. У фразі «Я не *сподівалась* нікого до себе в гості» (Л. Українка) мовиться про те, що не покладалось надії на прихід гостей, а у фразі «Я не *чекала* нікого до себе в гості» відчувається, що прихід гостей, може, й був сподіваний, але до цього не готувалися.

Пам'ятаючи про перевагу, яку надає українська мова дієслову й дієприслівникові над віддієслівним іменником, про що мовилося вище, слід уникати таких висловів з віддієслівними іменниками, як у *чеканні*, у *сподіванні*: «Він простояв перед дверима *в чеканні* дві години»; «Я залишилася *в сподіванні*, що він таки повернеться». Такі фрази краще й природніше побудувати, користуючись дієприслівником: «Він простояв перед дверима, *чекаючи* дві години»; «Я залишилася, *сподіваючись*, що він таки повернеться».

ДІЄПРИКМЕТНИКИ

Активні дієприкметники, віддієслівні прикметники й пасивні дієприкметники

Візьмімо такий уривок з художнього твору одного з кращих стилістів сучасної української прози М. Стельмаха:

«І тепер, проживши піввіку, я згадую далеке вечірнє стависько, *потемнілі* в жалобі трави, що завтра стануть сіном, велетенські шоломи копиць, останній срібний дзвін коси і перший скрип деркача, і соняшник вогника під косарським таганком, і пофоркування невидимих коней, *що зайшли* в туман, тонкий посвист дрібних чирят, *що струшують* зі своїх крилець воду, і дитячий схлип річечки, в яку на все літо повходили м'ята, павині вічка, та й не журяться, а цвітуть собі.

І над усім цим світом, де пахоці сіна злегка притушує туман і дух молодого, ще не *затужавілого*, зерна, сяють найкращі зорі мого дитинства. Навіть далекий вогник на хуторі біля містка теж здається мені зорею, *що стала* в чиємусь вікні, щоб радісніше жилося добрим людям...

І здається мені, що, минувши *потемнілі* вітряки, я виходжу в синє крайнебо, беру в нього свою зірку та й навпростець полями поспішаю в село. А в цей час невидимий сон, *що причаївся* в узголів'ї на другому покосі, торкається повік і наближає до мене зірки».

У цьому довгому вривку ми бачимо низку підрядних речень: *що зайшли в туман, що струшують зі своїх крилець воду, що стала в чиємусь вікні, що причаївся в узголів'ї на другому покосі*, – а крім того, окремі дієприкметники з суфіксом *-л-*: *потемнілі, не затужавілого*. Уявімо собі, який вигляд мав би цей уривок у перекладі російською мовою. Можна напевно сказати, що всі ці підрядні речення, замість описових конструкцій *що зайшли, що струшують*, починались би активними дієприкметниками: *зашедшие в туман, стряхивающие со своих крыльишек воду, ставшая в чьём-то окне, притаившийся в изголовье*; українські дієприкметники з суфіксом *-л-* було б також замінено російськими активними дієприкметниками з суфіксом *-вш-*: відповідно до *потемнілі трави, потемнілі вітряки* були б *потемневше травь, потемневшие мельницы*, відповідно до *не затужавілого зерна* – *не затвердевшего зерна*.

Чому ж така відмінність граматичних форм між українським оригіналом і російським перекладом? Тому що форми активних дієприкметників з суфіксами *-ущ-*, *-ющ-*, *-ящ-* і *-вш-* не властиві українській мові, і письменник мусив удатись до описової форми на зразок *що зайшли* або до дієприкметників із суфіксом *-л-* – *потемнілі, затужавілі*.

Але ж ми знаємо багато слів із суфіксами *-ущ-*, *-ющ-*, *-ач-*, *-яч-*, що походять від дієслів: *лежачий* («*Лежачого* не б'ють». – М. Номис), *питущий* («Я не *питущий*, отже, не підкочуйте до мене з чаркою». – В. Кучер), *невмирущий* («Слався, горде плем'я, *невмируща* молодість моя». – І. Нехода), *трудящий, роботящий* («А *трудяще*, а чепурне, а *роботяще!*» – Т. Шевченко) та багато інших. Хіба ці слова не є активні дієприкметники? Ні, це віддієслівні прикметники, що втратили дієслівні ознаки (час і вид) і означають уже не дію, як дієприкметники, а постійну сталу властивість когось чи чогось.

Невластиві українській мові й форми пасивного дієприкметника теперішнього часу на зразок російських *читаемый, получаемый, делаемый*, але трапляються віддієслівні прикметники з суфіксами *-им-*, (*невгасима* любов), *-ом-*, (*невідомий* чоловік), що також утратили ознаки дії й набули постійної якості.

Щоб легше зрозуміти сказане, порівняймо дві фрази: «Під *лежачий* камінь вода не тече» і «Павло підняв *лежачу* на підлозі монету». У першій фразі слово *лежачий* є віддієслівний прикметник, що втратив ознаки дієслова й має постійну властивість – лежати; у другій фразі слово *лежачу* виконує функцію невластивого українській мові активного дієприкметника, через що фраза звучить важко, неприродно, штучно. Так сказати по-українському не можна, а треба: «Павло підняв монету, *що лежала* на підлозі».

Розглянемо ще такий приклад: *»Питушого і близько не підпуснай до комори чи каси, бо проп'є все«*. Так сказати по-українському можна, бо тут слово *питуший* – віддієслівний прикметник, означає постійну властивість п'яниці. А спробуймо лишень надати цьому слову функцію активного дієприкметника й подивімся, що вийде: *»Людина, питуша некип'ячену воду, може заслабнути на шлунково-кишкові захворювання«*. Кожний, хто хоч трохи знає українську мову, відчує, що така фраза звучить по-українському дико, її конче треба перебудувати так, щоб у ній не було активного дієприкметника *питуший*. Це можна зробити двома способами – або користуючись описовою формою підрядного речення: *»Людина, що н'є некип'ячену воду, може заслабнути на шлунково-кишкові захворювання«,* – або вдаючись до дієприслівника: *»Людина, н'ючи некип'ячену воду, може заслабнути на шлунково-кишкові захворювання«*.

Тут виникає слушне питання: чи ця особливість української мови – уникати вживання форм активних дієприкметників – не обмежує наших можливостей вислову? Чи описові конструкції, до яких мусимо вдаватися замість активних дієприкметників з зазначеними вище суфіксами, не обтяжують фрази, не позначаються кепсько на стилі вигляду? Як бачимо з наведеного на початку статті вривка з твору М. Стельмаха, це ніскільки не порушило ні мелодійности ритму, ні стрункости, простоти викладу авторової думки. І навпаки – як псують вимовляння незграбні спроби живосилом застосувати в українському реченні невластиву форму активного дієприкметника! Ось один із таких зразків: *»Сьогодні над усією планетою чути закличний, надихаючий на боротьбу наш голос, що з всеохоплюючою та вражаючою силою шириться на всіх континентах«. Чи не краще й чи не дохідливіше зазвучала б ця фраза, перебудована за вимогами законів української мови: »Сьогодні над усією планетою чути, як кличе й надихає на боротьбу наш голос, що з разючою силою всеохоплення поширюється на всіх континентах?«* Поняття лишилось те саме, але замість невластивих нашої мові активних дієприкметників *надихаючий, всеохоплюючий та вражаючий* ми поставили дієслово *надихати*, віддієслівний іменник *усеохоплення* і віддієслівний прикметник *разючий*.

З цього прикладу бачимо, що активні дієприкметники можна легко замінити не тільки описовими конструкціями, а й іншими способами. Наведемо ще приклади, як можна українською мовою обійтися без активних дієприкметників. Ось невдала фраза з одного сучасного оповідання: *»Нам важко бачити тебе прикутим і страждаючим«*. Можна за попереднім прикладом поставити замість *страждаючий* дієслово: *»Нам важко бачити, як ти страждаєш прикутий«*; можна скористуватися й віддієслівним прикметником: *»Нам важко бачити тебе прикутим і стражденим«*. Часто буває можливо замінити активний дієприкметник пасивним дієприкметником від того ж дієслова, наприклад, замість *»усеперемагаюче вчення«* можна сказати *»всепереможне вчення«*.

Іноколи можна замінити активний дієприкметник дієприслівником від того ж дієслова або іменником іншого корення: замість неправильно складеної фрази *»Під час обговорення доповіді всі виступаючі товариші зазначали важливість поставленого питання«* можна сказати: *»Під час обговорення доповіді всі товариші виступаючи, зазначали важливість поставленого питання«* або *»Під час обговорення доповіді всі промовці зазначали...«* Тим, кому потрібна протокольна точність, можна скористуватися й описовою конструкцією: *»Усі товариші . що виступали (або – брали участь у виступах), зазначали...«* Замість неправильно *»Усі працюючі на цій роботі повинні знати правила техніки безпеки«* або правильної описової конструкції *»Усі, що працюють на цій роботі, повинні знати...«* – можна сказати: *»Усі працюючи на цій роботі, повинні знати...«,* або *»Усі працівники цієї спеціальности (галузі роботи)*

повинні знати...», чи «Усі, охоплені цією роботою (залучені до цієї роботи), повинні знати...»

Як бачимо, є багато різних способів, щоб, не порушуючи милозвучності української мови, правильно й точно передати те, що в російській мові передається активними дієприкметниками.

Пасивні дієприкметники

Як уже зазначалося, в українській мові досить поширені пасивні дієприкметники на *-ний, -тий*. Від деяких дієслів уживаються паралельні форми: *одягнений – одягнений, замкнений – замкнений, затягнений – затягнений*. Українська літературна мова однаковою мірою засвідчує обидві ці форми.

Замість пасивних дієприкметників з суфіксом *-ем-* у російській мові, українська мова знає описову форму: *получаемый результат – наслідок, що його (або - який) одержуємо, сравниваемая величина – величина, що її (або – яку) порівнюють*. Замість описової конструкції можна іноді поставити пасивний дієприкметник недоконаного виду, якщо він утворюється з суфіксом *-ува-, -юва-*: *одержуваний наслідок, порівнювана величина*.

Як зазначалось вище, пасивні дієприкметники викопують у реченні здебільшого функцію означення: «В *накинутій* на плечі сірячині, – порожні рукави обвисли перебитими крилами, – він стояв під стіною, в кутку» (Б. Харчук). Але пасивний дієприкметник нерідко буває й частиною складеного присудка: «За війну він *був* чотири рази *попарений*» (І. Волошин).

ЗАУВАЖЕННЯ ДО ОКРЕМИХ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ

Бажаючий – що (котрий, який) бажає – охочий

Часто можна натрапити на таке оголошення: «*Бажаючи* взяти участь в екскурсії, повинні записатися в комітеті». Ми знаємо з попереднього, що форма активного дієприкметника не властива українській мові, а тому треба добрати спосіб, щоб уникнути в наведеній фразі штучного дієприкметника *бажаючи*. Як це зробити?

Можна, як ми бачили вже, вдатись до описової конструкції: «Усі, *що (котрі, які) бажають* взяти участь в екскурсії»; можна, не міняючи змісту фрази, висловитись по-іншому, підшукавши відповідного прикметника. Узяти хоч би й прикметника *охочий* – він цілком відповідає тому поняттю, що його намагались висловити автори оголошення незграбним утвором *бажаючий*: «В козацькому таборі по-старому не чути було ні співів, ні криків, не виїжджали з табору *охочі* молодці помірятися з паном козацькою силою» (Я. Кучера). Цим прикметником можна передати думку й у згаданому оголошенні: «*Охочі* взяти участь в екскурсії повинні записатися в комітеті».

(далі буде)

Польські зазіхання на Україну

(Примітки до статті п. Єнджея Гетриха під наголовком «Русіні».)

Др. Р. Мазурок

Автор пише, що Константинопіль в п'ять століть турецького загарбання стався містом в більшості турецьким, з великим багатством турецького історичного надбання, а греки все ж там існують, існує там грецький патріархат і заховалась безпереривність греччини. Хто ж квестіонує подібне на Україні у відношенні до поляків? Ані на думку не приходять нікому напр. проганяти або обмежувати діяльність польського латинського архієпископства у Львові або заборонити полякам в межах України користуватись рідною мовою, рідними школами чи обмежувати їх у яких-небудь громадянських правах. В часи останньої української державности після I світової війни польського населення ані її церковних та інших культурних установ з українських земель ніхто не проганяв, ані не переселявав, а в Українській Галицькій Армії служило чимало поляків добровольцями.

Хоч Вроцлав і Щецин в межах Польщі є – на думку автора – ціною відплати за німецькі злочини у відношенні до польського народу, то польське історичне і моральне право на ці землі зміцнює факт існування на них польської етнічної субстанції в околицях Вроцлава до початку останньої чвертини XIX ст., а на землі щецинській під Слупськом до XX ст. Чому ж то автор таке природне право відмовляє українцям, а теж білорусинам і литовцям на їх рідних землях, де вони споконвіку і безпереривно продовжують існувати у своїй повній масі, під час коли польської етнічної субстанції на т.зв. повернених землях було як кіт наплакав (тих, що й почували себе на Мазурах чи на Сілезії поляками, в Ратиборщині морав'яками, або на Поморщині нашубами, польська комуністична влада, доконуючи на них актів пімсти за гітлерівські злочини, або поголовно прогнала на Захід або, задержуючи в межах польської держави, поробила їх дійсними німецькими патріотами, які тепер масово виїжджають до Німецької Федеральної Республіки)?

Я згідний з автором, що кордони між поодинокими країнами підлягають змінам і населення у більшості країн від часу до часу змінюється. Вповні підтримую його думку, що вирішальне значення має тут життя новітнє, то що впродовж кількох віків закріпилось і – додаю від себе – по сьогоднішній день беззастережно зберіглося, це стан речі, який найбільше заслуговує на підтримку і має право на дальше існування. А коли ж воно так, то навщо ж вживати якісь там найдавніші та ще й до того передхристиянські права до чужих земель, права, яких на ділі ніколи й не було? Чи не ліпше і не справедливіше було б передати справу державної приналежности таки самому ж населенню цієї чи іншої землі, а на територіях етнічно мішаних вирішити справу за більшістю голосів в загальному, рівному, прямому і таємному голосуванні, при гарантії повних громадянських прав національним меншинам? Тільки така розв'язка справи гарантує добросусідські зносини, які є невідзовною передумовою незалежного і самостійного життя так польського як і українського, білоруського та литовського народів.

5. Галицька земля.

Хоч, за словами автора статті «Русіні», властива Галицька земля, ця на північній сход від Червенських міст, до християнської Польщі перших П'ятів не належала, то існують всі дані для здогаду, що земля ця входила в склад

до християнської польської державности. Її сліди мали б заховатись в історичних документах кількох країн, від Візантії аж по Англію. Шкода, що шановний автор хоч одного з цих документів не подав або зачитував. Вказують вони дійсно на існування якої-небудь польської дохристиянської державности на Галицькій землі? А якщо так, то коли?

Подані автором свідчення померлого в 901 р. Альфреда Великого, що країна вислян сягала від границь Моравії аж до Дації, тобто сьогоднішньої Румунії, видаються наскрізь загадковими. Коли ж то лежала Галицька земля між Моравією а Румунією?

Існування польської державности на Галицькій землі в дохристиянські часи заперечують не здогади, а документально підтверджені факти:

а. У безпосередніх предків українського народу – антів вже в III-IV ст. зародилась держава з міцною військовою організацією, яка робила походи на Візантію і Балканський півострів, вела боротьбу проти готів і аварів. З писань лонгобардського літописця, Павла Диякона, виникає, що в V ст. державність антів охоплювала територію від Дону, Чорного моря до рік Висли, горішніх Варти та Одри і частини Богемії. Коли б навіть її західні межі аж так далеко не сягали, то Галицьку землю з цюмоу часі охоплювали вони безперечно. Це потверджують і сліди питомої антам Черняхівської культури. На початку VII ст. держава ця впала під навалю аварів, які одначе подались дальше на захід.

б. Авари зупинившись на середнім Дунаї, заснували тут власну державу – аварський ханат, безпереривно нападаючи на Візантію, Франкську державу і слов'янські землі. В середині VII ст. привели вони до розпаду вже вищезгадане міжплемінне, дулібами очолюване волинське об'єднання, яке на заході сусідувало з польським племенем ляхів, а на півдні і заході з білими хорватами. Аварська держава простягалась від Адриатського моря та Франкського королівства до Візантійської імперії. Вона підкорила слов'янські племена, зробивши їх своїми данниками. Про якунебудь польську державність в орбіті її впливів не може бути й мови. Розгромлена в 796 р. Карлом Великим, аварська держава на початку IX ст. розпалась. Її недобитки втікли через Карпати до верхів'їв Висли та Буга, можливо випираючи звідси на схід польські племена радимичів і в'ятичів.

в. Місце Аварського ханату займає Великоморавська держава, в склад якої крім Моравії, Словаччини, Чехії, Лужичан, Паннонії, входить і Біла Хорватія, разом з Закарпатською Україною, Лемківщиною і Краківською землею (звідси заснування в 899 р. Кирило-методіївських єпархій східнього обряду з церковнослов'янською, званою пізніше руською богослужбовою мовою в Кракові і другому головному місті Білої Хорватії, що десь в 930 р. прийме назву Перемишель). Внаслідок нищівних нападів мадярів, що десь на переломі IX-X ст. оселились на угорському низі, держава ця в 906 р. перестала існувати.

г. Мадяри, знищивши доценту осередок Великоморавської держави, залишили Білу Хорватію не тільки непорушною, але навіть виявили до неї, як країни морав'янам етнічно чужої, деяку прихильність. За свідченням Константина Порфирородного, князь Білої Хорватії (мабуť бувший васаль володаря Великоморавської держави) мав встановити з мадярами дружні взаємини та заключити з ними якісь договори.

Підкарпатська смуга Білої Хорватії десь по Сян мусила з розпадом Великоморавської держави перейти до Київської Русі, коли ж цих хорватів в 907 р. стрічаємо вже в поході Олега на Візантію.

Польські археологи відкрили десь коло 1960 р. лінію старих слов'янських

укріплень городищ на просторі від Дуклі до Сяну, які виглядають на оборонну лінію, а на замку в Перемишлі – фундаменти двох будівель: церкви з трьома півкулистими апсидами у формі передроманських церковних будівель західної Європи та будинку, який міг бути палатою князя, адміністратора або єпископа. Саме цю оборонну лінію можна прийняти границею між Руссю а тою частиною Білої Хорватії, що залишилась під мадярським протекторатом та пізніше попала під чеське панування, а викопки в Перемишлі – свідомством, що цей город, як церковний і політичний осередок в першій половині X ст. був східним бастионом спочатку Руссю окроєної Білої Хорватії, а пізніше володінь чеських Перемишлідів (від них теж походить і назва цього ж города).

д. Це ж напів самостійне існування Білої Хорватії під мадярським протекторатом є короткотривалим. Чеські Перемишліди, як васалі німецького короля Гайнріха I, на руїнах Великоморавського князівства розбудували нову державу. Ще десь перед 950 р. Моравія, Сілезія та вкінці й решта Білої Хорватії з Краковом та червенськими городами опинились під володінням Праги.

е. Чеське понування теж не було довготривале. В 981 р. Червенські городи приєднав Володимир Великий до Київської Русі, а гнєзненський князь Мешко I з родини П'ястів, консолідуючи польські племена в одну державу, в 966 р. прийнявши християнство і зручно лявіруючи поміж самостійністю та німецьким протекторатом, в 990 р. захопив Шлеск і решту Білої Хорватії. разом з Краковом.

Отже ж, як з вищенаведеного виходить, якоїсь згодної польської дохристиянської державності, яка – за словами автора – могла бути зорганізована якимсь загарбницьким плем'ям сарматів та сплисти пізніше у великоморавську державність, на Галицькій як і червенській землях аж ніяк віднайти не можна, тим більше, що за сарматами вже десь в IV ст. слід загинув (розбиті готами і гунами ще таки на Причорноморщині, розбіглись, мішаючись з слов'янами та іншими народами).

Одинокою політично-економічною спільнотою дохристиянських часів, об'єднуючою частини пізнішої української і польської землі між горішньою Вислою і Карпатами була Біла Хорватія чи то в складі Великоморавської держави, чи під мадярським протекторатом, чи в посілості чеських Перемишлідів. Населення цієї ж країни було тоді нічим іншим, як етнічно пограничною групою східних і західних слов'ян, тобто антів і склявінів. Під археологічним оглядом країна ця це територія Висоцької культури, яка виникла у висліді контакту і сумішки двох культур: Черняхівської, виразно питомої антам, тобто предкам українського народу і Лужицької, питомої західним слов'янам, але ще нездиференційованої на етнічні субстрати поляків, чехів, слсваків і полабських слов'ян. Ця територія і її населення були піддані впливам не польської а великоморавської державності, головню впливам її кирило-методіївської церкви східного обряду з церковнослов'янською богослужбовою мовою, виразом яких є вже в 899 р. засновані кирило-методіївські єпархії в Кракові і Перемишлі. Звідси теж і претенсії пізнішого празького архієпископства з 973 р., що сягали по Стир і Буг (не по Бог, як це припускає автор), які то, не знати чому, автор приводить у зв'язок з польською державністю, неначе б і Великоморавська держава і пізніше Богемія це твори польського народу чи його предків.

По суті, претенсії празького архієпископства стверджують тільки це, що ці землі над Стиром і Бугом відпали від великоморавської митрополії (десь на початку X ст. в користь Київської Русі) і воно, як претендент на цю ж митрополію, не могло сповняти свого уряду на цих же втрачених землях. Якщо б Мешко I з підкоренням Краківської землі був на яких 20 літ послі-

шився, то територіяльні претенсії празького архиєпископства були б сягали по Стир, Буг і Вислу.

Я б менше дивувався, якщо б чехи виступили з претенсіями на якісь там старі історичні права у відношенні до Перемишльської і Краківської земель, які входили колись в склад Білої Хорватії. То ж їх предки створили найбільшу на той час в Європі Великоморавську державу, включаючи в неї і Білу Хорватію. То ж великоморавська державність, а не польська дохристиянська, християнізуючи пізніше південну Польщу і південно-західну Україну, ввела тут тоді найбільший і безконкурентний поступ, збагачуючи вультуру і цивілізацію обох народів ще довго і після її упадку. Засновані в Кракові і Перемишлі єпископства продовжують існувати та ширити християнство Кирило-методіївського слов'янського обряду ще довго і після поділу країни між Київську державу і Польщу, хоч остання була вже християнізована в латинському обряді. Під час коли володар Київської імперії, Володимир Великий, в 922 р. заснував в ново-заложенім городі Володимирі Волинським єпископство із слов'янською богослужбою, то польський король Болеслав Хоробрий – як це потверджують оба найстарші польські літописці Галлюс і Кадлубек – закладає у цьому ж самому році у недалекім Сандомирі метрополію того ж самого слов'янського обряду як зверхню владу для кількох кирило-методіївських єпископств в Польщі. Деякі вчені припускають, що підложжям трагічного конфлікту між Болеславом Сміливим а краківським єпископом Станіславом Щепанським з 1076 р. була боротьба останнього проти слов'янського обряду в Польщі, поширювання якого саме король горячо попирав, бажаючи цим унезалежитись від німецького цісарства. Хоч останній краківський єпископ слов'янського обряду Чеслав, а з ним ще один єпископ того ж самого обряду, десь на початку XII ст. втратили свої єпископські катедри (вони, як записує Длуг'ош, виконували свій уряд без апробати Апостольського Престолу), то кирило-методіївський обряд в Польщі існувати не перестав. Найліпшим свідоцтвом його популярності і життєзданости ще в половині XII ст. є лист краківського єпископа Мацея Холева до св. Бернарда з Клерво десь з 1145 р., в якому він, закидаючи руській Церкві єретичне зісуптя, відокремлення і непослух церквам латинській і грецькій, підкреслює, що цей стан наявний не тільки на Русі, яка стала для себе немов окремим світом, але також у Польщі та Чехії.

З поширенням християнства слов'янського обряду, поширюється у Польщі і церковнослов'янська література та слов'янське кириличне письмо, доказом чого є передусім написи на монетах Болеслава Хороброго, карбовані не латинськими, а кириличними буквами.

Дальше в статті читаємо, що вистачить глянути на географічну карту, щоб переконатись, що в часах коли велика частина сьогоднішньої України залишилась під володінням племені печенігів, а Червенські міста були частиною Польщі, пізніша Галицька земля не могла бути пов'язана з Руссю ані географічно ані етнічно, скоріше була вона зв'язана з землею вислян, тобто Польщею.

Такої ситуації, яку автор ось тут представляє, в історії ніколи не було. Печеніги в VIII-IX ст. кочували між Волгою і Уралом. Дорогу на захід впродовж довгого часу загороджувала їм Хозарська держава, яку то Святослав Завойовник, на нещастя, в 969 р. розгромив. Згадуваний автором Нестор відзначив, що «придоша печенеги первое на Русскую землю» допіру у 915 році. Але цим разом вони на землях України не залишались, а подались над Дунай. Аж після занепаду Хозарської держави, десь після 965 р., печеніги твердо оселились в Причорноморських степах. Звідам робили вони напади на Київську

державу, але її доступу до Галицької землі ані на хвилю не перервали. Розбиті в 1036 р. Ярославом Мудрим та тиснуті зі сходу половцями і тюрками, покинули вони у своїй масі Причорноморщину й пересунулись у пониззя Дунаю (тільки їх недобитки осіли на Пороссі, злившись у XII-XIII ст. з половцями і монголо-татарами). Крім цього, як вже вище було зазначено, Червенські городи не були тоді частиною Польщі, а залишались під чеським володінням.

Зв'язок Галицької землі з Польщею мали б – за статтею «Русіні» – потверджувати і мовні факти. Чому город Белз по українськи мав би зватись Болз на правду не знаю. Тоді, за теорією автора, український борщ по польськи мусив би називатись берщ, а не барщ, вовк – вельк, а не вільк, а коли Станіслав Жулкевські був польським гетьманом то Богдан Хмельницький мусив би бути українським гетьманом. Подію з 981 р. записує Нестор так: «Иде Володимир к ляхам и зая гради их, Перемишль, Червень и иния гради иже суть и до сего дне под Русю». Чому ж пише він Перемишль, а не Пшемисьль або Червень, а не Червень?

Не тільки Белз, але й інші назви цих сторін мали б мати польський характер. Автор, на жаль, їх не подав. Він наводить тільки приклад з терену Румунії, вказуючи назву ріки Дамбовітси тобто Димбовиці. Я однак не переконаний, що ця назва характерна виключно польській мові. Напр. українській мові теж не чужі слова, які починаються на дам-, дим-, дом-, дем- (дамба, димчатий, домбра, Демко і т.п.).

Галицькі землі, як теж згадані автором слов'янські острови в Молдавії і Монтенії «ляхами» заселені не були. Це потверджує так історія як і археологія (Черняхівська культура). Населення цих земель не говорило польською мовою, а таки відмінною руською праслов'янською мовою, яка згодом розвинулась в українську і мимо кількавікового поневолення по нинішній день там вповні заховалась. За переписом населення 1959 р. у Львівській, Тернопільській і Іванофранківській областях, тобто на території Галицької землі, все ще 92 % населення це українці, хоч під советською дійсністю бути чи податись росіянином багато вигідніше.

Найвиразнішим показником українськості цих земель є ця найдальша на захід висунена і безустанній пресії польонізації піддана вітка українського народу, що відома під назвою лемків, про яких польська Народня Енциклопедія з 1969 р. пише ось так: «Лемки, етнографічна група, що до 1945 р. заселявала Низький Бескид; у зв'язку з діяльністю УПА на тім терені переселені до воєвідств: вроцлавського, щецінського, ольштинського і кошалінського; лемківська говірна належить до групи мов руських». Звідки ж взялась там УПА (Українська Повстанська Армія)? Чому ж то лемки не підтримали АК (Армії Крайової) чи АЛ (Армії Людової)? Можна ж сьогодні мріяти ще у відношенні до цього ж народу і його землі про якісь там найдавніші автохтонні й історичні права середхристиянської епохи чи будь-які інші, яких у світлі історії і археології ніколи й не було?

6. Землі Великого Литовського Князівства.

За автором статті «Русіні», землі бувшого Великого Литовського Князівства, в склад якого входили й велика частина України, залишаються в історичному зв'язку з Польщею від Кревської унії в 1386 р. Без перебільшення можна сказати, що історичний зв'язок цих земель з Польщею ані більший, ані менший як напр. той південних земель Німеччини з Римською імперією або усіх польських земель з Німеччиною, Росією і Австрією.

Автор признає, що Литва руські землі собі підкорила, але вважає, що Польща в цьому участі не приймала, вона успадкувала на тих землях вже існуючий стан. Якщоб навіть так дійсно було, то це не оправдувало б Польщу ані трошки. Підкорене залишається все підкореним без огляду на це хто його здійснив. По-друге це спадкоємство чимсь іншим як насильним відірванням цих земель від знесиленої Литви не було.

Не грає тут і ролі, що підкорення українських земель було разом визволенням з-під татарського ярма. Напр. Аліанти визволили Бельгію з-під гітлерівського ярма, проте її не підкорили. З-під того самого ярма визволила Польщу Червона армія, але поляки не дуже раді тому, що Москва їх батьківщину підкорила, залишаючи їй менш-більш такий самий обсяг самоврядування, який то Литва була залишила підкореним землям України.

Татарське ярмо на тих же «подарованих» Польщі українських землях було заступлене польським, хоч на зверх може легшим, але на ділі для українського народу як цілості далеко трагічнішим. За татарського лихоліття українська провідна верства була б не потурчилась і український народ був би цього ж найціннішого народного скарбу не затратив. В найгіршому випадку удільний князь тої чи іншої української землі був би ще може пару десятків літ їздив з поклоном до хана Золотої орди випрошувати ярлика на володіння землею. Сполюнізувавши українських магнатів і боярство Польща залишила народ без проводу (тулуб остався без голови).

Польонізація провідної верстви українських земель dokonувалась поступово і поволі, але не аж так то добровільно, як це голосить стаття. Перед українським боярством постала дилема: або зрентися політичного життя і маєтків, або йти на зпривільйоване католицтво і польонізуватись. Той автором згадуваний великий обсяг самоврядування і свободи на українських землях під польською дійсністю був короткотривалий – він наявний лише на Галицькій землі за часів Казимира Великого, який мабуть не так з добродушності як з обережності залишав ще місце бояр на їх посадах, толерував українську мову в місцевих урядах та не переслідував української православної церкви, хоч від Риму домагався вже допомоги для боротьби із «схизматиками».

Великим обсягом свободи втішались українські землі тільки в складі Великого Литовського князівства, яке «старовини не порушувало, а новини не вводило». Хоч українських Мономаховичів у більшості заступили литовські Гедиміновичі, то сама система киево-руського правління залишилась беззмінною. Литовці перейняли княжо-руську військову організацію, адміністрацію і господарство. «Руська Правда» стала джерелом литовського права. Руська урядова мова (ще якої вживали в XI-XII століттях в Київській державі) не тільки що збереглась на українських землях, але стала теж панівною мовою і у всьому Литовському князівстві (навіть на скрайно консервативній Жмуді урядові документи були писані руською мовою), а переможною вірою стала руська віра православна (Ольгерд був уже православним християнином, православними були усі його діти, а в тому й Ягайло, пізніший король Польщі і основоположник польської династії Ягайлонів). Удільні князівства Литовської держави зберігали значну автономію, а їх князі правили з допомогою своїх рад та вели свою власну політику (Київ самостійно вів боротьбу з татарами, Волинь на свою руну воювала з поляками, ...

Так представлялась ситуація на українських землях в складі Великого Литовського князівства десь до третьої четвертини XV ст., а змінилась вона в сенсі

*Низдовскі негативним з переходом цих земель під володіння Польщі. Про

**Різняця мови і українське самоврядування говорити тут не можна.

можна досягнути і

Польсько-литовські унії, Кревською з 1385 р. починаючи а Люблинською з 1569 р. кінчаючи, за якими Польща нібито мирною дорогою відірвала від Литви українські і білоруські землі, обертаючи й саму Литву в польську автономну провінцію, не зобов'язують пакт Рібентроп-Молотов з 1939 р., або прусько-російсько-австрійська конвенція з 1795 р., за якою то доконався III поділ Польщі.

Унії цих добровільними і справедливими хіба визнати не можна. Заключувані були вони між Польщею а Литвою все саме тоді, коли остання знаходилась в скрутному політичному положенні та звичайно була змушена піддатись диктатові польських магнатів. Унії ці й ніколи як слід не функціонували, звідси їх так часто поновлювання і доповнювання. Їхня історія це історія боротьби литовського боярства спочатку за вдержання самостійности, а пізніше – заховання ще такої-сякої автономії в межах Речі Посполитої.

До першої Кревської унії з 1385 р. довело Ягайла ніщо інше, як його скрутне політичне положення. З одної сторони загрожений Польщею, Тевтонським орденом і московським князівством, а з другої – внутрішньою боротьбою з протегованими сусідами братами-ревалями на великокняжий престол, Ягайло пішов на пропозицію малопольських панів одружитись з польською королевою Ядвігою (хоч 11-літня дитина була вже одружена з австрійським герцогом Вільгельмом) і «на вічні часи» прилучити литовські і руські землі до Польської Корони.

Кревська унія, яка зліквідувала Велике Литовсько-Руське князівство та зробила його частиною Польщі, була скасована в 1398 р. Ягайловим братанком Витовтом, сином у в'язниці на наказ Ягайла задушеного Кейстута, який нав'язуючи приятні стосунки з Тевтонським орденом і Московським князівством, перестав Польщі боятись. Віленською з 1401 р. і Городельською 6 1413 р. угодами Витовот вправді унію з Польщею відновив, займаючи одначе супроти Польщі незалежне становище як великий князь литовський.

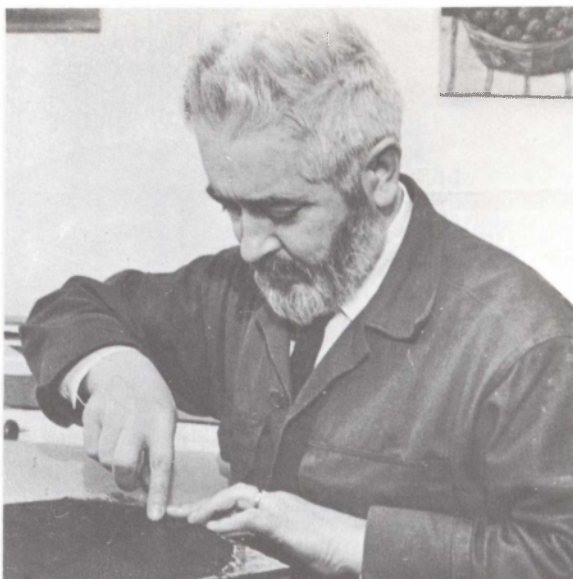
Але яка ж то була унія, коли вже Витовта наслідник, Свидригайло, в 1430 р. обраний литовськими і руськими магнатами великим князем проти волі польських панів (хоч Ягайлом затверджений), укладає союз з Пруським орденом, татарами та волохами до боротьби з Польщею, яка збройно була вже забрала Литві Поділля.

Вже 1432 р. за союзом з Австрією і татарами проти Польщі розглядається і великий Литовський князь Сігізмунд, якого польські магнати не визнають самостійним князем, а підданим польського короля, хоч передше у боротьбі із Свидригайлом його підтримували.

Десь в половині 90-тих років XV ст. поляки узалежнюють допомогу Литві в боротьбі проти спільних ворогів від поновлення унії, а коли Польща, налякана турецьким нападом, в 1499 р. звернулась до Литви про поміч, то великий князь Олександр заявляє, що Рада Панів погодиться на це тільки під умовою створення польськими панами «справедливих та рівних умов».

В 1501 р. литовські магнати відкидають акт злуки Корони Польської і Великого Князівства Литовського в «одно неподільне і одностайне тіло» під одним королем, який то акт мав бути передумовою для перебрання польського престолу Олександром, після смерти Яна Ольбрахта.

ДЕРЕВОРИЗИ Я. ГНІЗДОВСЬКОГО

Яків Гніздовський

В американському видавництві в Люїзіяні* появилася повний, ілюстрований каталог дереворізів, що охоплює 30 років графічної творчості Якова Гніздовського.

Для представлення громадянству творчості мистця, таке видання є надзвичайно корисне і практичне, бо не кожний любитель мистецтва має нагоду побачити дереворізи в оригіналах, тому то ця книжка повинна б знаходитися бодай у більших наших бібліотеках.

В дбайливо виданій великій книжці є репродукції 219 дереворізів (між ними кільканадцять ліноритів), але Гніздовський зробив їх більше, бо до видання не ввійшли його екслібриси, виконані в техніці дереворізу.

Щодо кількості творів як рівнож щодо їх естетичної вартости, Гніздовський посідає в техніці дереворізу передове місце в українському мистецтві, разом з такими визначними майстрами як Олена Кульчицька і Василь Насіян. Також і серед американських графіків Гніздовського зачисляють до найкращих сучасних майстрів дереворізу.

Техніка дереворізу і деревориту** є дуже давня. Її розвиток сильно поширився з винаходом друкарства, бо перші друковані ілюстрації були вирізані на дошках. Щойно в XVII столітті гравюру на дереві починає заступати поволі мідерит, щоб уступити пізніше місце клішам із фотографій та іншим модерним винаходам.

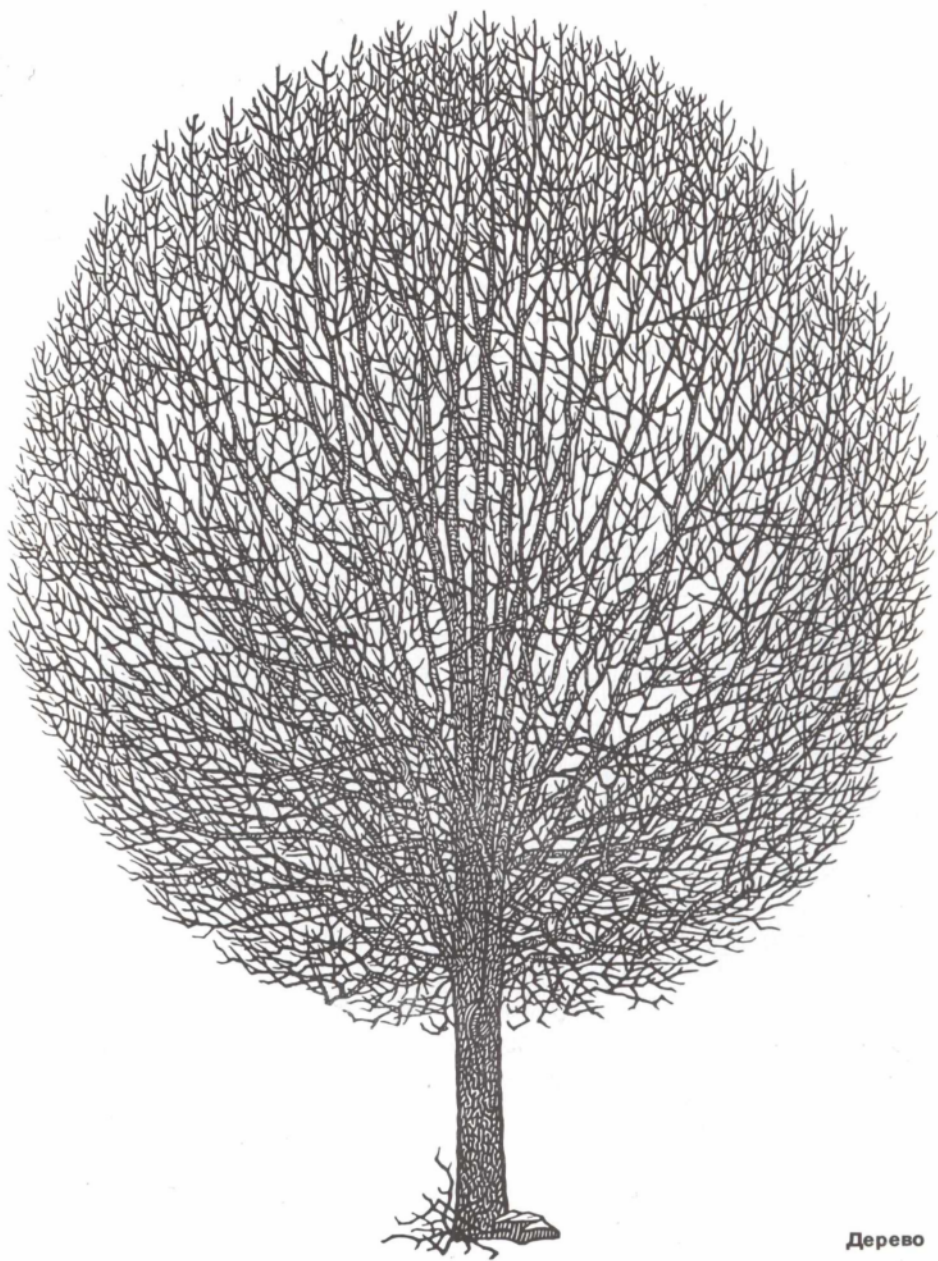
Попри друкарське використання дереворізів і дереворитів для ілюстрації книжок, вони мали ще примінення при друку окремих картин-ілюстрацій, переважно зображень святих, біблійних сцен як також портретів визначних осіб. Такі гравюри колись розходились масово. З винаходом

*Hnizdovskiy, Woodcuts, 1944-1975. Pelican Publishing Company. Gretna, 1976.

**Різниця між ними полягає в якості дерева і в інструментах праці; в деревориті можна досягнути рисунок значно точніший і дрібніший ніж у дереворізі.

Вівця

Дерево

нових графічних технік, дереворіз з часом підупав і майже вийшов з ужитку.

На початку нашого століття деякі мистці-графіки почали знову послуговуватися дереворізом, але вже не для ілюстрацій книжок, лише для самостійних мистецьких творів, а тільки у виїмкових випадках для ілюстрації рідкісних бібліофільських видань.

Це відродження старинної техніки при нових мистецьких напрямках давало мистцям лише частинне вдоволення, бо в наших часах гравюра на дереві показалася надто тяжкою і як такою, що вимагає дуже

багато часу праці. А тому, що тепер «час то гроші», як кажуть американці, то сьогодні є ще менше мистців, котрі були б готові витратити забагато часу на дереворити і дереворізи.

До таких відважних і відданих дереворізній справі мистців належить Яків Гніздовський.

Що ж вплинуло на Гніздовського, що він так захопився дереворізом?

Гніздовський, хоч проявляється рівночасно і в малярстві, в дійсності є вроджений графік з любов'ю до точної лінії. Жадна інша графічна техніка не передає так чітко і виразно ліній композиції як дереворізи; офорт і літографія дають завжди м'якші контури і тим вони наближаються більше до малярства.

Вівці

Крім цього, Гніздовський любить працю добре і солідно викінчену та витриману в одному стилі, а воно звісно, що солідна праця вимагає багато часу і навіть фізичного зусилля.

Очевидно, техніка дереворізу, як кожна, зрештою, техніка, має свої власні закони, з якими мистець мусить числитися. Наприклад, дереворізи обмежує до деякої міри вибір тематики творів і тим можна пояснити – чому в Гніздовського стільки зображень квітів, дерев, птахів і різних звірят, немов би це були ілюстрації для природничих енциклопедій, а нема більше складних, групових композицій.

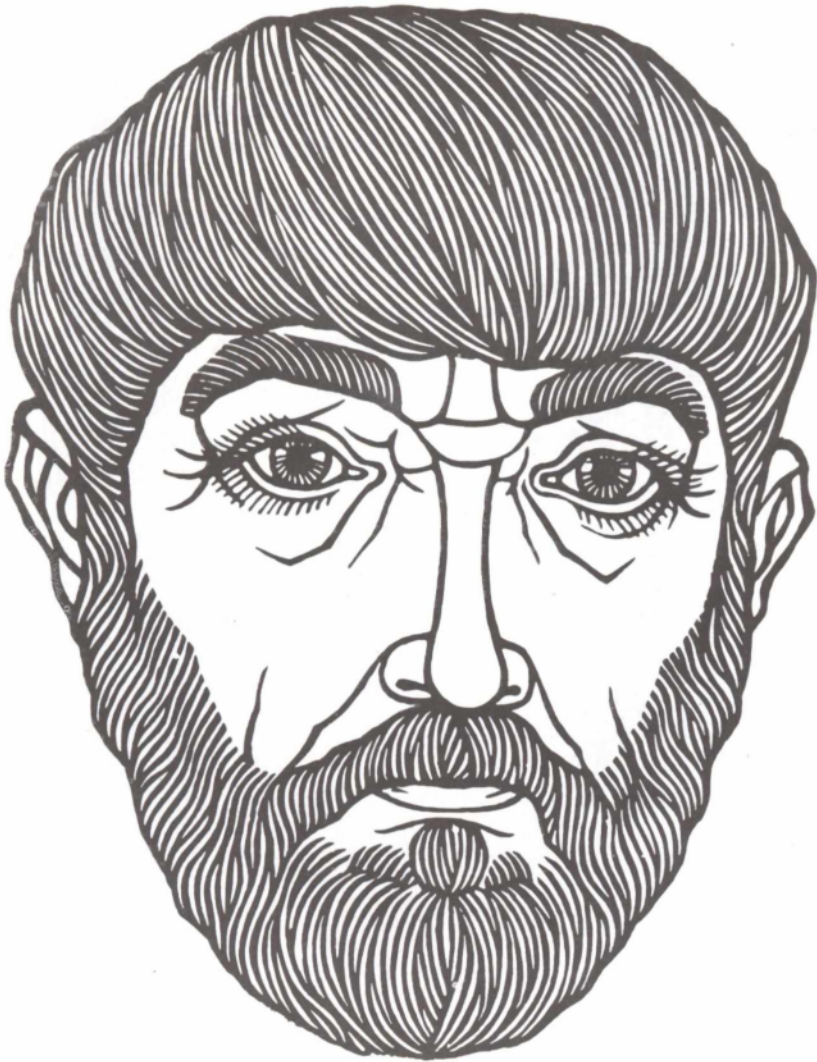
Розуміється, Гніздовський не дає фотографічного і натуралістичного зображення предмету, як це робили колись ілюстратори перших книжок. Він творить суто мистецькі композиції, цебто, рисуючи квітку чи вівцю, Гніздовський додає щось від себе, він творчо переображує предмет і ця переміна надає творові окремого персонального стилю. Мистець простудійовує наперед добре свій сюжет, вивчаючи його найбільш характеристичні риси і при зображенні предмету в гравюрі, він кладе наголос якраз на ці найвластивіші прикмети. В цей спосіб витворився власний стиль Гніздовського, що його можна умовно назвати «загостре-

Сосна

Тополя

Автопортрет

ний або підкреслений реалізм». Як кожне означення стилістичне є релятивне, так і це є тільки приблизне. Реалізм Гніздовського в графіці є далекий від фотографічного зображення, він є потрактований скоріше абстрактно, натомість вже в його малярстві реалізм є більше натуральний.

»Загостреним реалізмом« мистець бажає вказати нам на основну ціху предмету, на ті риси, що роблять, наприклад, вівцю вівцею а капусту капустою.

Гніздовський робить це так уміло і з такою невимушеною легкістю, що, з першого погляду, нам це видається цілком природним. Щойно застановляючись глибше над його творами, приходимо до висновку, що мистець пройшов довгий і трудний творчий процес, щоб дійти до свого власного стилю.

Респектуючи закони дереворізу, Гніздовський свідомо обмежив свою тематику, коли ж він бажає вийти із ширшими темами, він тоді послуговується малярством і рисунком (краєвиди, сцени з життя, портрети).

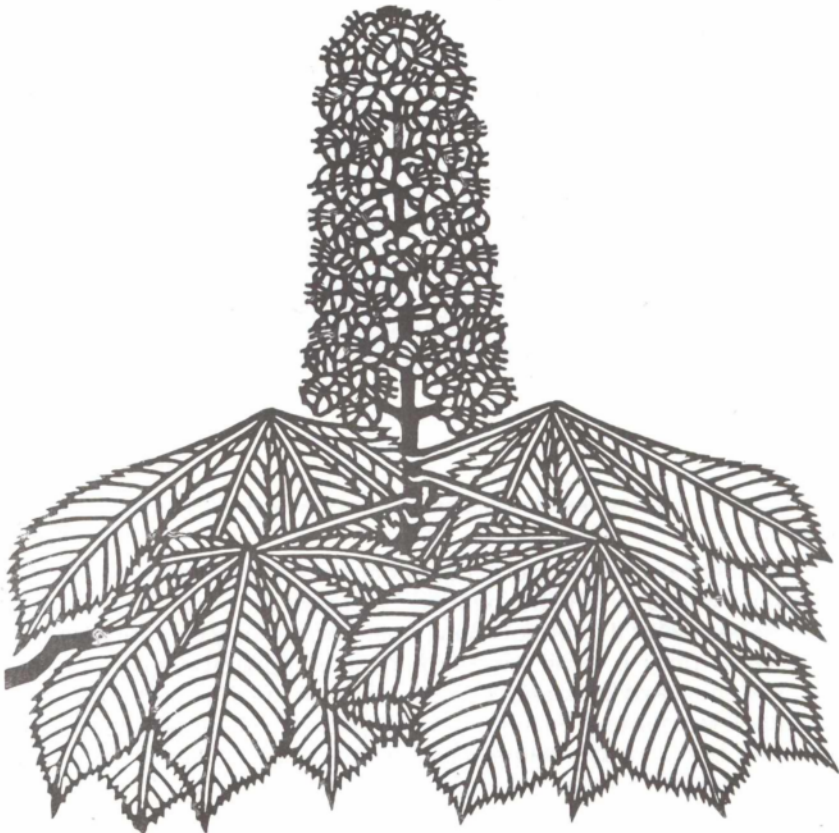
Багато дереворізів Гніздовського можна назвати декоративними, через деяку їх стилізацію. Свідомий небезпеки завеликої і постійної стилізації, Гніздовський робить її дуже дискретною, майже непомітною, в одних творах більше, в других менше, або і зовсім без стилізації. Це може одна із причин, що його дереворізи виглядають так свіжо, природно і не монотонно.

Всі дереворізи Гніздовського є високого мистецького і технічного рівня і, як твердить критик П. Вік у вступному слові до каталогу, вони є: «найсвіжіші і найбільш оригінальні естампи в американській графіці за останніх 30 років».

Яків Гніздовський народився в 1915 році в селі Пилипчу на галицькому Поділлі. Його предки, нащадки правобережної шляхти, переселилися на Поділля по козацьких війнах.

Скінчивши гімназію в Чорткові, Гніздовський виїхав до Львова в 1934 році і там зацікавився мистецтвом. Через знайомство з Едвардом Козаком, мистцем-карикатуристом і редактором гумористичного журна-

Каштан

Цап

лу «Жомара», Гніздовський поміщував свої рисунки в «Жомарі» і в дитячих журналах.

З невеликою стипендією від митрополита Андрія Шептицького, Гніздовський вибрався в 1938 році до Варшави на студії в академії мистецтв. Через вибух II світової війни, прийшлося йому опустити Варшаву в осені 1939 року і, після невдані спроби продовжувати навчання в Італії, він опинився в Хорватії і там закінчив студії малярства і графіки в академії мистецтв у Загребі в 1942 році. В тій же академії він залишився ще два роки для вивчення скульптури, заробляючи собі на життя ілюстраціями для хорватських видавництв.

Коли воєнні дії втихли, Гніздовський поїхав до Мюнхену, де тоді згупчувалося багато української інтелігенції і діяли наші видавництва. Там він почав свою діяльність як графік книжки і як маляр. Він був мистецьким редактором журналу «Аржа» і виготовив ряд обкладинок для наших видань.

Від 1949 року Гніздовський живе в Америці. Один рік він працював у Міннеаполісі, а від 1950 року перебуває постійно в Нью Йорку (якщо не числити двох років – 1956-1957 – проведених у Парижі).

Перші роки побуту в Америці не були легкі для мистця. Тільки завдяки його послідовності, завзятій праці і, очевидно, непересічному талантові, він здобув собі з часом визнання у мистецьких колах та міг удержатися з мистецької творчости.

Гніздовський осягнув розголос головню через свої дереворізи, бо це було щось рідкісного в Америці в той час. Його гравюри опинилися у багатьох музеях і у важніших збірках, а частими індивідуальними виставками наш мистець став загально відомим графіком майстром дереворізу. Його твори були прийняті до репрезентативних виставок американської графіки, які обїхали цілий світ (були теж і в Москві).

Гніздовський бере участь у групових і збірних виставках українських мистців в Америці і в Канаді. Крім станкових гравюр, він виготовив ілюстрації для кількох американських і українських книжок (з останніх найбільше відоме «Слово о полку Ігореві», Філядельфія, 1950), та чимало екслібрисів. Його екслібриси менше відомі, бо, за виїмком кількох, не були репродуковані.

Гніздовському лежать на серці проблеми нашої культури і тому він не раз забирає слово в пресі на актуальні мистецькі проблеми і дискусії. Його виступи не є базовані на емоціях але на чисто аналітичному підході, вони завжди речеві, об'єктивні і глибоко обдумані, хоч може не завжди приємні для нашого вуха.

Є ще одна справа дорога для Гніздовського – це наш друкарський шрифт, який вже віддавна не змінється, не збагачуючись на нові форми. Однак на замовлення нового сучасного шрифту у нас бракує багатих друкарів і видавництв і проєкт мистця мабуть так і залишиться у сфері проєктів.

Наш мистець є жонатий з українкою, народженою у Франції, Стефанією Кузан (сестра композитора Маріяна Кузана), вони мають одну дочку Марію-Марту.

Володимир Попович

Качка

Виховники

К. Ушинський

ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

ТРУДОВЕ ВИХОВАННЯ

... Дати труд людині, труд душевний, вільний, що наповнює душу, і дати засоби до виконання цього труда – ось *повне визначення* мети педагогічної діяльності.

* * *

... Коли б люди винайшли філософський камінь, то лихо було б ще не велике: золото перестало б бути монетою. Але коли б вони знайшли казковий мішок, з якого вискакує все, чого душа забажає, або винайшли машину, що цілком замінює всяку працю людини; одно слово, разом досягли тих результатів, яких добиваються техніки та політико-економи, то сам розвиток людства припинився б: розпуста й дикість заволоділи б суспільством, само суспільство розпалося б і не сама тільки політична економія (чому б вона служила тоді?) була б викреслена із списку людських знань: із знищенням потреби в особистій праці сама історія повинна припинитися.

Переходячи від держави до окремих станів, стежачи за виникненням та падінням їх, ми бачимо те саме: як тільки потреба в праці – чи то буде наука, торгівля, державна служба, військова чи цивільна – кидає який-небудь стан, так він починає швидко втрачати силу, моральність, а зрештою і своїм місцем перед іншим, в середовище якого переходить разом з працею і енергія, і моральність, і щастя.

Приклади приватного життя показують нам те саме: хто жив і спостерігав досить, щоб мати змогу пригадати кілька достатків, створених і зруйнованих за його пам'яті, той мабуть, не раз задумувався над одним явищем, що періодично повторяється. Багата людина, що сама зробила собі дорогу, працює, докладає усіх сил, щоб позбавити своїх дітей потреби працювати і, нарешті, залишає їм забезпечений достаток. Що ж приносить цей достаток дітям? Він дуже часто не тільки губить їх розумові здібності та фізичні сили, але навіть робить їх просто нещасними; отож, коли порівняти щастя батька, який тяжкою наполегливою працею придбав достаток, і дітей, що проживають його без будь-якої праці, то ми побачимо, що батько був незрівнянно щасливішим за дітей. А тим часом бідолаха працював ціле життя, щоб дітям його не

треба було працювати, – бився ціле життя, щоб зруйнувати їхню моральність, скоротити їм існування і зробити для них щастя неможливим. Про справжнє виховання він не дбав: навіщо воно? – були б гроші! Хай, мовляв виховується той, у кого їх немає. І не подумав він, що праця, а за нею й щастя самі знайдуть бідняка; а багач повинен ще вміти відшукати їх.

З цих прикладів ми бачимо, що праця, виходячи від людини на природу, впливає знову на людину не самим задоволенням її потреб і розширенням їхнього кола, але власною своєю, внутрішньою, їй самій властивою силою незалежно від тих матеріальних цінностей, які вона дає. *Матеріальні плоди праці становлять людське надбання, але тільки внутрішня, духовна, животворна сила праці є джерелом людської гідності, а разом з тим і моральності та щастя.* Цей животворний вплив особиста праця має лише на того, хто працює. Матеріальні плоди праці можна відібрати, успадкувати, купити; але внутрішньої, духовної, животворної сили праці не можна ні відібрати, ні успадкувати, ні купити за все золото Каліфорнії: вона залишається в того, хто працює. Брак саме цієї незримої цінності, твореної працею, а не брак оксамиту, шовку, хліба, машин вина, згубив Рим, Іспанію, губить Південні Штати, вироджує стани, знищує роди та позбавляє моральності й щастя багато тисяч людей.

Таке значення праці корениться в її психічній основі; але, перш ніж визначити психологічний закон праці, ми повинні ще сказати, що розуміємо під словом праця, бо значення цього слова перекутилося догідливими тлумаченнями світу, що надає цього серйозного, чесного й почесного імені іноді зовсім не світлим, не серйозним, не чесним і не почесним діям.

Праця, як ми її розуміємо, є така вільна... діяльність людини, на яку вона наважується з безумовної потреби її для досягнення тієї чи іншої справжньої людської мети в житті.

»Всяке визначення небезпечне«, – говорили римляни, і ми не вважаємо наше незграбне визначення невразливим; але нам хотілося відрізнити в ньому розумну працю дорослої людини, з одного боку, від праці тварин і праці негрів з-під палиці; а з другого, від забавок малих і дорослих дітей. Машина й тварина працюють; працює й негр, що боїться тільки нагая наглядча та не чекає для себе ніякої користі з своєї роботи; підневільна праця не тільки не підносить морально людину, а зводить її вниз до ступеня тварини. Праця тільки й може бути вільною, коли людина сама береться до неї, усвідомлюючи її необхідність; а праця з примусу, на користь іншого, руйнує людську особу того, хто працює, або, певніше кажучи, робить. Не працює й капіталіст, що придумує тільки, як би прожити прибуток від свого капіталу. Купець, що обдурює покупця, чиновник, що набиває кишені чужими грішми, шулер, що в поті чола підробляє карти, – шахраюють. Багач, падаючи з ніг, щоб влаштувати баль на диво, перевершити свого приятеля, украсти спокусливу для нього бирюльку, – грається, а не працює, і його діяльність, яка б вона тяжка для нього не була, не можна назвати працею, так само, як гру дітей в ляльки, бирюльки, в солдатиків. Скнара, який робить з усіх сил, щоб набити свою скриню блискучими

кружальцями, – божеволіє, але також не працює. Є й такі пани, які, не маючи вже зовсім ніякого діла в житті, вигадують собі заняття для душевного й тілесного моціону; точать, грають у більярд або просто ганяють вулицями, щоб перетравити розкішний сніданок та повернути апетит до обіду; але така праця має те саме значення яке мало блювотне за столом римського ненажери; збуджуючи блудну охоту до нових насолод, воно допомагає розладнувати душевний і тілесний організм людини. Праця – не гра й не забавка; вона завжди серйозна й важка; тільки цілковите усвідомлення необхідності досягти тієї чи іншої мети в житті може змусити людину взяти на себе той тягар, який становить необхідну належність усякої справжньої праці.

Праця справжня й неодмінно вільна, бо іншої праці немає й бути не може, має таке значення для життя людини, що без неї вона втрачає всю свою ціну й усю свою гідність. Вона становить необхідну умову не тільки для розвитку людини, але навіть і для підтримки в ній того ступеня гідности, якого вона вже досягла. *Без особистої праці людина не може йти вперед; не може залишатися на одному місці, а повинна йти назад.* Тіло, серце й розум людини вимагають праці, і ця вимога така наполеглива, що коли будь-чому у людини не буває своєї особистої праці в житті, тоді вона втрачає справжній шлях і перед нею відкриваються два інші, обидва однаково згубні: шлях невгамовного невдоволення життям, похмурої апатії і безмежної нудьги, або шлях добровільного, непомітного самознищення, яким людина швидко спускається до дитячих примх чи скотських насолод. На тому й на цьому шляху смерть оволодіває людиною живцем; бо праця – особиста, вільна праця – і є життя. . .

Що фізична праця необхідна для розвитку й підтримки в тілі людини фізичних сил, здоров'я та фізичних здатностей, цього доводити немає потреби. Але потреба розумової праці для розвитку сил і здорового нормального стану людського тіла не всіма усвідомлюється ясно. Багато хто, навпаки гадає, що розумова праця шкідливо впливає на організм. Однак можна довести великою кількістю прикладів, що бездіяльність душевних здібностей і при фізичній праці шкідливо впливає на тіло людини. Це не раз було помічено на тих фабриках, на яких робітники є додатками до машин, отож робота їхня не потребує майже ніякого зусилля думки. Та воно й не може бути інакше, бо тілесний організм людини пристосований не тільки для тілесного, а й для духовного життя. Всяка ж розумова праця, навпаки, приводячи в дію нервову систему, впливає благотворно на кровообіг і травлення. Люди, призначені до трудового кабінетного життя, почувають збудження апетиту швидше після помірної розумової праці, ніж після прогулянки. Звичайно, розумова праця на може розвинути мускулів; але діяльність і особлива живість нервової системи замінює цю ваду. І коли розумова діяльність не позбавляє зовсім від потреб рухатися, то значно зменшує цю потребу. Людина без розумових занять значно сильніше відчуває шкідливість сидячого життя. Це особливо помітно на тих ремісниках, ремесла яких, не потребуючи значних фізичних зусиль, вимагають сидячого життя й дуже мало розумової діяльності. Дивлячись на бліді, воскові обличчя кравців, мимоволі бажася загального запровадження швейної машини.

Сильний розвиток нервової системи розумовою працею дає незвичайну живучість тілу людини. Серед учених особливо багато зустрічається людей, які доживають до глибокої старости, і люди, звиклі до розумової праці, зносять зміну кліматів, погане повітря, недостачу їжі, відсутність рухів не гірше, а часто й краще, ніж люди, в яких розвинені мускули, але слабо і мляво діють нерви. Причини цього треба шукати в тому важливому значенні, яке має нервова система в житті інших систем людського організму, і в тій участі, яку бере вона у всіх його функціях.

Звичайно, найкорисніше було б для здоров'я людини, якби фізична та розумова праця поєдналися в її діяльності; але повна рівновага між ними навряд чи потрібна. Людська природа така гнучка, що здатна до найбільшої різноманітності життя. Найбільша перевага праці розумової над фізичною, і навпаки, скоро стає звичною і не шкодить організмові людини; тільки цілковиті крайності в цьому згубні. Крім того, при сучасному стані суспільства важко уявити собі такий спосіб життя, в якому праця фізична й розумова урівноважувались: одна з них буде тільки відпочинком.

Але якщо для тіла необхідна особиста праця, то для душі вона ще необхідніша.

Хто не відчував цілющого, відсвіжуючого впливу праці на почуття? Хто не відчував, як після важкої праці, що довго забирала всі сили людини, і небо здається яснішим, і сонце яскравішим, і люди добрішими? Як нічні примари від свіжого ранкового проміння, тікають від ясної й спокійної праці журба, нудьга, вередування, примхи – всі ці бичі нероб і романтичних героїв, що страждають звичайно високими стражданнями людей, яким нічого робити. Читаючи будь-який великосвітський роман, де бідна героїня, ефірна й зовсім непрацююча істота, нудиться невимовною тугою, нам щоразу здається, що ця туга зникла б сама собою, якби героїня змушена була попрацювати. Романісти особливо люблять таких непрацюючих істот саме через те, що власне тут і виростає весь той бур'ян пристрастей, примх, вередувань, невимовних страждань, в якому так вільно блукає туманна уява, що не зносить світла дійсности.

Але людина швидко забуває, що праці вона завдячувала хвилинами високих насолод, і неохоче залишає їх для нової праці. Вона ніби не знає незмінного психічного закону, що насолоди, якщо вони не супроводяться працею, не тільки швидко втрачають свою ціну, але так само швидко спустошують серце людини й відбирають у неї одну за одною всі її кращі якості. Праця неприємна для нас, як узда, накинута на наше серце, що прагне вічного, непорушного щастя; але без цієї узди серце, віддане неприборканим своїм прагненням, збивається з дороги і, якщо воно поривчасте й піднесене, швидко досягає безодні невимовної нудьги й похмурої апатії, якщо ж воно дріб'язкове, то поринатиме день у день, тихо непомітно, в баговиння дрібних, негідних людини турбот і тваринних інстинктів.

Цей незмінний закон праці кожен легко може відчути на самому собі в тій потребі міняти насолоду, яка виникає досить швидко після того, як праця залишає людину. Потреба цієї заміни доводить уже, що людина не здатна *тільки* насолоджуватись. Цей паліятивний засіб

затримувати в серці насолоду – сам швидко втрачає свою силу. Чим більше людина міняє насолоди, тим короткочасніше кожна з них дає їй задоволення. Зміна нестримно стає дедалі швидшою і, нарешті, перетворюється в якийсь вихор, що швидко спустошує серце. А коли людина з природи своєї здатна віддаватися якій-небудь *одній* насолоді, то ця насолода робить її своїм рабом і потроху заводить на останній щабель людського приниження. Даремно людина намагається запровадити деякий порядок та міру в свої насолоди; незважаючи на цей порядок, вони швидко втрачають свою ціну й наполегливо вимагають зміни, бо одна з них вимагає посилення і, не зупиняючись на одному щаблі, тягне за собою людину в безодню душевної й тілесної загибелі. Так, наприклад, впливає звичка до вина, до опіюму, до розпусти, до пустого світського життя, до карт тощо. Людина нестримно захоплюється цим вихором, поки він не викине з серця її останньої людської ідеї й останнього людського почуття.

(Далі буде)

Бібліографічна нотатка

Проф. д-р Григорій Васькович: Georg Kerschensteiner und das ukrainische Schulwesen. – ГЕОРГ КЕРШЕНШТАЙНЕР І УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО. з передмовою Мартіна Кайльгакера, видання Українського Вільного Університету, серія Монографії, том 24. стор. 352 в німецькій мові, з бібліографією та іменним показником. Мюнхен, 1976.

Книга складається з чотирох частин:

- Переслідування української народної освіти під російсько-царським пануванням до 1917 р.
- Українські заходи для вдержання народної освіти і введення матірньої мови в народних школах.
- Шкільництво в Українській Народній Республіці 1917-1919 рр.
- Вплив Кершенштайнера на українське педагогічне думання.

Праця проф. Г. Васьковича виявляється дуже цінним вкладом в дослідках над педагогічними впливами в Україні з боку німецької педагогіки, якої Г. Кершенштайнер був чільним представником на початку цього століття. В своїй передмові Мартін Кайльгакер стверджує також, що це є перша того рода книга, яка науково з'ясовує положення українського шкільництва і освіти в світлі кершенштайнерської концепції, званої в цілому світі, як концепції спеціалізованої освіти, починаючи з середнього шкільництва. При цьому виявляється що Кершенштайнер побував також в Україні (1912) і мав особисті контакти з українськими педагогами. Були також делегації з України в Мюнхені, які присвячували час на вивчення освітньої системи. Цікаве також ствердження, що вже в 1918 р. перебуваючі в Німеччині воєннополонені випустили були український переклад книжки Кершенштайнера: «Поняття громадського виховання». Нема сумніву, що книга проф. Г. Васьковича зверне на себе увагу не тільки німецьких вчених, що цікавляться педагогічними проблемами, але також і українські студенти матимуть змогу покликатись на цю джерельну працю і з неї користати.

О.К.

Проф. Григорій Ващенко

Фундація
ім. проф. Григорія
Ващенко

В травні 1977 року буде 10 літ від смерти нашого видатного вченого, Великого українського Педагога, проф. Григорія Ващенко, а в квітні 1978 р. звершиться 100 літ від його народження.

Для відзначення 100-ліття від народження проф. Г. Ващенко, що має великі заслуги перед українським народом в ділянці виховання молоді, Центральна Управа СУМ, на підставі рішення 10-го Конгресу СУМ з 1973 року, творить ФУНДАЦІЮ ім. ПРОФ. ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА. Завданням тієї фундації є підготувати і випустити друком всі доступні твори покійного Професора у століття від його народження. За приблизними підрахунками назбирається понад 3000 сторінок друку дуже вартісних матеріалів з ділянки педагогіки і психології, в яких професор Г. Ващенко був великим знавцем і науковцем. Є надія на віднайдення деяких його творів літературного характеру, які затратились під советською окупацією. Фундація буде вдячна всім, хто допоможе в розшуках і в підготовці цих видань.

Випуск збірки творів проф. Г. Ващенко вимагатиме великого фінансового вкладу, який фундація плянує одержати в формі датків від окремих громадян і Установ, а також як передплати на одержання цілої збірки творів. Ціна буде встановлена, коли буде відомо, який буде точний об'єм збірки творів. ЦУ СУМ, відповідальна за ФУНДАЦІЮ, запрошує українську Громадськість і Установи прийти зі щедрою піддержкою для ФУНДАЦІЇ ІМ. ПРОФ. ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА, присилаючи грошові датки на адресу:

UNION DE LA JEUNESSE UKRAINIENNE
(Fund. WASHTCHENKO)
72, Bld Charlemagne
1040 Bruxelles, Belgique

Є в пляні також створити Крайові Представництва Фундації з окремим статутом для вможливлення податкових пільг при більших пожертвах.

Буспільники

Матеріяли з X-го Зимового Табору СУМ на Франкополі

М. Трач

Причинок до гутірки про масові медії

Продовження

Звідки приходять вістки?

Пресові агенції отримують вістки з різних джерел:

1. кореспонденти або заступництва на важливіших місцях політичного, господарського і культурного життя;
2. співпраця з чужинецькими пресовими агенціями – офіційні домовлення – а чужинецькі агенції пересилають в чужих мовах, або переклади;
3. інформації від співробітників льокальних газет;
4. вільні співробітники;
5. інформації від товариств, організацій, партій, допомогових товариств, і звичайно урядів, які видається для преси;
6. пресові конференції урядів, організацій, тощо.

Варто підкреслити, що розслідування в зв'язку з актуальністю і правдоподібністю є для всіх медій дуже важливим.

Пресова конференція

Пресова конференція, це зустріч представників масових медій, як пресових агенцій, преси, фільму, радія, телевізії, з представниками уряду, різних організацій (допомогових, спортових), різних установ, товариств, підприємств. В час цієї зустрічі, в більшості, пресовий речник, подає до загального відома, реферує, про якінебудь події, пляни, передбачений розвиток, деколи спростовує непорозуміння, дає пояснення, відповідає на питання (в час урядових пресконференцій інколи слизькі, двозначні, чи сугестивні). В більшості перед пресконференцією роздається, або він розложеной, інформативний матеріял, текст з ілюстраціями, повний текст промови, часто в окремій мапці, приготовлений інформативний матеріял.

Для господарських підприємств і організацій пресова конференція є часто середником для «паблік рилейшнс». Під п.р. треба розуміти вербування публічного довіря, плекання зв'язку до публічної думки за допомогою публіцистичних середників.

Про таке довіря стараються господарські підприємства і організації, але й політики і мистці сцени, як також політичні партії і різні публічні громадські влаштування і називають п.р. «публічною працею».

В зв'язку з цим треба звернути увагу на пресовий, чи інформаційний відділ, уряд (мін. інформації) в урядах, муніципальних (комунальних) органах, різних організаціях, підприємствах і партіях. Завданням цих відділів інформації є розповсюджувати і робити доступним насовим медіям вістки і думки про розвиток, події в їхніх організаціях. Часто це відбувається за допомогою видавання регулярної (періодичної) пресової служби.

Свобода преси

Свобода преси, це основне право, тобто це свобода розповсюдження думок поглядів, повідомлень, вісток, особливо писемних творів літературного, релігійного, наукового, політичного, мистецького і розвагового змісту, за допомогою друку, радія, фільму і телебачення. Сюди належить рівнож можливість-право без перешкод використовувати всі доступні джерела для інформації. Свобода преси охоплює всю діяльність з всякого рода писанням, редагуванням, виданням, друкуванням і розповсюдженням всякого рода надрукованого. Під охороною свободи преси є, не тільки, часописи і журнали, які постійно появляються, але і брошурки, летючки, листівки, плякати, оголошення, фільми, платівки, схоплені на магнетній стрічці звуки і образки.

Щоби громадянин даної держави міг успішно використовувати свої права і знати про обов'язки в державі і суспільстві, преса та інші медії мають прилюдне завдання передавати, чи посередничити в передаванні знання, інформацій, допомагати творити (витворювати) громадську думку, критикувати, як також контролювати державні, суспільні органи, даючи коментарі, чи роблячи розслідування.

Якраз тут може прийти до тертя, чи можуть виринути справжні конфлікти. Уряд може бути зацікавлений в задержанні в таємниці дечого, що стоїть у зв'язку з добром загалу, або безпеною держави. У конкретному випадку є жавним інтересом. Проблема загроження державної безпеки є тісно пов'язана із свободою преси (Вотергейт). Крім зовнішньої свободи преси, яка повинна охороняти пресу перед вмішуванням державних органів, відрізняється ще внутрішню свободу преси, особливо в Зах. Німеччині. Внутрішня свобода преси повинна гарантувати журналістам поле дії, в рамках, якого вони можуть розвивати і представляти свої погляди незалежно (без впливу) від думки (поглядів) видавця, або контрольних органів в радіо і телевізії. Внутрішня свобода преси повинна бути гарантована редакційним статутом.

Основні системи преси

В лексиконі Брокгавза під пресою розуміється збірне окреслення періодичного друкованого слова і розповсюджуваних писань. Там же: преса має важливе значіння при творенні політичної думки-волі, структури громадськості, для відзеркалення і представлення громадської (публічної) опінії (більше про це далі) і для інтеграції всіх членів суспільства. Виходячи з цієї дефініції преси в основному можна відрізнити 4 типічні системи преси:

1. Авторитарна система.

Преса підтримує державу і уряд і є контрольована розприділенням ліценцій і цензуруванням (типи цензури: перед опублікуванням, рівночасно, після опублікування). В цій системі преса знаходиться в приватних, суспільних, або державних руках. Часта форма в т.зв. третьому світі.

2. Лібералістична система

Преса інформує і розважає з критичної віддалі з прибутковим наміром, шукає речеві співпраці з політичними силами (уряд), піддається добровільній самоконтролі через читачів (сторінка читача), а також правовим нормам.

3. Суспільно-відповідальна система.

Преса інформує з наміром досягнути прибуток, шукає конструктивного (творчого) конфлікту з політичними силами і є контрольована суспільно-груповою думкою і впливом читачів та журналістичною фаховою самовідповідальністю. Власність приватна, деколи громадська.

4. Тоталітарна система

Преса служить будові, розбудові і скріпленню суспільної системи, носієм якої є одна партія, яка політичними вказівками і господарськими заходами (засобами) контролює пресу. Власність державна, тільки деколи громадська.

Бульварна преса

Тому, що ця преса дуже розповсюджена в країнах, в яких існує свобода преси, тобто системи преси ч. 2 і 3, варто кількома словами звернути увагу на цього рода пресу. Цей тип преси живе з сензації, а якщо її бракує то її «продукується», роздуваючи яку-небудь подію. Кримінальні та еротичні теми, популярно «секс енд крайм», займають передове місце. Сензаційні заголовки інколи заголовок і підзаголовок займають майже під сторінки, багато ілюстрацій-світлин, короткі вістки; якщо з сензаційної вістки можна стільки витягнути, то розтягається тему з деякими деталями-подробностями, які часто заторкають інтимну сферу. Хоч цю пресу читають у всіх колах, то не можна легковажити, особливо, впливу на людей з низьким рівнем освіти. З деякою іронією можна б сказати, що цей тип преси споживається як гарячу ковбаску, чи порцію «пом фрїт».

Своєрідний тиск, який впливає із бульварної преси, а також ілюстрованих журналів і магазинів, які розповсюднують модерні казки, має також деякий вплив на поважну пресу, на т.зв. абонентну пресу. З цієї причини більше уваги присвячується світлинам, але й звітується про любовні пригоди фільмових зірок і нещасливу любов якоїсь королювної, чи королевича, звичайно це в дуже здержливому тоні, без сензації.

Радіо

Обговорюючи проблеми масових медій, доводиться засадничо ствердити, що в редакційній праці, редакції преси, радія і телевізії, властиво немає різниці. Істотна різниця є в технічному переданні знання. Евентуальні різниці в редакційній праці впливають в зв'язку із технічним переданням.

Важливою і характеристичною ознакою радія є швидкість інформації. Мабуть найбільше характеристичною ознакою радія є, що, за його допомогою, при достатніх технічних передумовах, можна передавати знання, вістки майже неограничено. Тому завдання цього середника комунікації є особливе, передусім, як середник пропаганди. Радіо уможливорює відносно часті пересилання найновіших вісток, які, в час надзвичайних подій в світі, можна кожногодинно, а то й частіше актуалізувати. Порядок читання вісток вказує на ступінь важливости вістки. Сильним редакційним скороченням можна позбавити вістку особливої актуальности. В зв'язку з обговоренням середника комунікації радіо, треба звернути увагу на один дуже цікавий і важливий факт, про який багато людей

нічого не знають, а якщо й знають, то без належної уваги сприймають. При численних переворотях, путчах, чи революціях, (це слово часто треба взяти в знаки наведення, бо напр. і Іді Амін говорить про угандську революцію) пучисти намагаються якнайскорше зайняти по змозі всі важливі будинки, а передусім радіостанцію в столиці. Це вказує, яку важливу роль відіграє радіо у зв'язку поміж владою і населенням, особливо в політично нестабільних країнах. Це можна пояснити можливістю швидкого особливого розповсюдження новин про новопосталу ситуацію.

В радієвих пересиланнях є дуже улюблені т.зв. магазини, в час яких журналісти-модератори, в телефонічних розмовах, рідше в студію, з різними людьми, як кореспондентами, політиками, лікарями, чи науковцями, у власній країні, або закордоном порушують актуальні теми і стараються дістати насвітлення ситуації, чи зобов'язуючу відповідь. В радіопередачах, особливо в радіоп'єсах, голос має дуже важливе значіння, бо можна висловити радість, злість, смуток, розчарування, засночення, тощо.

Телевізія

Під технічним і організаційним поглядом є подібність поміж медіями радіо і телевізія, бо їхні пересилання можна приймати на кожному місці і необмеженою кількістю учасників. Ця подібність є в реалізуванні безпосередньої участі в актуальних подіях, через що слухач, чи глядач може бути, ніби співучасником. Ці медії уможливають всюдиприсутність на всіх місцях світу, а від кількох років також в космічному просторі. З іншої сторони є дуже важлива різниця поміж цими медіями, бо до однобічної акустичної функції радія приходить ще оптична функція в телебаченні. В телевізії головна вага переданої інформації лежить в можливості оглядати об'єкти, події, особи. Через наголошення особового елементу твориться (розбуджується) вражіння особистої комунікації (особистого зв'язку) поміж тим, що на екрані і глядачем. Крім цих ілюзій своєрідної інтимності і особистої присутності, телевізія передає також ілюзію дійсності (реальності). Ця ілюзія дійсності полягає передусім на ефекті переконливості і вірогідності, які впливають із образowego передання. До цього можна ще додати, що своєрідний престиж цієї медії переходить на осіб, які виступають в програмі, або на осіб та інституції, які в час програми згадується. Телевізія має більшу змогу, як всі інші медії проникнути до широкої і суцільної публіки. Завдяки притягаючій силі телевізії і свідомого вміщення політичного звітування поміж іншу програму, цей середник зв'язку може досягнути і політично незацікавленого, який інакше, ледве чи мав би яне-небудь пов'язання з політичними подіями. Ці властивості створюють телевізії особливі можливості передавання про політичні події широкому колові публіки. В цей специфічний спосіб телевізія спричинюється до витворення певного образу (уяви), який виробляє собі поодиноким людиною про політичну дійсність, про носіїв різних політичних урядів і систем, але також, про його особисту роль, яку він відіграє в політичній системі.

Західнонімецька комісія медій радіо і телевізія 10.12.76 подала до відомо, що на підставі розпитувань, стверджено, що з передаваних в телевізії політичних, або інших новин глядач запам'ятає найбільше, коли видно, не тільки заповідача (диктора), тобто, коли звіти кореспондентів, або вістки пресагенцій, є ілюстровані світлинами з перебігу подій. Особливо це залежить від рівня освіти. Розуміння змісту залежить дуже від теми тобто зацікавлення глядача. Вплив теми є в п'ятеро більший, як вплив форми передання. Це показує, які труднощі мають редактори новин, навіть найкращими методами пересилання, передати зрозуміло і ясно зміст тем, які для глядача є важливі, але він ними не цікавиться.

Відношення медії преси і медії радія та телевізії

Інколи вирінає оправдане питання, чи преса не втратила важливих позицій, через сильний розвиток радія, особливо телевізії. Хоч може це й звучить неймовірно, то щоденник залишився даліше найважливішим середником інформації. На це вказують страйки друкарів, чи журналістів, в час яких не появляються газети, що радіо і телевізії не вдалося заступити пресу, витиснути її на бік.

Демоскопічний інститут в Алленсбах ствердив, що «не зважаючи на швидкий розвиток телевізії, газети затримали свою керівну позицію серед середників інформації. Читач цінить тривалість друкованого слова призабутої вістки, розповідної через радіо або телевізію.» І дійсно ця тривалість друкованого слова дає пресі важливі козири. Газета є одним масовим середником комунікації, який уможлиблює його використання за своїм смаком і власною потребою. В радіо і телевізії пересилання новин є часово визначені і обмежені. Читаючи газету читач може сам рішати про темпо, в якому він хоче себе поінформувати; він може це темпо змінити. Вранці можна побіжно переглянути газету і перечитати заголовки, а вечером докладно простудіювати надруковане. Самозрозуміло читач має при цьому можливість читати тільки це, що його цікавить, або це що він вважає за актуальне. Часто буває таке, що читач не звертає великої уваги на т.зв. актуальні новини, бо чув, чи бачив це в радіо або телевізії. Його цікавить потвердження цього, що почув, наświetлення проблеми, чи події, вияснення пов'язання теми, становище і коментар. Деякі фахівці з науки комунікації вважають, що з телевізії випливає мотив для замовлення (абоненту) газети, бо в газеті опрацьовується обширніше вістки, які він вже почув в телевізії. Це своєрідний розподіл роль поміж масовими медіями.

Тут можна ще додати, що в останні роки всі щоденники мають програми телевізії і радіо на цілий тиждень і окремо на день, а через це відпадає купівля програми. В щоденній пресі критично обговорюється важливі теми з попереднього або передпопереднього дня (залежить від редакції).

Значіння світлини-фота

В зв'язку з пресою, особливо з бульварною, треба кількома реченнями накреслити значіння світлини. Сама світлина, чи фото ще не є інформацією, а тільки пропозицією для інформації. У фахових колах говориться, що одне фото висказує більше, як тисячу слів, тільки тяжко відгадати, які слова глядач «вчитає». Фото може монументалізувати (звеличувати), понижувати, вихвалити славити і зневажати. Знимка може знецінювати (маловажити – багателізувати) людей і події, але й може зробити з них об'єкт захоплення, співчуття, зневаги чи люті. Все робиться ніби з наміром, щоб показати ядро захоплюючого (фасцинуючого), чи найхарактеристичнішого, або влучного і викриваючого. Пресові фотографи перебрали багато з т.зв. практичної фотографії, яку винайдено для індустрії і архітектури з різними техніками представлення, чи виявлення. Показалося, одначе, що ці техніки в практиці дуже суб'єктивні, через вибрання мотиву, через точку зору, тобто фотографування, або світляні ефекти (світлотінь) і через витинок із світлини.

(далі буде)

Малярський Талант

Теодора Кузьміва

20-го лютого 1977 р. в Балтиморе, ЗСА, відбулося відкриття малярської виставки творів Теодора Кузьміва, відомого режисера, диригента мандолінової оркестри, організатора мистецьких імпрез і сценічного декоратора. Для цього був створений окремий Комітет Виставки, що складався з представників Організації Українського Визвольного Фронту, під керівництвом голови п. Андрія Чорного.

Теодор Кузьмів ще в 1966 р. закінчив малярську Школу і з того часу працював, як головний ілюстратор в Компанії Кооперс. В міжчасі Т. Кузьмів удосконалює свою мистецьку працю, підготовляючи ряд картин, виконаних різною технікою, щоб виступити перед нашою спільнотою зі своїм мистецьким дорібком. І, справді, дорібок цей зібраний на виставці був великою несподіванкою для численно зібраних знайомих і запрошених гостей, в тому числі також представників фірми Кооперс. Понад 40 великих кольорових картин виконаних олією, пастелею, акриліком, темперою та тушом давали цікавий перегляд мистецької формації Теодора Кузьміва. Автор виявив себе рівно ж добрим майстром в історичній тематиці, що тут була представлена князем Рюриком над Дніпром, Повстанцями і ін., як також живою природою (весна, діброва)

та натюрмортами. Все це в яскравих відповідних до сюжету красках і дбайливою композицією. Найкращим доказом успішності виставки був факт, що всі картини були зразу таки розкуплені, а мистець одержав дальші замовлення від тих, кому не вистачило. Цікавою була також мистецька графіка, яка на виставці була представлена в формі книжкових обкладинок, програмок, святочних мотивів, заголовків та різних ілюстрацій. Все це вказувало на велику працьовитість та дбайливе виконання кожної праці і теми.

Вершком мистецького успіху Т. Кузьміва був його рисунковий фільм під назвою «Дочка України», що він його виконав в кольорах і озвучив у віршованій формі. Учасники цього показу були зачаровані як формою так і змістом того цінного фільму. В цій рисунковій фільмовій стрічці автор вивів боротьбу українського народу за свободу, що її втілює українська дівчинка Оленка. Тверда, відважна і невгнута, ця дівчинка викликає захоплення у глядача та є великим виховним засобом для молоді на чужині.

Прем'єру цього фільму, що тривав майже півтора години, попередив вступним словом голова Комітету п. А. Чорний, який українською і англійською мовами представив автора і привітав численних гостей. На закінчення фільму голова ООЧСУ п. В. Стельмах подякував за участь всім присутнім, а авторові висловив признання і привітав його з великим успіхом. Відтак було багато усних і письмових привітів. Президент фірми Кооперс заявив, що п. Т. Кузьмовим пишається не тільки українська спільнота, але також його фірма горда, що має його в складі свого персоналу, якому доручають найбільш відповідальні роботи. Багато учасників вітали автора з успіхом і висловлювали йому признання за те, що своєю працею він робить великий вклад в виховання української молоді. Батьківський Комітет при Осередку СУМ в Балтиморе висловив побажання, щоб з праць Т. Кузьміва скористали також усі Осередки СУМ і вся українська молодь у вільному світі.

Молоді Профілі

Сумівка - Першунка

Старша Юначка СУМ Люба Дмитрик, Парма, Огайо, ЗСА, здобула в березні ц.р. перше місце на конкурсі природничих студій. Був це конкурс північної частини стейту Огайо, який включав 450 учасників 10-12 клас середніх шкіл. Кожен з учасників мав закінчити експеримент з інженерських, або природничих предметів. Люба Дмитрик провела експеримент і написала працю про біологічний ритм. За це журі приділило їй першу нагороду у висоті 500 д.

Сумівець – старшина армії

Богдан Твердовський

* * * * *

← Подруга Люба належить до активних Юначок Осередку СУМ в Пармі і має на своєму рахунку відмінно закінчену суботню «Рідну Школу», пройшла всі ступені Юначки СУМ, брала участь у щорічних таборуваннях, відбула вишкільні табори і здобула 2-ий ступінь Впорядниці СУМ. Як Впорядниця займається систематично працею в Рої молодшого юнацтва, а крім того акомпанює на піані в дівочому хорі «Мрія».

В цьому році Люба кінчає свою середню освіту на Сеньйор Гайскул та думає студіювати мистецтво в Клівленському Інституті Мистецтва.

Управа Осередку СУМ ім. Т. Шевченка в Пармі бажає Подрузі Любі великих успіхів у її дальшій науці та в сумівській праці.

Д.М.

В дні 2-го червня 1976 у Вест Пойнті, Н.Й., відбулася градуація кадетів цієї славної військової Академії в Америці. Серед градуантів знаходився дружинник осередку СУМА ім. ген. хор. Т. Чупринки в Нью Йорку Богдан Твердовський. На це небуденне свято прибули родина Богдана, катехит школи св. Юра в Нью Йорку, отець чину Василіян – Христофор, сестри Василіянки: сестра Теодозія і сестра Варвара, голова осередку СУМА Корнель Василик з дружиною та ближчі приятелі, які на це свято були запрошені. Всі присутні пережили зворушливу хвилину, коли градуантам вручили дипломи, а в тому числі й нашому Богданові.

Богдан Твердовський народився в Нью Йорку. Він вступив до народної школи св. Юра, де виявився найкращим учнем серед хлопців.

В тому ж часі батьки Богдана робили заходи, щоб їхній син дістався до військової Академії у Вест Пойнті.

Не легко було видержати вимоги цієї Академії, бо на шляху до закінчення не один кадет, не видержавши вимагань і дисципліни – резигнував. Якраз молодий юнак Богдан належав до витривалих та фізично загартованих хлопців. Він ще, будучи малом юнаком СУМА, був учасником літніх виховно-відпочинкових таборів на оселі в Елленвіллі, Н.Й., і там саме привикав до певних таборових вимог і невідгод, а разом з тим набирив фізичної заправи, що в пізнішому віці це йому придалось. Будучи старшим юнаком СУМА, був Впорядником Юнацтва і вже тоді виявляв свої здібності, притягаючи юнаків до дисципліни й послуху, які вимагала молодеча організація.

мґр. Леся Балко

Леся Балко, дочка Катерини і Петра Балка, народилася 22 грудня 1951 р. в Нью Йорку, а опісля переїхала з батьками до Рочестеру, Н.Й. В Рочестері, Леся закінчила народну й середню школу, при цьому 10 клас Школи Українознавства. Маючи успіхи в науці та, стримлячи до висот, Ле-

* * * * *

◀ Будучи кадетом, в часі вакацій, Богдан, з рамени Головної Управи СУМА, влаштував в 1975 і 1976 роках однотижневі мандрівні табори, комендантом яких був він сам. Ці табори були влаштовані на військовий взір, і однотижневе життя і мандри з місця на місце не були легкими. Спали вони на полі і харчувалися самі, а зливні дощі та громовиці не спиняли їх від наміченої мети. Таборовики ще й тому переносили всі невигоди, бо мали зі собою коменданта-військового в особі Богдана Твердовського. Написані на сумівському прапорі клич «Бог і Україна» – були для нього святими словами і дорого-вказом, бо коли повертався він зі своєю групою із мандрівки, то в присутності очікуючих друзів та приятелів спільно відмовляли молитву, дякуючи Всевишньому, що допоміг їм щасливо повернутися до табору, місця їхнього осідку.

Тепер Богдан є в чинній службі в американській армії в ранзі другого лейтенанта.

Українська спільнота, а разом і сумівська родина у вільному світі, можуть бути горді, що молодий українець закінчив військову Академію, з якої вийшли славні військові командири американської армії, як: МекАртур, Айзенгавер, Бредлі, Патен та інші.

Мґр Леся Балко

ся вступила на студії до Стейтового коледжу в Боффало, а після закінчення продовжувала студіювати педагогію в Назарет Коледжі в Рочестері, одержуючи диплом магістра педагогії.

Під сучасну пору, мґр Леся Балко учителює в американській публічній школі вчить 6-ту й 8-му класи в Норвуд Мидор Скул в Рочестері. Крім свого особистого зайняття, Леся цікавиться суспільно-громадською працею, зокрема виховною працею в СУМ.

Від наймолодших літ, Леся є активною сумівкою в осередку СУМА ім. Дмитра Перебийноса в Рочестері. Вона є також членом Головної Управи СУМА та координатором осередків СУМ округи Боффало і Рочестеру. Крім цього вона була кілька разів комендантом відпочинково-виховного табору на «Холодному Ярі» в Боффало. Леся має другий ступінь виховника та працює вже кілька років виховницею у місцевому осередку СУМ і є активна в українській громаді Рочестеру.

Н.В.

Д-р Ігор Таращук

Д-р Юрій Таращук

Д-р Ігор Таращук, син Йосипа і Марії (з дому Амброза), народився в Ельвангені (Німеччина) 6.5.1946. Прибув до Канади в 1947 р. Закінчив українську школу св. о. Миколая та 1965 здав матуру на Курсах українознавства ім. Григорія Сковороди, був активним членом СУМ, де виконував різні функції: виховник, кошовий старшого юнацтва, провідник дружинників, член управи осередку, представник до КУК.

В 1970 р. одержав Бачелер оф Аплайд Саєнс на Торонтському університеті (із електричної інженерії), після чого дістав стипендію для продовження студій в «Інститут оф Байо-Медікал Електронікс енд Ендженірінг», де одержав ступінь магістра в 1973 р. А в 1976 р. закінчив медичні студії ступнем доктора та Торонтському університеті. Дальші студії продовжує в Велеслей Госпітал в Департмент оф Фемілі Медісин.

Д-р Ярослав Піколицький

Наша спільнота в Сиракюзас, Н.Й., ЗСА, збагатилася молодим професіоналістом, дентистом. Ним є Ярослав Піколицький, син відомих сумівських активних батьків в Сиракюзах, сл.п. Надії і Григорія Піколицьких, щедрих жертводавців на народні цілі. Вже з юних літ Славко включився в ряди місцевого Осередку СУМ, здав усі приписані іспити по роях, відбув виховно-відпочинкові і вишкільні табори, з дуже добрим успіхом здобув звання Впорядника II-го ступеня, як також з дуже добрим успіхом закінчив Школу Українознавства ім. Лесі Українки.

Перед виїздом на студії до Шотляндії, д-р Я. Піколицький закінчив Ле Мойн коледж в Сиракюзах, де він одержав ступінь бакалавра точних наук. Закінчивши студії в університеті Данді, Шотляндія, прийняв запропонований йому пост при Дентистичній клініці в Гамільтоні, Безмуда.

Дорогих Подруг і Друзів, що матимуть змогу перебувати на Бермуді чи поблизу, д-р Ярослав запрошує загостити на його адресу:

Dr. Jaroslaw Pikolycky
Dental Clinic
P.O. Box 380
Hamilton 5
Bermuda

Театральний ансамбль СУМА в Чикаго

Довголітній працівник Ос. СУМА ім. М. Павлушкова в Чикаго д. М. Куляс, після закінчення університетських студій, виявляв окремі зацікавлення до сатири та широкого суміського гумору, підготовляючи придатні виступи. Живучи й працюючи для української громади, він вмів вдало підхопити наші злі сторінки та представити їх у формі сатири на сцені.

Його підхід до справ іде з погляду молодого покоління, тому його монологами, діалогами, піснями та скетчами й жартами захоплюються молоді слухачі.

У вересні 1975 р. д. М. Куляс почав організувати постійний театральний ансамбль, добираючи гурт молодих ентузіастів, які люблять сцену, музику, та мають в цьому напрямі замишування.

Першою спробою гуртка було виведення сценки на свято св. о. Миколая в оформленні М. Куляса.

Опісля почалися довгі проби та всестороння підготовка до першої ревії п.з. «Тяжко на еміграції».

Перший офіційний виступ Театрального Ансамблю СУМА в Чикаго був милою несподіванкою для всіх учасників, головню великого числа молодих людей, які бурхливими оплесками та вигуками спринимали виступ кожної точки, а їх було 12. Це було в квітні 1976 р.

На бажання громади виступ повторено в червні 1976 р. І цим разом був успіх. І ще раз молоді люди щиро сміялися, бачучи часто самих себе на сцені.

Третій виступ відбувся 30 жовтня 1976 р. в просторій залі Ос. СУМА в Мінеаполіс. Тут щиро вітали членів ансамблю та із вдячністю згадують здоровий гумор, добру сатиру на щоденне життя української спільноти,

нові веселі пісні та скетчі.

Над музичним оформленням точок працюють піяністка Марійка Гаврилук, дир. оркестри СУМА в Палатин Павло Крутян та Ростислав Зботанів.

Чи суміський Ансамбль має свої недоліки? Річ ясна, так. Головне, що режисер і виконавці слухають критики й хочуть себе вдосконалювати. Театральне мистецтво потребує сталої праці та поступу.

Членами Театрального ансамблю СУМА в Чикаго є самі дружинники: М. Куляс – керівник, Я. Верещак, С. Дрозд, Т. Дрозд, П. Крутяк, Я. Конол, С. Остапчук, М. Павлук, О. Федак, Х. Федак, І. Шалева, К. Тиха, Р. Голяш.

Фортепіяновий супровід: М. Гаврилук, Р. Зботанів.

Віriamo, що молоді театральні ентузіясти легкого жанру вдержаться й підуть дальше вперед, випрацюючи добрий репертуар та покращуючи гру і мову, щоб служити українській молоді доброю наукою у формі сатири та широкого гумору.

Роман Голяш
«Сибірський Вовк»

На знімках – згори вниз:

Вступна пісня із солоспівом П. Крутяна.
Спеч «Євшан Зілля».

Дует із опери «Запорожець за Дунаєм» –
М. Куляс, С. Дрозд.

Новий Провід Пласту.

В днях 4-5 грудня м.р. на «Союзівці» відбувся VII Збір Конференції Українських Пластових Організацій. Участь в цьому Зборі взяли члени провідів у краях та делегати з 6-ти країв, де тепер діє Пласт: Австралія, Англія, Аргентина, Канада, Німеччина, та ЗСА. Дотеперішній голова Головної Пластової Булави пл. сен. Роман Рогожа відкрив Збір. Президію вибрано на чолі з председником пл. сен. Василем Янішевським з Канади. Слово до учасників виголосив Начальний Пластун Юрій Старосольський. На Збір прибули численні привіти, в тому також від Голови ЦУ СУМ д. О. Ковалю. Вибрано комісії, а тоді розпочався дуже цікавий дискусійний панель на тему стану українського питання і перспектив на майбутнє. Крім дискутантів і модератора, ст. пл. Юрія Сливозького, головними доповідачами були д-р Мирослав Прокоп та д-р Іван Головінський. Панель був незвичайно цікавий і допоміг учасникам збору розглядати завдання Пласту з перспективи. Після панелю і вечері працювали окремі комісії – статутова над змінами статуту, виховна над виховними напрямними, резолюційна над загальними резолюціями та фінансово-видавнична над бюджетом, та особливо над справами пластових журналів: «Готуйсь» для юнацтва, «Юнак» для юнацтва та «Пластовий Шлях» для повнолітніх пластунів. Найтяжче, може, завдання мала номінаційна комісія, бо радила найдовше.

В неділю пл. сен. Яро Гладний

голова Головної Пластової Ради, здав звіт із перевірки діяльності в часі трьох років уступаючого проводу і на його пропозицію уділено абсолюторію.

На зборі були делегати від Пласту в Німеччині – Ігор Зубенко, в Англії – Марта Єнкало та Ярослав Гаврих. Канада була заступлена делегацією. Краї Австралія і Аргентина передали свої повновласті тутешнім пластунам.

На пропозицію номінаційної комісії під проводом пл. сен. Я. Гавриха вибрано новий склад головного пластового проводу: Головну Пластову Раду, яку знову очолив пл. сен. Яро Гладний, Комісію для вибору Начального Пластуна, в склад якої ввійшли представники більшості пл. куренів та Головну Пластову Булаву в складі:

Голова – Любомир Романків, 1 заступник – Слава Рубель, 2 заступник – Юрій Богачевський, ген. секретар – Віктор Яворський, референт фінансів і господарки – Микола Василик. До ГПБулави входять також вибрані своїми з'їздами голова Сеньйорів – Теодосій Самотулка, булавний УСП – Богдан Сірський, булавні УПН – Теодосій Самотулка і Нізя Мандзій, булавні УПКЮ – Люба Крупа і Петро Содоль.

Щастя Бажаємо

В Ротдейлі, Англія, звінчалася 30.8. 75 сумівська Пара – Євгенія КАНЮКА і Михайло МАНДЗІЙ з Брадфорду. Вичав о. І. Гасяк. Весільна гостина відбулася в домівці СУБ згідно зі старими українськими звичаями. Отець парох після молитви сказав гарне слово і признання родичам за зразкове виховання своїх дітей.

Михайло закінчив студії аеронавтики дипломом інженера, а в СУМ пройшов усі щаблі юнака, брав участь в балеті та оркестрі та вчашав до школи українознавства. Євгенія була активна сумівка та провадила садочок, тепер учительює в англ. школі, викладаючи чужі мови.

На пропозицію молоді Парі старости Д. Куртяник і М. Цісарук перевели грошову збірку, яка дала 66.24 ф.ст., з чого призначено 33 ф.ст. на патріярший фонд, 23 ф.ст. на «ВФ» і 10.24 ф.ст. на «Авангард».

Щира подяка Жертводавцям і Многі Літа Молодій Парі!

◀ 19.6.76 звінчалася сумівська Пара Люба ГОЛЯШ та Іван МАКСИМ ЯК. Акту вінчання довершив о. Ігор Куташи в церкві св. Софії в Монтреалі, Канада, при численній участі рідні і гостей. Співав гарно церковний хар.

Весільну гостинку в Домі Молоді відкрив молитвою о. І. Куташи, а привіти склали староста п. Б. Давидяк від рідні, гол. дружба Ігор Малишко і булавна О-ку СУМ п-га Іваня Кардаш. Староста представив прибулих з Америки і інших міст Канади гостей та відчитав численні телеграми. Грала оркестра «Черемош», а все разом творило чудову весільну атмосферу.

На заклик старости проведено грошову збірку, яка дала 438 дол. на Дім Української Молоді, з чого призначено 55 дол. на пресу: 25 дол. на «ГУ», 20 на «Авангард» і 10 дол. на «Крилаті».

Бажаємо Многих Літ Молодій Парі і дякуємо щедрим Жертводавцям!

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД «АВАНГАРДУ»

ЗСА

Джерзі Сіті

Замість квітів на могилу сл.п. І. Щупляка - Родича - 10 дол. (також на «Крилаті» - 10 дол.)

Чікаго

Кред. Спілка «Певність» - 250 дол. (також на «Крилаті» - 250 дол.)

Канада

Торонто

О-к СУМ, з поминок по сл.п. Є. Гнипові 25 дол.

Монтреаль

П-і С. Шнурівська - 5 дол. (також на «Крилаті» - 5 дол.)

Етобіко

З 25-ліття Миколи Татарина 30 дол.

Бельгія

Шарле рва

Мирон Лопачак - 200 бфр.

Швеція

Мальме

Леся Лавришин - 20 шв. к.

Норвегія

Осло

Родина Чавс - 280 бфр.

Всім Жертводавцям і Збірщикам щира подяка.

Security Savings & Loan Association

932-936 NORTH WESTERN AVENUE • CHICAGO, ILLINOIS 60622
TELEPHONE 312 / 772-4500

До

Видавництва Журналу Української Молоді

"Авангард"

В залученні переслало Вам чек на суму 250 доларів, які Дирекція Української Щадничо-Позичкової Спілки "Певність" в Чікаго призначила на видавничий фонд "Авангард" з нагоди відкриття і посвячення нового поширеного приміщення Спілки, яке довершив Патріярх Української Помісної Католицької Церкви Блаженніший євєщ Йосиф І в присутності Єпископа Кир Ярослава та Духовенства 2 жовтня 1976 р.

Мирон Куляк
Мирон Куляк
Екзекутивний Директор

Видавництво СУМ і Адміністрація «Авангарду» висловлюють щира подяку Управі «Певности» і бажують дальшого невпинного росту Установи-Добродія.

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ з ч. 6/131 «Авангарду»

На стор. 399 в дописі про весілля подр. А. Курнявки з д. Р. Дашавцем, мало бути подано що заклик до збірки подав мгр. О. Щудлюк, а не староста З. Галькевич, як це помилково переписано. Цю збірку, що дала 635 дол. перевели сумівці Михайло Носаль з Бостону і Василь Цюрніта з Ньюарку. Допис прислав мгр. Орест Щудлюк. Редакція «Авангарду» просить вибачення за цей недогляд.

ЗАГАЛЬНІ ТЕМИ

О. Коваль: <i>В 60-ліття української національної революції</i>	87
...: <i>Володимир Гандзюк</i>	84
...: <i>З. Красівський</i>	88
...: <i>В. Барладяну арештований</i>	89
...: <i>Ірина Стасів-Калинець у... Львові</i>	89
...: <i>Оксана Попович важко хвора?</i>	90
...: <i>Олексій Тихий</i>	90
Василь Стус: <i>Як добре те, що смерти не боюсь я (поезія)</i>	91

ІДЕОЛОГІЧНІ ТЕМИ

Роман Зварич: <i>Чому ідеологія?</i>	92
о. д-р І. Ортинський: <i>Українська молодь на перехресті двох шляхів</i>	97
д-р Ст. Зошук: <i>Чи поблажливість на часі?</i>	101

ПОЕЗІЯ - ПРОЗА

О.К.: <i>Зиновій Красівський, поет-в'язень</i>	109
Зиновій Красівський: <i>Пересторога</i>	110
Р. Володимир: <i>Предтеча Волі</i>	111
...: <i>Творчість Анатол. Галана</i>	115
Анатоль Галан: <i>Туристична Подорож</i>	116
Віктор Лінник: <i>В моїм селі</i>	119

НАУКА - КУЛЬТУРА - МИСТЕЦТВО

Борис Антоненко-Давидович: <i>Культура української мови</i>	120
д-р Р. Мазурок: <i>Польські зазіхання на Україну</i>	124
В. Попович: <i>Дереворізи Я. Гніздовського</i>	131

ВИХОВНИКИ

К. Ушинський: <i>Проблеми сімейного виховання</i>	140
О.К.: <i>Бібліографічна нотатка</i>	144
...: <i>Фундація ім. проф. Григорія Ващенка</i>	145

СУСПІЛЬНИКИ

М. Трач: <i>Причинок до гутірки про масові медії</i>	146
--	-----

СУМ В ДІЇ

...: <i>Малярський Талант Теодора Кузьміва</i>	151
Д.М.: <i>Сумівка першунка</i>	152
...: <i>Сумівець - старшина армій</i>	155
К.В.: <i>мгр Леся Балко</i>	154
...: <i>Д-р Ігор Таращук</i>	155
...: <i>Д-р Ярослав Піколицький</i>	155
Роман Голяш: <i>Театральний ансамбль СУМ в Чикаго</i>	156
...: <i>Новий Провід Пласту</i>	158

ЩАСТЯ БАЖАЄМО

<i>Люба ГОЛЯШ і Іван МАКСИМ'ЯК, Євгенія КАНЮКА і Михайло МАНДЗІЙ</i>	159
На обкладинці: <i>Я. Гніздовський - Церква - дереворіз</i>	I
<i>Киш - дереворіз</i>	IV

